

M S UDRU JOURNAL

วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

JOURNAL OF MANAGEMENT SCIENCE UDON THANI RAJABHAT UNIVERSITY

ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม – สิงหาคม 2565) Vol.4 No.4 (JULY – AUGUST 2022)

ISSN 2228-8031 (Print) ISSN 2697-5300 (Online)

บทความวิจัย

- การพัฒนาเทคโนโลยีสื่อสังคมออนไลน์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่จังหวัดอุดรธานี 1
ณัฐพัชร์ วรพงศ์พัชร์ และ สันตสิริทธิ์ บรวิงษ์ตระกูล
- แนวทางการจัดการอนุรักษ์วัฒนธรรมการมวยผมของชาวผู้ไทย 11
สุภาพร เกียรติคำเนินงาม
- สภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม 31
ธวัชชัย รัชสมบัติ และ กัญญาภาณุ รัตนประการธรรม
- ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความสามารถทางด้านบัญชีกับประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 45
สายฝน อุไร, จุฑิตพร วรฤทธิ์ และ แก้วมณี อุทธิรัมย์
- ความผูกพันต่อองค์การที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของพนักงานกลุ่มบริษัทที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมในเขตกรุงเทพมหานคร 59
ประพันธ์ ชัยกิจอุราใจ
- การพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวสะพานหินเชิงอนุรักษ์เพื่อรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย 71
ศศิประภา พรหมทอง, ปริญญา กันทาสินธุ์, กนกกานดา ใต้จันทร์กรอง และ สุชีรา สันทรพิสัย
- ปัจจัยการจัดการแบบสลิและสมรรถนะของผู้ประกอบการ SMEs ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพธุรกิจ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 85
ฐาปนี เฟิงสูง, ปณิธาน เมฆกมล และ ศศิประภา พรหมทอง
- แนวทางการพัฒนาการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ กรณีศึกษา จังหวัดเลย 99
สกุลไทย ป้อมมะรัง

วารสารวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม – สิงหาคม 2565)
JOURNAL OF MANAGEMENT SCIENCE
UDON THANI RAJABHAT UNIVERSITY
Vol. 4 No. 4
JULY – AUGUST 2022
ISSN 2228-8031 (Print)
ISSN 2697-5300 (Online)

วารสารวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม – สิงหาคม 2565)

วัตถุประสงค์

วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการในกลุ่มสาขาต่าง ๆ ได้แก่ บริหารธุรกิจ การจัดการทั่วไป การบัญชี นิเทศศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การจัดการการโรงแรมและการท่องเที่ยว และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีและผู้เขียนจากหน่วยงานภายนอก เพื่อเป็นการเผยแพร่และส่งเสริมการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ รวมทั้งเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ทางวิชาการระหว่างคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และบุคคลทั่วไป โดยบทความที่ได้รับการตีพิมพ์นั้น ล้วนผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะศาสตร์บทความละ 3 ท่าน กำหนดรูปแบบการประเมินโดยผู้ประเมินไม่ทราบชื่อผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้ประเมิน (Double-blind peer review)

เจ้าของ

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

กำหนดการเผยแพร่

6 ฉบับต่อปี

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ (กำหนดออกเดือนกุมภาพันธ์)

ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน (กำหนดออกเดือนเมษายน)

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน (กำหนดออกเดือนมิถุนายน)

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม (กำหนดออกเดือนสิงหาคม)

ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม (กำหนดออกเดือนตุลาคม)

ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม (กำหนดออกเดือนธันวาคม)

การจัดพิมพ์

ฉบับละ 300 เล่ม

สถานที่พิมพ์

ศักดิ์ศรีอักษรการพิมพ์

เลขที่ 33 ถนนทหาร ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 41000

โทรศัพท์: 042-341202 โทรสาร: 042-341203

สถานที่ติดต่อ

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

อาคาร 3 เลขที่ 64 ถนนทหาร ตำบลหมากแข้ง

อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 41000

โทรศัพท์: 042-211040 ต่อ 1160 โทรสาร: 042-211069

วารสารวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม – สิงหาคม 2565)

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณิศรา ธัญสุนทรสกุล	อธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รชต สอนสวัสดิ์	รองคณบดีคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร. ณัฐ อมรภิญโญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
---------------------------------	---------------------------

กองบรรณาธิการ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี	
รองศาสตราจารย์ ดร.สีปชาติ อินทะไชย	สาขาวิชาการตลาด
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐ อมรภิญโญ	สาขาวิชาการจัดการธุรกิจค้าปลีก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษฏา ณ หนองคาย	สาขาวิชาการจัดการทั่วไป
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรร สายสีสอด	สาขาวิชานิเทศศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปณิธาน เมฆกมล	สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิมพ์สิริ ชูศรีโหม	สาขาวิชาการท่องเที่ยว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุริสา จัตตชัย	สาขาวิชาการบัญชี
ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกสถาบัน	
ศาสตราจารย์ ดร.ภูมิฐาน รังคกุลนวัฒน์	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณ หวังเจริญเดช	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.เผ่าไทย วงศ์เหล่า	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธินันท์ พรหมสุวรรณ	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
รองศาสตราจารย์ ดร.กิตติมา จิ่งสุวดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกอร บัญญัติ	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญฤดี พรชัยทิวัตต์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุรงค์ ศรีวีงษ์วรรณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผไทรัตน์ ภาสน์พิพัฒนกุล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสุนันท์ ประเสริฐสังข์	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

วารสารวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม – สิงหาคม 2565)

คณะกรรมการดำเนินงาน

รองศาสตราจารย์ ดร. ณิช อมรภิญโญ	ประธานกรรมการ
อาจารย์กนกกานดา ไต้จันทร์กอง	ผู้ช่วยประธานกรรมการ
อาจารย์สุชีรา สินทร์พย	ผู้ช่วยประธานกรรมการ
อาจารย์ณัฐศิริ พงศาวลี	ผู้ช่วยประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.นภาพรพิทย์ เลิศปรีดากร	กรรมการฝ่ายตรวจสอบภาษาต่างประเทศ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาวิตรี บุญมี	กรรมการฝ่ายพิสูจน์อักษร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรชума มุลศรี	กรรมการฝ่ายพิสูจน์อักษร
ดร.สมคิด นาพรม	กรรมการฝ่ายพิสูจน์อักษร
นางธนารีย์ เลิศนราพันธ์	กรรมการฝ่ายดำเนินการและจัดการ วารสารและฝ่ายพิสูจน์อักษร
นายชินโชติ หล้ามาชน	กรรมการฝ่ายดำเนินการและจัดการ วารสารและฝ่ายพิสูจน์อักษร
นายพีระชัย ศรีบุญเรือง	กรรมการฝ่ายสารสนเทศ
นางสาวชวพร แสงราม	กรรมการฝ่ายการเงินและพัสดุ
นายณฤพนธ์ ลาลด	กรรมการฝ่ายออกแบบรูปเล่ม

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ
วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม – สิงหาคม 2565)

รองศาสตราจารย์ ดร.กึ่งพร ทองใบ	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ชันทอง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.เชาว์ โรจนแสง	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.ดารณี พิมพ์ช่างทอง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
รองศาสตราจารย์ ดร.นลินี ทองประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.ปณิศา มีจินดา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
รองศาสตราจารย์ ดร.ปรียานุช อภิบุญโยภาส	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.เผ่าไทย วงศ์เหลา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.พนารัตน์ ปานมณี	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกอร บุญมี	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณดา ทับทิมจรรยา	สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิปัตย์ โสตถิวรรณ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุไรรัตน์ แยมชุตติ	มหาวิทยาลัยธนบุรี
ดร.ณัฐกฤตา งามมีฤทธิ์	มหาวิทยาลัยบูรพา
อาจารย์ขวัญฤทัย กุลกิจเจริญ	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

บทบรรณาธิการ

วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เป็นสื่อกลางสำหรับการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ทางวิชาการ ยึดมั่นในการเป็นเวทีทางวิชาการ ในการพัฒนาผลงานทางวิชาการที่หลากหลายสาขา เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีประโยชน์ทั้งในเชิงวิชาการและเพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจโดยรวม ทุกบทความได้ผ่านการพิจารณากลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากหลากหลายสถาบันการศึกษา โดยบทความในฉบับนี้มีความรู้หลากหลายแง่มุม ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาเทคโนโลยีสื่อสังคมออนไลน์การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การจัดการอนุรักษ์วัฒนธรรมการมวยผมของชาวผู้ไทย สภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัย ความรู้ความสามารถทางด้านบัญชีกับประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีของนักบัญชี การพัฒนาการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชน ความผูกพันที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การ การพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวสะพานหินเชิงอนุรักษ์เพื่อรับรองมาตรฐาน และการจัดการแบบสลิ้นและสมรรถนะของผู้ประกอบการ SMEs ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ กองบรรณาธิการวารสารฯ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิและทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของวารสารฯ ไว้เป็นอย่างสูง

เริ่มต้นครึ่งปีหลังด้วยความหวัง ตัวเลขทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นจากการฟื้นตัวของอุปสงค์ในประเทศทั้งภาคบริการและภาคการท่องเที่ยว ตัวเลขการประมาณการส่งออกที่มีแนวโน้มสูงขึ้นจากปี 2564 ภายใต้งี้อุ่นใจห่วงโซ่อุปทานในและนอกประเทศที่ดำเนินได้อย่างปกติ อัตราเงินเฟ้อทั่วไปที่เพิ่มขึ้นในอัตราที่น้อยลง ทำให้ตลาดแรงงานมีทิศทางเริ่มฟื้นตัวมากขึ้นเรื่อย ๆ กองบรรณาธิการวารสารฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะเป็นสัญญาณทำให้เศรษฐกิจไทยในครึ่งปีหลังที่มีเสถียรภาพมากขึ้น

ณัฐ อมรภิญโญ
บรรณาธิการ

จริยธรรมในการตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ (Duties of Authors)

- บทความที่ส่งมาพิจารณาตีพิมพ์จะต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน
- ผู้เขียนบทความต้องไม่ส่งต้นฉบับบทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น
- ข้อมูลในบทความจะต้องเกิดจากผลการทำวิจัยของผู้เขียน ไม่มีการบิดเบือนข้อมูลหรือให้ข้อมูลอันเป็นเท็จ
- ผู้เขียนบทความต้องอ้างอิงผลงานของผู้อื่น หากมีการนำผลงานเหล่านั้นมาใช้ในผลงานตนเอง เช่น ภาพ ตาราง หรือข้อความที่เป็นเนื้อหา เป็นต้น รวมทั้งจัดทำรายการอ้างอิงท้ายบทความตามรูปแบบที่กำหนด
- ผู้เขียนต้องเขียนบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบและขนาดตัวอักษรที่วารสารกำหนดไว้
- ผู้เขียนที่มีชื่อในบทความ ต้องเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการบทความนั้นๆ จริง
- ผู้เขียนต้องระบุแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัยนี้ และหากมีผลประโยชน์ทับซ้อนจะต้องระบุในบทความและแจ้งให้บรรณาธิการได้รับทราบ

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ (Duties of Editors)

- บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนี้ และไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยผ่านการตีพิมพ์จากที่อื่นมาก่อนแล้ว
- บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน และผู้ประเมินบทความ แก่บุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องได้รับทราบ
- บรรณาธิการมีหน้าที่ในการคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความถูกต้องของระเบียบวิธีวิจัย และความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย มาเป็นหลักเกณฑ์ประกอบการตัดสินใจ
- บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนและผู้ประเมินบทความ
- บรรณาธิการต้องมีการตรวจสอบบทความในด้านการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง
- หากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่น จะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้เขียนบทความทันที เพื่อแจ้งผลตอบรับหรือปฏิเสธการตีพิมพ์
- หากบรรณาธิการตรวจสอบพบว่า บทความมีการคัดลอกบทความอื่นโดยมิชอบ หรือปลอมแปลงข้อมูลอันเป็นเท็จ และเป็นเหตุให้ถูกถอดถอนบทความ หากผู้เขียนปฏิเสธการถอดถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอดถอนบทความได้ โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียนบทความ

จรรยาบรรณในการตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

บทบาทหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ (Duties of Reviewers)

- ผู้ประเมินบทความ ต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง ในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
- หากผู้ประเมินบทความรับทราบว่าตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนบทความ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้น ๆ
- ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญเท่านั้น โดยพิจารณาจากเนื้อหาสาระในบทความว่ามีความสอดคล้องกับความเชี่ยวชาญของตนเอง
- หากผู้ประเมินบทความพบว่ามีส่วนหนึ่งส่วนใดของบทความที่มีความเหมือนหรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการได้รับทราบ

สารบัญ

บทบรรณาธิการ.....	vi
จรรยาบรรณในการตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี	vii
สารบัญ.....	ix
บทความวิจัย	
การพัฒนาเทคโนโลยีสื่อสังคมออนไลน์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โรงสีข้าวไร่ชิง	
ณัฐพัชร์ วรพงศ์พัชร์ และ สันตลลิตีห์ บริวรงค์ตระกูล.....	1
แนวทางการจัดการอนุรักษ์วัฒนธรรมการมวยผมของชาวผู้ไทย	
สุภาพร เกียรติดำเนินงาม.....	11
สภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	
ธวัชชัย รัชสมบัติ และ กัญญาณัฐ รัตน์ประภาธรรม.....	31
ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความสามารถทางด้านบัญชีกับประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชี ของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	
สายฝน อุไร, จุติพร วรฤทธิ และ แก้วมณี อุทัยรัมย์.....	45
ความผูกพันต่อองค์การที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของพนักงาน กลุ่มบริษัทที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมในเขตกรุงเทพมหานคร	
ประพันธ์ ชัยกิจอุราใจ.....	59
การพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวสะพานหินเชิงอนุรักษ์ เพื่อรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย	
ศศิประภา พรหมทอง, ปริญา กัณหาสินธุ์, กนกกานดา ใต้จันทร์กรอง และ สุชีรา สินทรัพย์.....	71
ปัจจัยการจัดการแบบลินและสมรรถนะของผู้ประกอบการ SMEs ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ธุรกิจ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	
ฐาปนี เฟิงสุข, ปณิธาน เมฆกมล และ ศศิประภา พรหมทอง.....	85
แนวทางการพัฒนาการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบการจัดการ ธุรกิจการค้าสมัยใหม่ กรณีศึกษา จังหวัดเลย	
สกุลไทย ป้อมมะรัง.....	99
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน.....	117

ข้อความที่ปรากฏในบทความแต่ละเรื่องในวารสารวิชาการเล่มนี้
ไม่ใช่ความคิดเห็นและความรับผิดชอบของผู้จัดทำ บรรณาธิการ
กองบรรณาธิการ และคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ความรับผิดชอบด้านเนื้อหาและการตรวจร่างบทความแต่ละเรื่อง
เป็นของผู้เขียนบทความแต่ละท่าน

การพัฒนาเทคโนโลยีสื่อสังคมออนไลน์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ชิง
THE DEVELOPMENT OF ONLINE SOCIAL MEDIA TECHNOLOGY FOR
AGRICULTURAL TOURISM, RAI KHING RICE MILL COMMUNITY ENTERPRISE GROUP

ณัฐพัชร์ วรพงศ์พัชร¹ และ สันตสุทธิ บรินวงษ์ตระกูล²

¹ศูนย์ถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมชุมชน ผู้ประกอบการและการท่องเที่ยว

²คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Ntapat Worapongpat¹ and Sandusit Brorewongtrakhul²

¹Center for Knowledge Transfer, Technology and Community Innovation

Entrepreneurship and tourism

²Faculty of Communication Arts Rambhai Barni Rajabhat University

(Received: June 1, 2020; Revised: October 1, 2022; Accepted: October 14, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการตลาดดิจิทัลให้กับชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ชิง เพื่อศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มพนักงานเอกชน ข้าราชการ นักศึกษาและเกษตรกร ที่มีต่อ Page Facebook: ชุมชนเชิงเกษตรไร่ชิง@วิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ชิง โดยเก็บข้อมูลจากการใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 547 คน เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Questions) และใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) Google Form วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้วยสถิติพื้นฐานค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่าการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการตลาดดิจิทัลให้กับชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ชิงควรแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ง่ายต่อการใช้งานของ twitter Page Facebook เนื่องจากสามารถเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้เข้าถึงด้านการออกแบบสื่อของ Page Facebook ด้านการออกแบบสื่อความน่าสนใจเกี่ยวกับเพจ ด้านการใช้งานช่องทาง Line@ ควรมีการปิดหมุดเชื่อมต่อกับ Google map เพื่อความสะดวกต่อการเข้าถึงสถานที่ชุมชน

คำสำคัญ: : สื่อสังคมออนไลน์, ชุมชนการท่องเที่ยว, ชุมชนเชิงเกษตร, กลุ่มวิสาหกิจ

ABSTRACT

The purposes of this research were to study agro-tourism public relations, to develop and transfer digital marketing technology to the agro-tourism community, Rai Khing rice mill community enterprise group, to study group satisfaction; private employees, government officials, students and farmers towards Page Facebook: Rai Khing Agricultural Community@Rai Khing Rice Mill Community Enterprise by collecting data using a questionnaire with a sample of 547 and In-depth Interview Questions were used. Questionnaires were used by Google Form. An initial data analysis used basic

statistics, percentage, mean, standard deviation. The results showed that the public relations of agro-tourism to development and transfer digital marketing technology to the agro-tourism community, Rai Khing rice mill community enterprises should suggest tourist attractions that are accessible and easy to use Twitter, Page and Facebook because it can reach a new generation. Page media design, Facebook design, interesting media on the page. In terms of using the Line@ channel, there should be a pin to connect to Google map for easy access to community places

Keywords: Social Media, Tourism Community, Agricultural Community, Enterprise Group

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการบริหารจัดการกิจกรรมการเกษตรให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ทางการเกษตรและชื่นชมทัศนียภาพที่โดดเด่นของชุมชนและมีลักษณะเช่นเดียวกับการท่องเที่ยวชนบทหรือการท่องเที่ยวฟาร์ม (เทพกร ณ สงลา, 2556)

ปัจจุบัน "ท่องเที่ยวเชิงเกษตร" เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่กำลังดำเนินการควบคู่ไปกับยุทธศาสตร์ด้านอื่น ๆ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรเกษตร เช่น การส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ให้เป็นสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยวในรูปแบบให้การศึกษาด้านการผลิตและการจัดการสิ่งแวดล้อมทางการเกษตร เพื่อสร้างจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวและเกษตรกรในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ นอกจากนี้รายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยวจะช่วยลดความต้องการของเกษตรกรในการใช้พื้นที่ป่าอนุรักษ์เพื่อขยายพื้นที่การเกษตร การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงเป็นกิจกรรมหนึ่งในการฟื้นฟูทรัพยากรเกษตรและการจัดสรรผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม (เทศบาลเมืองไร่ขิง, 2563)

กรณีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทยนั้น เกิดจากเกษตรกรประสบปัญหาราคาสินค้าเกษตรมีความผันผวน ปริมาณผลผลิตเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพดินฟ้าอากาศและต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้น ประกอบกับการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ ทั้งเครื่องจักรและสารเคมีที่ส่งผลให้ทรัพยากรเกษตรเสื่อมโทรม เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวรัฐบาลจึงหาวิธีเพิ่มช่องทางการตลาดให้แก่สินค้าเกษตร โดยการผนวกการเกษตรและการท่องเที่ยวเข้าด้วยกัน ภายใต้ "โครงการท่องเที่ยวเชิงเกษตร" ที่มีการส่งเสริมให้เดินทางเข้าไปเที่ยวชมพื้นที่ทางการเกษตร เพื่อให้ความรู้และประสบการณ์ด้านการเกษตรและการพักผ่อนหย่อนใจ ที่มีเป้าหมายให้เกษตรกรสามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้นและเป็นการอนุรักษ์พื้นที่การเกษตรของประเทศให้คงอยู่ต่อไป (ท่องเที่ยวโลกเชิงเกษตร, 2563)

ชุมชนเทศบาลเมืองไร่ขิง จังหวัดนครปฐม ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพหลักด้านการเกษตร ชุมชนแห่งนี้มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เกิดจากการรวมกลุ่มของเกษตรกรในชุมชน และได้จัดตั้งวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ขิง (เทศบาลเมืองไร่ขิง, 2563) ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมผลผลิตของเกษตรกรที่จะนำมาแปรรูปเพื่อจำหน่ายและเป็นจุดเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเยี่ยมชม เรียนรู้และสัมผัสวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี การประกอบอาชีพของเกษตรกร ทั้งสวนผลไม้ เช่น สวนกล้วย สวนส้มโอ และเคล็ดลับต่าง ๆ ของสวนผลไม้แต่ละแห่งที่

พร้อมถ่ายทอดให้กับผู้สนใจ เรียนรู้การทำงานเกษตรอินทรีย์ การทำปุ๋ยอินทรีย์ การสีข้าวและกระบวนการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการแปรรูปผลผลิต การดูแลรักษาทรัพยากรเกษตร เป็นต้น แต่ยุคปัจจุบันเศรษฐกิจมีภาวะที่ตกต่ำจึงทำให้นักท่องเที่ยวมีจำนวนลดน้อยลง ชุมชนจึงคิดค้นช่องทางใหม่ ๆ เพื่อให้ทันยุค Thailand 4.0 โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้าเพื่อเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการบอกต่อและกระจายข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนให้เป็นที่รู้จักเพิ่มมากขึ้น (การท่องเที่ยวเชิงเกษตร, 2563) ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาการประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อออนไลน์ สื่อดิจิทัลให้มีความน่าสนใจเพิ่มเทคนิคในการประชาสัมพันธ์ เพื่อคิดหาทางช่วยให้ชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นที่รู้จักและแพร่หลายในกลุ่มนักท่องเที่ยว โดยการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลผ่านทาง Social networks เพื่อให้คนในชุมชนสามารถนำไปพัฒนาและประยุกต์ใช้ดิจิทัลเทคโนโลยีในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อช่วยเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเป็นการศึกษาการประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการตลาดดิจิทัลให้กับชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ซิง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษารound นี้ เป็นการการพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีสื่อสังคมออนไลน์การท่องเที่ยวเชิงเกษตร กลุ่มวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ซิงโดยมีรายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กลุ่มพนักงานเอกชนข้าราชการ อาชีพอิสระ/ค้าขาย นักศึกษา และเกษตรกรในปีการศึกษา 2562 จำนวน 547 คน โดยการสุ่มอย่างง่ายประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Questions) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) กลุ่มตัวอย่างได้แก่ เจ้าของกิจการชุมชน จำนวน 1 คน และบุคคลในชุมชนจำนวน 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษารound นี้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Questions) และเครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) Google Form ผู้วิจัยศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ๆ เพื่อออกแบบคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Questions) โดยมีสาระตรงกับวัตถุประสงค์ เพื่อสอบถามผู้ที่มีประสบการณ์ตรงและเกี่ยวข้องกัน

การพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีสื่อสังคมออนไลน์การท่องเที่ยวเชิงเกษตร กลุ่มวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ซิง

- ได้ทำการสร้าง Page Facebook, Line, Instagram และ Twitter โดยที่ทางวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ซิงไม่เคยสร้างเพจที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมาก่อนโดยใช้ชื่อเพจว่า “ชุมชนเชิงเกษตรไร่ซิง @ วิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ซิง” เพื่อสื่อให้บุคคลทั่วไปที่ใช้แอปพลิเคชัน Facebook Line

Instagram Twitter หรือผู้ที่มีความสนใจในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนครปฐม ได้มาเที่ยวหรือเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ ตามที่เพจได้มีการโพสต์ไปยัง Page Facebook: ชุมชนเชิงเกษตรไร่ชิง @ วิชากิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ชิง รวมถึงแพลตฟอร์มอื่น ๆ

- แบบโลโก้โดยเฉพาะสำหรับ Page Facebook: ชุมชนเชิงเกษตรไร่ชิง @ วิชากิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ชิง และแพลตฟอร์มอื่น ๆ

- แบบสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับ Page Facebook, Line, Instagram และ Twitter ที่ได้มีการสร้างขึ้น เพื่อที่จะได้ทราบความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง และสามารถนำคำแนะนำมาปรับใช้หรือพัฒนาเพจได้อีกด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจมีทั้ง online และ offline โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 547 คน โดยแบ่งแบบสอบถามเป็นแพลตฟอร์ม Facebook Line Instagram และ Twitter

2.1 การสร้างเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้วิจัยศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารๆ เพื่อออกแบบคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Questions) โดยมีสาระตรงกับวัตถุประสงค์ เพื่อสอบถามผู้ที่มีประสบการณ์ตรงและเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสื่อสังคมออนไลน์ การพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีสื่อสังคมออนไลน์การท่องเที่ยวเชิงเกษตร กลุ่มวิชากิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ชิงโดยถามข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการจัดการและการพัฒนาสื่อสังคมออนไลน์ท่องเที่ยวเชิงเกษตร กลุ่มวิชากิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 2 การจัดทำการตลาดดิจิทัล มีประโยชน์ต่อกลุ่มวิชากิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร กลุ่มวิชากิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 3 ท่านจะนำความรู้เกี่ยวกับการจัดการการตลาดดิจิทัลไปประยุกต์ใช้ต่อยอดกับกิจการ จำนวน 2 ข้อ

2.2 การสร้างเครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถามการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กลุ่มวิชากิจชุมชนโรงสีข้าวไร่โดยการสร้างแบบสอบถามในระบบออนไลน์ ด้วย Google Form มีจำนวน 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ การออกแบบสื่อสังคมออนไลน์ ความน่าสนใจเกี่ยวกับเพจ แหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลเพจ คอนเทนต์ที่ระบุถึงสิ่งที่ต้องการจะสื่อชัดเจน

ตอนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อ “การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กลุ่มวิชากิจชุมชนโรงสีข้าวไร่” ได้แก่ ความสะดวกต่อการเข้าถึง ความรวดเร็วการติดต่อสื่อสาร ความเหมาะสมของเนื้อหา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview)

3.1.1 ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผ่านทางโทรศัพท์

3.1.2 ผู้วิจัยได้ดำเนินสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการจดบันทึกการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

3.1.3 ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แล้วนำมาวิเคราะห์พร้อมทั้งแยกแยะจับประเด็น อีกทั้งตัดคำพูดบางคำที่ไม่เหมาะสม และไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัยออกไป เพื่อให้ข้อมูลเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้ทำการแจกแบบสอบถามในระบบออนไลน์ ด้วย Google Form จำนวน 547 คน แก่กลุ่มตัวอย่างที่ได้เลือกไว้ด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจำแนกถ้อยคำ หรือข้อความที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแสดงความคิดเห็น แล้วนำมาวิเคราะห์ อภิปรายผล

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยการตรวจสอบข้อมูล (Editing) ความถูกต้องของแบบสอบถามและแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก ลงรหัส (Coding) แบบสอบถาม แล้วประมวลผลแต่ละส่วนดังนี้

4.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของประชาชนในกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistical) โดยใช้ตารางแจกแจงความถี่เป็นร้อยละ (Percentage)

4.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของผู้บริโภค โดยใช้สถิติพรรณนา Descriptive Statistical) โดยค่าเฉลี่ย (Mean) เกณฑ์การให้คะแนนของแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็น โดยมีน้ำหนักคะแนน 5 ระดับ

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. การหาค่าร้อยละ (Percentage) ใช้ในการอธิบายค่าร้อยละข้อมูล (บุญชม ศรีสะอาด, 2535: 101)

2. สถิติที่ใช้ในการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้ในการหาค่ากลางจากข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง (บุญชม ศรีสะอาด, 2535: 102)

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษางานวิจัยเรื่อง การจัดการตลาดดิจิทัลวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวชิง ตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง (กันยายน-ธันวาคม 2562) โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้ รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview

Questions) โดยมีสาระตรงกับวัตถุประสงค์ เพื่อสอบถามผู้ที่มีประสบการณ์ตรงพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย มีความพึงพอใจในการใช้บริการ Page Facebook: ชุมชนเชิงเกษตรไร่ชิง@วิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ชิง อยู่ในระดับมากทุกด้าน ของแพลตฟอร์ม Facebook Line Instagram และtwitter: ชุมชนเชิงเกษตรไร่ชิง@วิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ชิง ได้แก่ ด้านการออกแบบสื่อ และด้านการใช้งาน จากการศึกษาความพึงพอใจทั้ง 2 ด้าน ผู้วิจัยพบว่า ด้านการออกแบบสื่อ ทำให้กลุ่มพนักงานเอกชน ข้าราชการ อาชีพอิสระ/ค้าขาย นักศึกษา และเกษตรกรมีความพึงพอใจในการใช้บริการ Page Facebook: ชุมชนเชิงเกษตรไร่ชิง@วิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ชิงมากที่สุด

2. การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ความพึงพอใจในการใช้บริการ Page Facebook: ชุมชนเชิงเกษตรไร่ชิง@วิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ชิง และเมื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจในการใช้บริการ Page Facebook: ชุมชนเชิงเกษตรไร่ชิง@วิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ชิง ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยแจกแบบสอบถามทั้งสิ้นจำนวน 547 ชุด ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 547 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด ทำการวิเคราะห์ผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยมีเนื้อหาดังนี้

ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการ Page Facebook: ชุมชนเชิงเกษตรไร่ชิง@วิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ชิง สรุปโดยภาพรวมได้ว่าเมื่อพิจารณาระดับความพึงพอใจในการใช้บริการ Page Facebook: ชุมชนเชิงเกษตรไร่ชิง@วิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ชิง ของกลุ่มพนักงานเอกชน ข้าราชการ อาชีพอิสระ/ค้าขาย นักศึกษา และเกษตรกร แยกเป็นแพลตฟอร์ม Facebook พบว่า กลุ่ม Baby Boomer หรือ Gen B มีความพึงพอใจในการใช้บริการ Page Facebook: ชุมชนเชิงเกษตรไร่ชิง@วิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ชิง ด้านการออกแบบสื่อ โดยภาพรวมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.07) และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าระดับความพึงพอใจมากที่สุดคือ ความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย 4.63) รองลงมาได้แก่ ความน่าสนใจเกี่ยวกับเพจ (ค่าเฉลี่ย 4.53) สื่อของเพจมีความน่าดึงดูด เป็นจุดสนใจ (ค่าเฉลี่ย 3.84) มีคอนเทนต์ที่ระบุถึงสิ่งที่ต้องการจะสื่อชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 3.70) และเนื้อหา/ข้อมูลในเพจ มีความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.67) ตามลำดับ

กลุ่ม Baby Boomer หรือ Gen B มีความพึงพอใจในการใช้บริการ Page Facebook: ชุมชนเชิงเกษตรไร่ชิง@วิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ชิง ด้านการใช้งาน โดยภาพรวมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.12) และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าระดับความพึงพอใจมากที่สุดคือ ข้อมูลข่าวสารชัดเจน และเหมาะสมกับเนื้อหา (ค่าเฉลี่ย 4.26) รองลงมาได้แก่ มีการปิดกั้นเชื่อมต่อ Google map สะดวกต่อการเข้าถึงสถานที่นั้น ๆ และ Chatbot สะดวกและรวดเร็วในการติดต่อสื่อสารระหว่างเพจและผู้ใช้ (ค่าเฉลี่ย 4.21) มีการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว สามารถสามารถเข้าถึงได้ง่าย (ค่าเฉลี่ย 4.12) และ QR Cord Facebook/line ทำให้มีความสะดวกต่อการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม (ค่าเฉลี่ย 3.60) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาระดับความพึงพอใจในการใช้บริการ Page Facebook: ชุมชนเชิงเกษตรไร่ชิง@วิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ชิง ของกลุ่มพนักงานเอกชน ข้าราชการ อาชีพอิสระ/ค้าขาย นักศึกษา และเกษตรกร แยกเป็นแพลตฟอร์ม Line พบว่า กลุ่ม Generation Y หรือ Gen Y มีความพึงพอใจ

ในการใช้บริการ Page Facebook: ชุมชนเชิงเกษตรไร่ชิง@วิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ชิง ด้านการออกแบบสื่อ โดยภาพรวมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.30) และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าระดับความพึงพอใจมากที่สุดคือ มีคอนเทนต์ที่ระบุถึงสิ่งที่ต้องการจะสื่อชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 4.50) รองลงมาได้แก่ สื่อของเพจมีความน่าดึงดูด เป็นจุดสนใจ (ค่าเฉลี่ย 4.40) ความน่าสนใจเกี่ยวกับเพจ (ค่าเฉลี่ย 4.35) เนื้อหา/ข้อมูลในเพจ มีความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 4.20) และความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย 4.08) ตามลำดับ

กลุ่ม Generation Y หรือ Gen Y มีความพึงพอใจในการใช้บริการ Page Facebook: ชุมชนเชิงเกษตรไร่ชิง@วิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ชิง ด้านการใช้งาน โดยภาพรวมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.31) และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าระดับความพึงพอใจมากที่สุดคือ มีการปักหมุดเชื่อมต่อกับ Google map สะดวกต่อการเข้าถึงสถานที่นั้น ๆ (ค่าเฉลี่ย 4.60) รองลงมาได้แก่ ข้อมูลข่าวสารชัดเจน และเหมาะสมกับเนื้อหา (ค่าเฉลี่ย 4.40) Chatbot สะดวกและรวดเร็วในการติดต่อสื่อสารระหว่างเพจและผู้ใช้ (ค่าเฉลี่ย 4.30) QR Cord Facebook/line ทำให้มีความสะดวกต่อการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม (ค่าเฉลี่ย 4.15) และมีการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว สามารถเข้าถึงได้ง่าย (ค่าเฉลี่ย 4.10) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาระดับความพึงพอใจในการใช้บริการ Page Facebook: ชุมชนเชิงเกษตรไร่ชิง@วิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ชิง ของกลุ่มพนักงานเอกชน ข้าราชการ อาชีพอิสระ/ค้าขาย นักศึกษา และเกษตรกร แยกเป็นแพลตฟอร์ม twitter พบว่า กลุ่ม Generation X หรือ Gen X มีความพึงพอใจในการใช้บริการ Page Facebook: ชุมชนเชิงเกษตรไร่ชิง@วิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ชิง ด้านการออกแบบสื่อ โดยภาพรวมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.29) และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าระดับความพึงพอใจมากที่สุดคือ มีคอนเทนต์ที่ระบุถึงสิ่งที่ต้องการจะสื่อชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 4.45) รองลงมาได้แก่ ความน่าสนใจเกี่ยวกับเพจ (ค่าเฉลี่ย 4.32) เนื้อหา/ข้อมูลในเพจ มีความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 4.29) สื่อของเพจมีความน่าดึงดูด เป็นจุดสนใจ (ค่าเฉลี่ย 4.24) และความน่าสนใจเกี่ยวกับเพจ (ค่าเฉลี่ย 4.17) ตามลำดับ

กลุ่ม Generation X หรือ Gen X มีความพึงพอใจในการใช้บริการ Page Facebook: ชุมชนเชิงเกษตรไร่ชิง@วิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ชิง ด้านการใช้งาน โดยภาพรวมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.26) และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าระดับความพึงพอใจมากที่สุดคือ QR Cord Facebook/line ทำให้มีความสะดวกต่อการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม (ค่าเฉลี่ย 4.47) รองลงมาได้แก่ Chatbot สะดวกและรวดเร็วในการติดต่อสื่อสารระหว่างเพจและผู้ใช้ (ค่าเฉลี่ย 4.27) มีการปักหมุดเชื่อมต่อกับ Google map สะดวกต่อการเข้าถึงสถานที่นั้น ๆ (ค่าเฉลี่ย 4.26) มีการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว สามารถเข้าถึงได้ง่าย (ค่าเฉลี่ย 4.20) และ ข้อมูลข่าวสารชัดเจน และเหมาะสมกับเนื้อหา (ค่าเฉลี่ย 4.15) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาระดับความพึงพอใจในการใช้บริการ Page Facebook: ชุมชนเชิงเกษตรไร่ชิง@วิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ชิง ของกลุ่มพนักงานเอกชน ข้าราชการ อาชีพอิสระ/ค้าขาย นักศึกษา และเกษตรกรแยกเป็นแพลตฟอร์ม Instagram พบว่า กลุ่ม Generation Z หรือ Gen Z มีความพึงพอใจในการใช้บริการ Page Facebook: ชุมชนเชิงเกษตรไร่ชิง@วิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ชิง ด้านการออกแบบสื่อ โดยภาพรวมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.22) และเมื่อ

พิจารณารายข้อพบว่า ระดับความพึงพอใจมากที่สุดคือ ความน่าสนใจเกี่ยวกับเพจ (ค่าเฉลี่ย 4.32) รองลงมาได้แก่ ข้อมูลข่าวสารชัดเจน และเหมาะสมกับเนื้อหา และมีการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว สามารถสามารถเข้าถึงได้ง่าย (ค่าเฉลี่ย 4.30) เนื้อหา/ข้อมูลในเพจ มีความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 4.27) ความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว และมีคอนเทนต์ที่ระบุถึงสิ่งที่ต้องการจะสื่อชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 4.16) และสื่อของเพจมีความน่าดึงดูด เป็นจุดสนใจ (ค่าเฉลี่ย 4.00) ตามลำดับ

อภิปรายผล

ความพึงพอใจของผู้บริโภคหลังใช้สื่อ Facebook Page ที่ออกแบบและปรับปรุงพบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อสื่อที่มีการใช้ภาพและเนื้อหาที่เหมาะสม มีการเข้าถึงได้ง่ายขึ้น คอนเทนต์ที่แสดงใน Facebook Page น่าใจและเป็นประโยชน์สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพันธ์ เจนสกุล (2560) และณัฐพัชร วรพงศ์พัชร และคณะ (2565) เรื่อง การจัดการตลาดดิจิทัลกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ท้าพลวง กะละแมลงพร ตำบลท้าพลวง อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ซึ่งทำวิจัยเกี่ยวกับความสำเร็จของการใช้สื่อ Facebook Fanpage Wongnai พบว่าข้อความตัวอักษรบน Fanpage Wongnai มีการอธิบายที่ชัดเจนเพียงพอในการรับชมและติดตาม ทิศนคติของผู้บริโภคต่อเนื้อหา (Content) ในด้านการสร้างความสนใจและความสนใจใช้บริการพบว่าเนื้อหามีระดับการรับรู้ที่ระดับมาก โดยประเภทที่ได้ความสนใจมากที่สุดคือ Content แบบจัดแบ่งตามประเภทโดยกำหนดเป็นหัวข้อหลัก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัฒนพงษ์ นิรมสุวรรณ และ วีรพงษ์ พลนิกรกิจ (2556) และณัฐพัชร วรพงศ์พัชร (2565) เรื่อง การพัฒนาสื่อสังคมออนไลน์ ผลิตภัณฑ์ไข่เค็มคุณป้า ชุมชนบ้านศาลาดิน นครปฐม ที่พบว่าแนวคิดหลักในการเลือกใช้คือ ความสามารถของเครื่องมือสื่อสารในการรองรับ ข้อมูลของสินค้าและบริการ แนวคิดหลักในการออกแบบคือ การสร้างภาพลักษณ์ขององค์กร หรือแบรนด์สินค้าและบริการ

ความพึงพอใจของผู้บริโภคหลังการใช้สื่อการตลาดดิจิทัลด้านการตั้งราคาสินค้าในสื่อสังคมออนไลน์ ผู้บริโภคพึงพอใจที่สินค้ามีปริมาณเหมาะสมกับราคา คุณภาพของสินค้ามีความเหมาะสมกับราคา และสินค้ามีความคุ้มค่ากับราคาที่ต้องจ่ายเมื่อใช้บริการของ Facebook Page ซึ่งงานวิจัยของ ลีติมา ผการัตน์สกุล และวิโรจน์ เกษภูลักษณะ (2558) และณัฐพัชร วรพงศ์พัชร และคณะ (2564) เรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และสื่อสังคมออนไลน์กระเป๋าสานจากเส้นพลาสติก กลุ่มแม่บ้านงานจักสานบ้านนาโพรงมะเดื่อ ตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เลือกใช้กลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและความแตกต่าง กำหนดราคาโดยคำนึงถึงคุณภาพของผลิตภัณฑ์และกำลังซื้อของผู้บริโภค เลือกใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมสูง ให้ความสำคัญกับการบอกต่อของผู้บริโภค

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผู้เกี่ยวข้องและผู้รับผิดชอบชุมชนควรมีการติดตามผลการใช้สื่อดิจิทัลอย่างสม่ำเสมอ มีการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัย ทั้งด้านสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ นอกเหนือจากจากชุมชนเชิงเกษตรไร่เชิง อีกทั้งควรใช้ช่องทางอื่น ๆ ร่วมด้วยเพื่อให้มีลักษณะเป็น digital ecosystem ซึ่งเป็นแนวโน้มของการ

ใช้สื่อดิจิทัลในยุคปัจจุบัน ซึ่งผู้บริโภครสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วและหลากหลาย ชุมชนจำเป็นต้องดูแลและปรับปรุงสื่อให้เป็นปัจจุบัน มีการโต้ตอบกับลูกค้าอย่างทันท่วงทีเพื่อสร้างความประทับใจให้แก่ลูกค้า นอกจากนี้ควรใช้สื่อเว็บไซต์และ inbox ในการสั่งซื้อควบคู่ไปกับ page facebook ที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นช่องทางออนไลน์ที่เข้าถึงผู้บริโภคได้รวดเร็ว ควรแปลภาษาอังกฤษ ภาษาจีนหรือภาษาอื่น ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าอื่นได้มากขึ้น

2. ข้อเสนอเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีกิจกรรมให้ทำร่วมกับชุมชน เช่น การปลูกพืช ผักเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคในสื่ออื่น ๆ ที่ชุมชนใช้เพื่อดูแนวโน้มและการเข้าถึงของผู้บริโภค หาความสัมพันธ์ของสื่อที่ใช้กับผลิตภัณฑ์และผู้บริโภค เมื่อมีการปรับปรุงและพัฒนาสื่อควรมีการทำวิจัยเชิงสำรวจเพื่อติดตามผลและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐพัชร์ วรพงศ์พัชร์ และคณะ. (2565). การจัดการตลาดดิจิทัลกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทัพหลวง กะละแม ลุงพร ตำบลทัพหลวง อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. **วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี**, 4(3), 1-15.
- _____. (2565). การพัฒนาสื่อสังคมออนไลน์ ผลิตภัณฑ์ไข่เค็มคุณป่า ชุมชนบ้านศาลาดิน นครปฐม. **วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี**, 4(2). 29-44.
- _____. (2564). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และสื่อสังคมออนไลน์กระเป๋าสานจากเส้นพลาสติก กลุ่มแม่บ้านงานจักสานบ้านนาโพรงมะเดื่อ ตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. **วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี**, 3(1). 35-48.
- ฐิติมา ผลการตันสกุลและวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ (2558). กลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์. **วารสารวิชาการ ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร**, 8(3), 538-552.
- เทพกร ณ สงขลา. (2556). รูปแบบการจัดการทรัพยากรเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรยั่งยืน ในอำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรเกษตรเขตร้อน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เทศบาลเมืองไร่ขิง. (2563). **ข้อมูลทั่วไป**. สืบค้นเมื่อ 3 มกราคม 2563, จาก <http://www.raikhing.go.th/index.php?p=1>.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). **หลักการวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- วัฒนพงษ์ นิมสุวรรณ และวีรพงษ์ พลนิกรกิจ. (2556). แนวคิดการใช้เครื่องมือสื่อสารในแฟนเพจบนเฟซบุ๊ก และทัศนคติ แรงจูงใจ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจกดปุ่ม “ถูกใจ” ให้เครื่องมือสื่อสารในแฟนเพจบนเฟซบุ๊กของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. **วารสารเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยสุรนารี**, 7(1), 37-67.

แนวทางการจัดการอนุรักษ์วัฒนธรรมการมวยผมของชาวผู้ไทย
GUIDELINES TO MANAGE PHU THAI TRADITIONAL HAIRSTYLE

สุภาพร เกียรติดำเนินงาม¹

¹นักวิชาการอิสระ ศิลปิน บรรณาธิการอาวุโสหนังสือพิมพ์เสียงภูพาน

Suphaporn Kiatdamnoengam¹

¹Independent scholar, Artist, Senior editor at Siengphupan Newspaper

(Received: April 29, 2021; Revised: July 20, 2021; Accepted: October 29, 2021)

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเทคนิค วิธีการ และแนวทางในการจัดการอนุรักษ์วัฒนธรรมการมวยผมของสตรีชาวผู้ไทยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลในพื้นที่ และการสัมภาษณ์ นำเสนอด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ผลการศึกษาพบว่า ชาวผู้ไทยเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมการมวยผมมาตั้งแต่อดีต รูปแบบของการมวยผมจะเรียงมวยผมเอียงไปทางด้านซ้าย โดยมีส่วนของห่วงปอยเส้นผมที่ยื่นออกมาด้านข้างขั้นตอนในการมวยผมเริ่มจากการใช้มือหรือหวีสางผมให้เรียบ ก้มศีรษะแล้วรวบผมไปด้านหน้าเอียงไปด้านซ้ายเล็กน้อยใช้มือขวาทำโคนผมไว้ มือซ้ายสอดใต้มือขวา ซ้อนเอาปอยผมบิดตัวไปด้านหลังแล้วม้วนตัวมาด้านซ้ายมือขวาดึงปอยผมเหน็บไว้ที่นิ้วนางของมือซ้าย แล้วพันผมส่วนที่เหลือรอบโคนผมจนสุดมือซ้ายมัดเอาผมที่เหน็บไว้ลอดผ่านปอยผม และดันผมส่วนที่พันรอบโคนผมให้ลอดผ่านตามไปทั้งหมด พร้อมกับดึงห่วงปอยผมให้ตั้งเป็นวง จัดแต่งผมให้เรียบร้อยสวยงาม ปัจจุบันการมวยผมแบบดั้งเดิมของชาวผู้ไทยกำลังจะหายไปตามการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย แนวทางการจัดการอนุรักษ์วัฒนธรรมการมวยผมของชาวผู้ไทยคือ 1) การจัดการส่งเสริมสนับสนุนยกย่องบุคคลที่อนุรักษ์วัฒนธรรมการมวยผม 2) การจัดกิจกรรมเพื่อปลูกจิตสำนึกให้ชาวผู้ไทยรุ่นใหม่เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมพื้นถิ่น 3) การจัดทำข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์บันทึกข้อมูลในรูปแบบเอกสารและวีดิทัศน์

คำสำคัญ: มวยผมผู้ไทย, ผู้ไทยกาฬสินธุ์, ทรงผมชาวผู้ไทย, กลุ่มชาติพันธุ์, การอนุรักษ์

ABSTRACT

This research objectives were to study techniques, methods, and guidelines to preserve Phu Thai women's traditional hairstyle by using qualitative research methodology through going out on fields, and interviewing the Phu Thai ethnic group who had a long history of making a bun hairstyle. Every Phu Thai woman grows their hair and makes a bun to keep it in place. Phu Thai's hair bun is unique and filled with local wisdom and natural beauty. One of its distinctive features is a ring of hair that pulled out from the side. Phu Thai's bun is usually done on a bit to the left side of the head. Phu Thai bun can be done by following these steps: prepacked your hair, brush your hair with a hand or a comb. Then bend your head forward and pull your hair together at the center of your head, slightly to the left. Hold your hair with your right hand and use the other hand to pull the tip of your hand to the back and circle it

around to your right hand. Pull very little part of the hair and collect it at your ring finger. Then make a hair bungee to secure your hair at the base of the bun. Use your left hand that collected the small part of the hair to insert it in the hair ring followed by the bungee of hair before. Lastly, you have to tighten it up in order to look nice. Nowadays Phu Thai traditional hair styling is fading over time. Our guidelines to preserve it is to: 1) Promote the use of a traditional hairstyle, 2) Raise the consciousness of the young generation to recognize the beauty of traditional culture and 3) Record this knowledge by using documents and documentaries.

Keywords: Phu Thai bun, Phu Thai Kalasin, Phu Thai traditional hairstyle, Ethnic group, Preservation

บทนำ

ชาวผู้ไทยที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยนั้น มีการอพยพมา 3 รอบ ซึ่งอพยพมาโดยถูกกวาดต้อนก็มี ติดตามญาติพี่น้องมาก็มีติดตามมาภายหลังบ้างก็มีเมื่อทราบว่ามีแหล่งทำมาหากิน แต่ส่วนใหญ่ก็จะเป็นการอพยพมาโดยการกวาดต้อนเช่นชาวผู้ไทยเมืองวัง หรือวังเวียง หรือฝั่หนาม (ชื่อเดิมฝั่หนามเปลี่ยนเป็นวังเวียงซึ่งเกี่ยวกับประวัติการรบ) อยู่ในแขวงเวียงจันทน์ทิศเหนือของเวียงจันทน์ (จารุบุตร เรื่องสุวรรณ, 2521:161) ชาวผู้ไทยที่อพยพเข้ามาในรอบที่ 1 และรอบที่ 2 จะตรงกับช่วงรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 2 แห่งราชวงศ์จักรีโดยการกวาดต้อนและกระจายไปตามพื้นที่ภาคกลางและภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ส่วนชาวผู้ไทยที่กระจายกันอยู่ในพื้นที่ของภาคอีสาน จะเป็นชาวผู้ไทยที่อพยพมาในรอบที่ 3 ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งราชวงศ์จักรี มาโดยการกวาดต้อน และอพยพตามมาภายหลังบางส่วน

จารุบุตร เรื่องสุวรรณได้กล่าวไว้ในหนังสืออีสานคดี โดยได้เขียนถึงเส้นทางการอพยพของชาวผู้ไทยในรอบที่ 3 นี้ว่ามีการอพยพเป็น 3 สายดังนี้

สายที่ 1 เป็นชาวภูไทในเขตอำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร อำเภอภูพานารายณ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

สายที่ 2 เป็นชาวภูไท บ้านเรณู (เมืองเว) อำเภอคำชะอี เมืองหนองสูง (อำเภอนาแก) จังหวัดนครพนม

สายที่ 3 เป็นชาวภูไท อำเภวาริชภูมิ เมืองจำปา คือบ้านนาเมือง (อำเภอพังโคน) บ้านม่วงโพนไค้ขึ้น อำเภอวานรนิวาส

กลุ่มชาติพันธุ์ที่กระจายอยู่ในหลายพื้นที่ของจังหวัดกาฬสินธุ์โดยมีการอพยพย้ายถิ่นฐานและมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีการบอกกล่าวไว้ว่า ถิ่นเดิมของชาวผู้ไทยอยู่ที่เมืองน้ำน้อยอ้อยหนู ซึ่งเป็นเมืองเล็ก ๆ แคว้นสิบสองจุไทยต่อมาได้อพยพมาอยู่เมืองวังทางทิศตะวันออกโดยอยู่ในอาณาเขตของเวียงจันทน์ (ถวิล เกษรราช, 2521:150) แคว้นสิบสองจุไทยดังกล่าว อยู่ในความปกครองของไทยมาตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2321 หรือราชการสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ต่อรัชกาลที่ 1 แห่งราชวงศ์จักรีจนถึงประมาณรัชกาลที่ 5 ก่อนเสียดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ไปอยู่ในความปกครองของอินโดจีน

ฝรั่งเศส (จารุบุตร เรื่องสุวรรณ, 2521: 60) นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงรายละเอียดการอพยพของชาวผู้ไทยสายที่ 1 ไว้ว่า

ชาวภูไทเมืองวังสายนี้ มาคราวแรกอยู่ที่บ้านโพน บ้านหนองซ่าง และบ้านหนองยาว ตำบลโพน ในท้องที่อำเภอห้วยซำ (ปัจจุบันคืออำเภอคำม่วงและสามชัย) มีประมาณ 400 หลังคาเรือน ประชาชน ชาย-หญิง ประมาณ 2,000 คน และในตำบลบัวขาว 5 หมู่บ้าน ตำบลแจนแลน 4 หมู่บ้าน ตำบลภูแล่นช้าง 5 หมู่บ้าน ตำบลคุ้มเก่า 24 หมู่บ้าน อยู่ในท้องที่อำเภอภูผินารายณ์ (ปัจจุบันบางส่วนคืออำเภอเขาวงและอำเภอนาคู) อำเภอห้วยซำกับอำเภอภูผินารายณ์ ห่างกันประมาณ 62 กิโลเมตร จำนวนคนทางภูผินารายณ์มากกว่า จึงตั้งเมืองขึ้นที่บ้านกุดฉิม (ปัจจุบันคือกุดฉิม) เมื่อ พ.ศ. 2381 เรียกว่าเมืองกุดฉิมราชวงศ์ (กอ) เป็นเจ้าเมืองคนแรก (จารุบุตร เรื่องสุวรรณ, 2521:168)

เรื่องราวของการอพยพและการสร้างบ้านแปลงเมืองของชาวผู้ไทยในจังหวัดกาฬสินธุ์ หากวิเคราะห์จากหลักฐานและข้อมูลที่เป็นเอกสารทางด้านประวัติศาสตร์ดังที่กล่าวมาข้างต้นผู้เขียนพบว่า ชาวผู้ไทยที่กระจายอยู่ในพื้นที่ของจังหวัดกาฬสินธุ์ล้วนแต่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ซึ่งเปรียบเสมือนกลุ่มคนที่เป็นครีอญาติเดียวกัน เพราะได้อพยพมาพร้อมๆกัน (ในสมัยรัชกาลที่ 3)

จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นจังหวัดที่มีชาวผู้ไทยอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก โดยกระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ได้แก่ อำเภอเขาวง อำเภอนาคู อำเภอภูผินารายณ์ อำเภอสมเด็จ อำเภอห้วยซำ อำเภอคำม่วง และอำเภอสามชัย ชาวผู้ไทยกาฬสินธุ์ เป็นกลุ่มชนที่มีวิถีพื้นถิ่นและการดำรงชีวิตที่คล้ายกันหลายอย่าง เช่น จารีตประเพณี ภาษา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ศิลปวัฒนธรรม พิธีกรรม อาหารการกิน และการแต่งกาย สิ่งสำคัญที่เป็นวิถีปฏิบัติของชาวผู้ไทยที่ได้ยึดปฏิบัติสืบต่อกันมาคือเรื่องราวของการสืบสานภูมิปัญญา โดยสตรีชาวผู้ไทยจะทอผ้า และบุรุษชาวผู้ไทยจะทำงานจักสาน การแต่งกายของสตรีชาวผู้ไทยกาฬสินธุ์เป็นอัตลักษณ์ที่สะท้อนภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยและบ่งบอกถึงภูมิหลังในการจัดแบ่งกลุ่มชนชาวผู้ไทยในอดีตจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงภูมิหลังและการอพยพย้ายถิ่นฐานของชาวผู้ไทยจากดินแดนสิบสองจุไทย ได้กล่าวถึงการจัดแบ่งกลุ่มชาวผู้ไทยไว้ว่า ชาวผู้ไทยมี 3 พวกด้วยกัน โดยมีการจัดแบ่งกลุ่มตามลักษณะสีสันของเครื่องนุ่งห่มคือ ผู้ไทยขาว ผู้ไทยแดง และผู้ไทยดำ (สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 19, 2527: 12320-13320) ชาวผู้ไทยดำคือกลุ่มที่อพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาในประเทศไทย คำว่าผู้ไทยดำไม่ได้หมายถึงผิวพรรณสีดำ แต่เป็นชนกลุ่มที่นิยมนุ่งห่มด้วยสีดำ โดยเครื่องแต่งกายจะเป็นผ้าฝ้ายอ้อมคราม หรือหนักไปทางโทนสีดำ

ภาพที่ 1 (ซ้าย) ชาวผู้ไทยบ้านโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ (ภาพโดย : สันติ สิงห์สุ)

ภาพที่ 2 (ขวา) ชาวผู้ไทยบ้านหนองซ่าง อำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ (ภาพโดย : ผู้เขียน)

ชาวผู้ไทยกาฬสินธุ์เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งกระจายอยู่ในหลายพื้นที่ของจังหวัดกาฬสินธุ์ ชาวผู้ไทยมีรูปแบบวิถีในการดำเนินชีวิต และมีจารีตปฏิบัติอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เก่าแก่และสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น วิถีปฏิบัติหลายอย่างเป็นสิ่งที่สื่อความหมายและสะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวการเดินทางอันเป็นภูมิหลังของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งในแง่ของจารีตประเพณี ศิลปะวัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาซึ่งยังคงมีปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดจวบจนปัจจุบัน

วัฒนธรรมการมวยผมของชาวผู้ไทย เป็นภูมิปัญญาที่อยู่คู่กับวิถีชีวิต และการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ของชาวผู้ไทยมายาวนาน ในอดีตสตรีชาวผู้ไทยจะมวยผมในลักษณะเดียวกันทุกคน ซึ่งรูปแบบการมวยผมจะบ่งบอกสถานภาพและช่วงวัยของของบุคคลนั้นๆ (ชัยบดินทร์ สาสิทธิ์, 2564:

สัมภาษณ์) เมื่อชาวผู้ไทยอพยพย้ายถิ่นฐาน ทำให้วัฒนธรรมและจารีตหลายอย่างเกิดการเปลี่ยนแปลง และมีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย รูปแบบการมวยผมและกฎเกณฑ์ทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทย ก็ถูกกลืนกลายด้วยวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ซึ่งเป็นการสืบสานวัฒนธรรมในรูปแบบก้ำกึ่งระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิม กับวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ใน

ภาพที่ 1 (ซ้าย) ชาวผู้ไทยบ้านโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ (ภาพโดย : สันติ สิงห์สุ)

ภาพที่ 2 (ขวา) ชาวผู้ไทยบ้านหนองซ่าง อำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ (ภาพโดย : ผู้เขียน)

ลักษณะการผสมผสานและมีความร่วมสมัย จึงส่งผลให้ข้อปฏิบัติและจารีต อันเป็นความเชื่อเก่าแก่และเป็นวิถีปฏิบัติของชาวผู้ไทยถูกปรับเปลี่ยนตามไปเช่นเดียวกัน

การมวยผมของสตรีชาวผู้ไทยในพื้นที่อำเภอคำม่วง และอำเภอสามชัยจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นอัตลักษณ์ที่สะท้อนถึงตัวตนแห่งชาติพันธุ์ชาวผู้ไทย โดยยังคงพบเห็นการมวยผมแบบดั้งเดิมในสตรีสูงวัยที่มีอายุประมาณ 70 ปีขึ้นไป และมีเป็นจำนวนน้อยมากในแต่ละชุมชน จึงอาจกล่าวได้ว่าสตรีชาวผู้ไทยกลุ่มนี้ถือว่าเป็นชาวผู้ไทยรุ่นสุดท้ายที่ยังคงมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมของการมวยผมแบบดั้งเดิม และในปัจจุบันชาวผู้ไทยรุ่นใหม่จะไม่นิยมมวยผม ดังนั้นหากไม่มีการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมการมวยผมของสตรีชาวผู้ไทยอย่างจริงจัง วัฒนธรรมการมวยผมก็อาจสูญหายไปจากกลุ่มชาติพันธุ์ของชาวผู้ไทยในอีกไม่นาน จากข้อมูลข้างต้นผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะอนุรักษ์การมวยผมแบบดั้งเดิมของสตรีชาวผู้ไทยไว้ ทั้งนี้ การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในชุมชน จะต้องให้ความสำคัญกับธรรมชาติในวิถีของชุมชน ต้องทำความรู้ ความเข้าใจในบริบทของชุมชนโดยการนำเสนอขั้นตอนการมวยผม และวิเคราะห์แนวทางการจัดการอนุรักษ์การมวยผมแบบดั้งเดิมของสตรีชาวผู้ไทย ในพื้นที่อำเภอคำม่วง และอำเภอสามชัยจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อเป็นการรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมการมวยผมของสตรีชาวผู้ไทยแบบดั้งเดิม ก่อนที่จะสูญหายไปตามกาลเวลา

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาเทคนิค วิธีการ และแนวทางในการจัดการอนุรักษ์วัฒนธรรมการมวยผมของสตรีชาวผู้ไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการสัมภาษณ์ ได้แก่ สตรีชาวผู้ไทยที่ไว้ผมมวยในพื้นที่อำเภอคำม่วงและอำเภอสามชัยจังหวัดกาฬสินธุ์จำนวน 20 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานกับกลุ่มตัวอย่างในการลงพื้นที่เพื่อทำการสัมภาษณ์ ประเด็นตามเครื่องมือที่ได้พัฒนาขึ้น เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ในการสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่างทำการวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ตามประเด็นต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวิจัยคุณภาพ และทำการวิจัยเคราะห์ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ ตามประเด็นดังนี้

การแต่งกายของสตรีชาวผู้ไทยกาฬสินธุ์

ชาวผู้ไทยในจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นชนกลุ่มที่มีรูปแบบการแต่งกายคล้ายคลึงกัน การแต่งกายของสตรีชาวผู้ไทยในอดีตจะแต่งกายด้วยผ้าฝ้ายย้อมคราม และผ้าถุงมัดหมี่โดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ การแต่งกายในชีวิตประจำวัน และการแต่งกายกึ่งทางการ ซึ่งจะสวมใส่ชุดประจำกลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกว่า ชุดผู้ไทย วัฒนธรรมการแต่งกายในชุดผู้ไทย จะเป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนภูมิปัญญาและรากเหง้าของชาวผู้ไทยอย่างมีความหมายซึ่งองค์ประกอบในการแต่งกายชุดผู้ไทยจะประกอบด้วย เสื้อแขนกระบอกคอจีนผ่าหน้า ตกแต่งแถบผ้าทอผู้ไทย ติดกระดุมเงินหรือกระดุมเหรียญต่างค์ กุ๊น ขอบด้วยผ้าสีครีมหรือสีเหลือง ผ้าถุงมัดหมี่ ผู้ไทยซึ่งมีเอกลักษณ์ตามแบบผู้ไทยดั้งเดิมคือมีตีนขึ้น³ และหัวขึ้น⁴ สีแดง ห่มสไบแพรวาทับ มวยผมเปียงซ้าย และมีผ้าแพรมนพันรอบศีรษะหรือบางครั้งก็จะเสียบดอกไม้ไว้ที่มวยผมแทนเพื่อเป็นการตกแต่งมวยผมในโอกาสพิเศษ

ปัจจุบันสตรีชาวผู้ไทยจะแต่งกายตามสมัยนิยมเช่นเดียวกับชาวอีสานทั่วไปแต่ก็ยังคงสวมใส่ชุดผู้ไทย

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวิจัยคุณภาพ และทำการวิจัยเคราะห์ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ ตามประเด็นดังนี้

การแต่งกายของสตรีชาวผู้ไทยกาฬสินธุ์

ชาวผู้ไทยในจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นชนกลุ่มที่มีรูปแบบการแต่งกายคล้ายคลึงกัน การแต่งกายของสตรีชาวผู้ไทยในอดีตจะแต่งกายด้วยผ้าฝ้ายย้อมคราม และผ้าถุงมัดหมี่โดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ การแต่งกายในชีวิตประจำวัน และการแต่งกายกึ่งทางการ ซึ่งจะสวมใส่ชุดประจำกลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกว่า ชุดผู้ไทย วัฒนธรรมการแต่งกายในชุดผู้ไทย จะเป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนภูมิปัญญาและรากเหง้าของชาวผู้ไทยอย่างมีความหมายซึ่งองค์ประกอบในการแต่งกายชุดผู้ไทยจะประกอบด้วย เสื้อแขนกระบอกคอจีนผ่าหน้า ตกแต่งแถบผ้าทอผู้ไทย ติดกระดุมเงินหรือกระดุมเหรียญสตางค์ กุ๊นขอบด้วยผ้าสีครีมหรือสีเหลือง ผ้าถุงมัดหมี่ผู้ไทยซึ่งมีเอกลักษณ์ตามแบบผู้ไทยดั้งเดิมคือมีตีนชิ้น³ และหัวชิ้น⁴ สีแดง ห่มสไบแพรวาทับ มวยผมเปียงซ้ายและมีผ้าแพรมนพันรอบศีรษะหรือบางครั้งก็จะเสียบดอกไม้ไว้ที่มวยผมแทนเพื่อเป็นการตกแต่งมวยผมในโอกาสพิเศษ

ปัจจุบันสตรีชาวผู้ไทยจะแต่งกายตามสมัยนิยมเช่นเดียวกับชาวอีสานทั่วไปแต่ก็ยังคงสวมใส่ชุดผู้ไทย

ภาพที่ 3 การแต่งกายในชุดผู้ไทยกาฬสินธุ์ (ภาพโดย : สันติ สิงห์สุ)

ในโอกาสสำคัญ เช่น การต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง การร่วมงานบุญประเพณี และในเทศกาลสำคัญต่าง ๆ ชาวผู้ไทยมีวัฒนธรรมการทอผ้าที่มีชื่อเสียงคือผ้าไหมแพรวาซึ่งเป็นผืนผ้าอันเป็นมรดกสิ่งทอทางด้านวัฒนธรรมและมีการสืบสานกรรมวิธีในการทอจากรุ่นสู่รุ่น ผ้าไหมแพรวาได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่ช่วยสร้างงานสร้างอาชีพให้กับชาวผู้ไทยและทำให้เกิดรายได้หมุนเวียนเข้าสู่ชุมชน ความงามของผ้าไหมแพรวาได้ปรากฏและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปในการแต่งกายชุดผู้ไทย นอกจากแพรวพรรณที่งดงามและปราณีตแล้ว วัฒนธรรมการมวยผมของชาวผู้ไทย ก็เป็นส่วนที่ส่งเสริมให้องค์ประกอบของชุดผู้ไทยมีความสง่างามเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน การมวยผมแบบดั้งเดิมตามอัตลักษณ์ของชาวผู้ไทย เป็นทรงผมที่มีลักษณะของการมวยผมรวบและม้วนขมวดปม

เบื้องด้านซ้ายของศีรษะ การมวยผมลักษณะนี้เป็นวัฒนธรรมการมวยผมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวผู้ไทยที่มีมาตั้งแต่อดีตและในปัจจุบันที่ยังมีการอนุรักษ์ไว้

วัฒนธรรมการมวยผมของชาวผู้ไทย

การมวยผมผู้ไทย หรืออาจเรียกว่าการเกล้าผมผู้ไทย (ภาษาผู้ไทยจะออกเสียงว่าเก้าผม) เป็นการเรียกตามลักษณะและรูปแบบของการทำทรงผมเกล้าขึ้นบนศีรษะและมีมวยผมอยู่ตรงกลางหรือเบี่ยงข้างศีรษะ ในบทความนี้ผู้เขียนจะใช้คำว่า การมวยผมของชาวผู้ไทย โดยวิเคราะห์จากรูปแบบและลักษณะโครงสร้างของทรงผมคือลักษณะการรวบผมตั้งแล้วมวยขอด⁵ เบี่ยงไปด้านข้างของศีรษะ เพื่อเป็นการแยกความหมายจากคำว่าเกล้าผม ซึ่งในความหมายทางนาฏยศัพท์อีสาน⁶ จะหมายถึงการจัดระเบียบผมโดยการยกโคนผมขึ้นในลักษณะพองมีมวยผมอยู่กลางศีรษะ คำว่าเกล้าผมจะเป็นศัพท์ใหม่ที่เข้ามาในยุคหลัง (พรสวรรค์ พรดอนก่อ, 2564: สัมภาษณ์)

วัฒนธรรมการมวยผมของชาวผู้ไทย เป็นจารีตปฏิบัติที่สืบทอดกันมาในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยในอดีตรูปแบบการมวยผมของชาวผู้ไทย จะบ่งบอกสถานะภาพและแยกประเภทของชาวผู้ไทยไว้ อย่างชัดเจน กล่าวคือ ในการจัดแบ่งกลุ่มของชาวผู้ไทยจะมีการเรียกชื่อตามถิ่นฐานที่ชาวผู้ไทยกลุ่มนั้นๆ อาศัยอยู่เช่น ภูไทเรณูนคร ภูไทสกลนคร ภูไทเขาวง ผู้ไทยคำม่วง ฯลฯ ชาวผู้ไทยแต่ละพื้นที่จะมีวัฒนธรรมการมวยผมเช่นเดียวกัน แต่จะมีข้อแตกต่างกันในเรื่องของเทคนิค รายละเอียดและวิธีการในการมวยผม รูปแบบและรูปทรงของมวยผมจึงไม่เหมือนกัน วัฒนธรรมการมวยผมของชาวผู้ไทยจึงเป็นเสมือนเครื่องตีตรา (บ่งบอกยี่ห้อ) ว่าบุคคลนั้น ๆ เป็นชาวผู้ไทยที่สืบเชื้อสายมาจากกลุ่มใด

การจัดแบ่งสถานะภาพของบุคคลจากรูปแบบการมวยผมได้มีนักวิชาการชาวผู้ไทยซึ่งเป็นผู้ที่สืบเชื้อสายของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวผู้ไทยเมืองเรณูนคร ได้บอกเล่าถึงเรื่องราวของการมวยผมผู้ไทยในลักษณะต่าง ๆ โดยกล่าวไว้ว่า เดิมทีรูปแบบการมวยผมของสตรีชาวผู้ไทย จะบ่งบอกถึงสถานะภาพของสตรีชาวผู้ไทยอย่างชัดเจน กล่าวคือแม่ฮ้าง⁷ จะมวยผมเบี่ยงมาด้านซ้ายแม่หม้าย⁸ จะมวยผมเบี่ยงมาด้านขวา เด็กและหญิงที่แต่งงานแล้วจะมวยผมไว้กลางศีรษะส่วนหญิงสาวที่ยังไม่แต่งงานจะมวยผมไว้ที่ท้ายทอย ซึ่งเป็นการวางกุศโลบายแกมบังคับให้หญิงสาวนอนในท่าตะแคง เพราะการนอนหงายจะเป็นเรื่องที่ไม่งาม หรือเกิดภาพที่ไม่เหมาะสมขึ้นได้ (ชัยบดินทร์ สาลีพันธุ์, 2564: สัมภาษณ์) เดิมทีชาวผู้ไทยจะมวยผมกันทุกคน โดยจะเริ่มมวยผมตั้งแต่วัยเด็กจนถึงอายุชั้ย การมวยผมจึงเป็นจารีตปฏิบัติที่สตรีชาวผู้ไทยทุกคนต้องปฏิบัติตาม ลักษณะของการมวยผมของชาวผู้ไทยจะมี 2 รูปแบบ คือ

1. การมวยจิก คือลักษณะของการม้วนผมบิดเป็นมวยตรงกลางศีรษะ แล้วเอาปิ่นขนเม่นหรือไม้ไผ่เสียบไว้เพื่อกันไม่ให้ผมหลุด (พรสวรรค์ พรดอนก่อ, 2564: สัมภาษณ์)

ภาพที่ 4 (ซ้าย) ลักษณะการมวยจิกซึ่งมวยผมจะอยู่ตรงกลางศีรษะ (ภาพโดย: ผู้เขียน)

ภาพที่ 5 (ขวา) ลักษณะการมวยจ็อกซึ่งมวยผมจะอยู่ด้านข้างและมีปอยผมยื่นออกมา
(ภาพโดย: ผู้เขียน)

2. การมวยจ็อก คือลักษณะของการรวบผมทรงสูงแล้วดึงปอยผมขึ้นมาเป็นห่วงอยู่กลางมวย การมวยผมลักษณะนี้จะคล้ายกับการมวยผมที่เรียกว่า “วิดว่อง” ของสตรีชาวไทลื้อและไทเขิน (ชมรมฮักตัวเมือง, 2561)

ภาพที่ 4 (ซ้าย) ลักษณะการมวยจิกซึ่งมวยผมจะอยู่ตรงกลางศีรษะ (ภาพโดย : ผู้เขียน)

ภาพที่ 5 (ขวา) ลักษณะการมวยจ็อกซึ่งมวยผมจะอยู่ด้านข้างและมีปอยผมยื่นออกมา (ภาพโดย : ผู้เขียน)

วัฒนธรรมการมวยผมของชาวผู้ไทย จะมีการถ่ายทอดรูปแบบ เทคนิคและวิธีการจากรุ่นสู่รุ่น สตรีชาวผู้ไทยจะเรียนรู้ถึงลักษณะและขั้นตอนต่างๆในการมวยผมจากผู้เป็น มารดาหรือญาติผู้ใหญ่ ซึ่งในการหัดมวยผมครั้งแรกจะต้องมีการสอนขั้นตอนวิธีการในการมวยผมก่อนจะฝึกปฏิบัติซึ่งในช่วงแรก ๆ ก็จะมีมวยไม่ค่อยสวย เพราะจะยังไม่ชินกับทิศทางของผม แต่เมื่อฝึกไม่นานก็สามารถมวยได้เอง (ผงศรีบัว, 2564: สัมภาษณ์) สตรีชาวผู้ไทยจะมวยผมอยู่ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นเวลากลางวันที่ต้องปฏิบัติภารกิจงานบ้านงานเรือนหรือการไปทำไร่ทำนาและเวลานอนก็จะไม่ปล่อยผมเช่นกัน (นุตร ติกานันท์, 2564: สัมภาษณ์)

การมวยผมในชีวิตประจำวันจะไม่ค่อยพิถีพิถันในการมวยเท่าใดนักแต่หากเป็นการไปร่วมงานบุญประเพณีหรือไปวัดจะจัดทรงให้เรียบร้อยสวยงาม (จอมศรีปัญจิตร, 2564: สัมภาษณ์) ชาวผู้ไทยเป็นชนกลุ่มที่มีอุปนิสัยรักสวยรักงาม และมีความพิถีพิถันในการแต่งกายโดยเฉพาะการร่วมงานบุญประเพณี หรืองานสำคัญ ชาวผู้ไทยจะนิยมนำดอกไม้ที่มีกลิ่นหอมมาเอ้¹⁰ มวยผม เช่น ดอกสเลเต ดอกคัตเค้า ดอกมันปลา ดอกเอ็นถวา ฯลฯ ตามแต่จะหาได้ในท้องถิ่น แต่หากเป็นการร่วมงานพิธีกรรม เช่น พิธีเหยา ก็จะใช้ดอกจำปา (ดอกกลีลาวดี) ในการเอ้ผมเพียงชนิดเดียว

ภาพที่ 6-8 ลักษณะการเฝ้ามวยผมด้วยดอกไม้และผ้าแพรมน (ภาพโดย : ผู้เขียน)

นอกจากการเฝ้ามวยผมด้วยดอกไม้ชาวผู้ไทยยังใช้ผ้าแพรมน¹¹ ในการโพกศีรษะเพื่อประดับมวยผมด้วยการใช้ผ้าแพรมนกับมวยผมผู้ไทยจะมีการใช้ 2 รูปแบบคือ การพันรอบมวยผมเพื่อกันไม่ให้ผมที่มวยไว้หลุดหล่นเวลาทำกิจวัตรประจำวันลักษณะนี้จะนิยมใช้ผ้าฝ้ายสีขาวในการพันมวยผม และการใช้ผ้าแพรมนเพื่อเป็นของเอนในงานบุญหรืองานสำคัญประกอบการแต่งกายชุดผู้ไทยลักษณะนี้จะใช้ผ้าแพรมนที่เป็นลายซิด ผู้ไทย หรือลายแพรวาในการพันมวยผม (คำสอน สระทอง, 2564. สัมภาษณ์)

ชาวผู้ไทยมีเทคนิคและวิธีการในการดูแลรักษาและทำความสะอาดเส้นผมโดยจะใช้น้ำมะ¹² (น้ำขาวข้าว) ผสมมะกรูดในการทำสะอาดผม ซึ่งน้ำมะกที่ใส่จะต้องไม่เป็นน้ำแช่ข้าวที่ค้างคืน ชาวผู้ไทยใช้น้ำมะกในการทำสะอาดผม เพราะในน้ำที่แช่ข้าวจะมีแป้งทำให้ผมเงางาม และมะกรูดจะช่วยในการทำสะอาดผมและช่วยให้ผมมีกลิ่นหอม การสระผมด้วยน้ำมะกผสมมะกรูดจึงเป็นภูมิปัญญาพื้นถิ่นที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตของชาวผู้ไทยมานาน นอกจากจะทำให้ผมนุ่มไม่พันกันยังช่วยให้ผมง่ายและจัดทรงได้สวยงาม (ทองคำ ทวงษ์ษา, 2564: สัมภาษณ์) ภูมิปัญญาในการดูแลรักษาเส้นผมอีกอย่างที่ชาวผู้ไทยได้ยึดปฏิบัติคือการกวนน้ำมันมะพร้าวเพื่อใช้ทาผม (น้ำมันทาผม) โดยใช้มะพร้าวที่แก่จัด นำมาเคี่ยวจนเป็นน้ำมันมะพร้าวที่มีกลิ่นหอม และจะทำเก็บไว้ใช้ทุกครัวเรือน

ในสมัยก่อนการมวยผมจะใช้นิ้วมือสานผมเพียงอย่างเดียว ต่อมาภายหลังเริ่มมีการคิดค้นนวัตกรรมในการดูแลเส้นผมมากขึ้นชาวผู้ไทยเริ่มประดิษฐ์หวีขนสัตว์ และแปลงที่ทำจากเส้นใยของมะพร้าว แล้วพัฒนามาเป็นหวีไม้ ก่อนจะเข้าสู่ยุคที่มีการซื้อขายหวีพลาสติก และเริ่มมีแชมพูสระผม ปัจจุบันสตรีชาวผู้ไทยที่ทำมวยผมแบบดั้งเดิมยังคงสระผมด้วยน้ำมะกและมะกรูดในการดูแลรักษาเส้นผม แต่ก็มีการใช้แชมพูสระผมบ้างเป็นบางครั้ง โดยจะสระผมทุก ๆ 3 วัน (ทองคำ ทวงษ์ษา, 2564: สัมภาษณ์)

ภาพที่ 9-10 อัตลักษณ์การมวยผมแบบมวยจ็อกเปียงซ่ายโดยมีปมเส้นผมยื่นออกมาด้านข้าง
(ภาพโดย : ผู้เขียน)

วัฒนธรรมการมวยผมของสตรีชาวผู้ไทยในพื้นที่อำเภอคำม่วงและอำเภอสามชัยจังหวัดกาฬสินธุ์ จะเป็นรูปแบบการมวยผมแบบมวยจ็อก คือลักษณะของการรวบผมทรงสูงเปียงมาด้านซ้าย แล้วดึงปอยผมขึ้นมาเป็นห่วงอยู่ตรงกลางมวยผม อัตลักษณ์ที่โดดเด่นของการมวยผมลักษณะนี้คือปอยของเส้นผมที่ยื่นออกมาเป็นปมด้านข้างของมวยผม ทั้งนี้ ในปัจจุบันจะไม่มีแบ่งแยกสถานภาพตามลักษณะของการมวยผมเช่นในอดีต การมวยผมตามรูปแบบดั้งเดิม จะมีการอนุรักษ์และพบเห็นในกลุ่มสตรีที่มีอายุประมาณ 70 ปีขึ้นไปโดยจะเรียกกันในชุมชนว่า “ผู้เฒ่าโบราณ¹³” กลุ่มคนดังกล่าวนี้ว่าเป็นบุคคลรุ่นสุดท้ายที่ยังสืบสานและอนุรักษ์การมวยผมตามจารีตดั้งเดิมให้ชนรุ่นหลังได้เห็นได้ศึกษาและภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ความเป็นชาวผู้ไทยจวบจนปัจจุบัน

เทคนิคและวิธีการในการมวยผมของชาวผู้ไทย

การมวยผมของชาวผู้ไทยเป็นวิถีปฏิบัติที่อยู่คู่กับการดำเนินชีวิตของสตรีชาวผู้ไทย โดยจะเป็นลักษณะของการมวยผมไว้ตลอดเวลาและจะแกะผมมวยออกเฉพาะตอนที่สระผมเท่านั้นเมื่อสระผมเสร็จแล้วก็จะรวบให้ผมแห้งก่อนค่อยมวยผม ใช้เวลาในการมวยผมประมาณ 30 วินาที หรือไม่เกิน 1 นาที (เมือง นันนิต, 2564: สัมภาษณ์)

การมวยผมของชาวผู้ไทยจะไม่ใช้กิ๊บหรือสเปรย์ในการช่วยจัดแต่งทรงผมแต่อย่างใด แต่จะใช้อุปกรณ์เสริมในกรณีของผู้ที่มีผมบางซึ่งเรียกว่า “ช่องผม” (ประกอบ ปัญจิตร, 2564: สัมภาษณ์) โดยช่องผมช่วยเสริมให้มวยผมหนาขึ้น ช่องผมของชาวผู้ไทยจะเป็นลักษณะของเส้นผมที่มีดรวมกันเป็นปอยผม และนำมาเสริมผมในขั้นตอนการรวบผม ช่องผมจะเป็นผมที่ตัดจากผมจริงของตัวบุคคล

นั้น ๆ ซึ่งจะตัดไว้ในตอนที่ผมยาวเกินไป จะไม่นิยมใช้ผมของคนอื่นเพื่อนำมาทำเป็นข้อผม ข้อผมจะมีความยาวของปอยผมที่ตัดออกมาประมาณ 30 เซนติเมตร และการมวยผมของชาวผู้ไทยหากจะออกมาสวยจะต้องไว้ผมยาวประมาณ 30-40 เซนติเมตร (วัดจากโคนผมที่รวบมารวมกัน) ซึ่งเมื่อมวยผมแล้วจะพอดีกับโครงสร้างของทรงผมและออกมาสวยงาม (ไล ยุธตา, 2564: สัมภาษณ์) ลักษณะของมวยผมชาวผู้ไทยจะเป็นรูปแบบของการรวบผมตึง จะไม่มีการทำให้พอง แต่อาจมีการจัดทรงให้เกิดความลงตัวสวยงามในขั้นตอนสุดท้ายทั้งนี้ โครงสร้างของรูปทรงศีรษะของแต่ละคนจะไม่เหมือนกัน จึงอาจทำให้มวยผมมีลักษณะของรูปทรงที่แตกต่างกันบ้างเล็กน้อย

ภาพที่ 11 ลักษณะของข้อผมที่นำมาช่วยเสริมให้มวยผมหนาขึ้น (ภาพโดย: ประกอบ ปัญจิตร)

ขั้นตอนในการมวยผมของชาวผู้ไทยจะเริ่มจากการเตรียมเส้นผมด้วยการสาบผมโดยใช้มือหรือใช้หวีจนผมเรียงเส้นและไม่พันกันโดยปกติจะไม่ค่อยใช้หวีเพราะเป็นขั้นตอนที่ยุ่งยากหากมวยผมจนชินแล้วการใช้มือสาบจะเป็นเรื่องที่สะดวกมากกว่าการใช้หวีจะใช้ในกรณีที่ต้องการความละเอียด เช่น การไปร่วมงานบุญ การไปวัด หรือในกรณีที่ต้องพบปะแขกบ้านแขกเมือง (ไล ยุธตา, 2564: สัมภาษณ์)

ในขั้นตอนในการมวยผมของสตรีชาวผู้ไทยเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ง่ายขึ้นผู้เขียนได้แบ่งเป็น 5 ขั้นตอนตามลำดับดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ก้มศีรษะแล้วรวบผมมาด้านหน้า ในลักษณะเปียงมาด้านซ้ายโดยให้โคนผมอยู่แนวตั้งตรงกับใบหูแล้วจับโคนผมด้วยมือขวาให้กำแน่นในลักษณะหันมือที่กำไปด้านหน้าพร้อมกับใช้นิ้วมือด้านซ้ายสาบลูกผมให้เรียบ

ภาพที่ 12-14 ภาพประกอบวิธีการมวยผมในขั้นตอนที่ 1 (ภาพโดย : ผู้เขียน)

ขั้นตอนที่ 2 หายมือซ้ายแล้ววางหลังมือหลังโคนผม สอดนิ้วกลางกับนิ้วง่าด้านซ้ายมาที่ด้านข้างโคนผมบริเวณใต้มือขวา มือซ้ายตวัดปอยผมโดยใช้นิ้วกลางและนิ้วง่าเกี่ยวเอาผมทั้งหมดกลับมาด้านหลังแล้วตวัดบิดข้อมือม้วนลงหายแล้วหมุนจนฝ่ามือซ้ายหงายขึ้นโดยปอยผมจะติดอยู่ที่ส่วนโคนของนิ้วกลางและนิ้วง่าด้านซ้ายในลักษณะเป็นปวง¹⁴ผม มือขวาดึงปลายผมส่วนที่เหลือให้ตั้ง

ภาพที่ 15-18 ภาพประกอบวิธีการมวยผมในขั้นตอนที่ 2 (ภาพโดย : ผู้เขียน)

ขั้นตอนที่ 3 มือขวาจับปลายผมไปเกี่ยวไว้ที่นิ้วง่าของมือซ้าย ดึงปลายผมที่เหลือมาด้านหลัง พันผมไปด้านซ้ายรอบโคนผมก่อน แล้วลากพันมาด้านขวา แล้วพันผมที่เหลือจนสุดปลายผม

ภาพที่ 19-21 ภาพประกอบวิธีการมวยผมในขั้นตอนที่ 3 (ภาพโดย : ผู้เขียน)

ขั้นตอนที่ 4 ใช้นิ้วกลางด้านซ้ายเกี่ยวผมส่วนที่พันไว้ตรงปลายนิ้ว ให้ลอดผ่านปวงผมที่ม้วนไว้ที่โคนนิ้วแล้วดึงให้ตั้งโดยส่วนที่ดึงจะเป็นห่วงของปอยผมที่เบี่ยงไปด้านซ้ายของศีรษะ ใช้มือ

ชาวต้นส่วนที่เป็นโคนผมให้ลอดผ่านบ่วงผมตามห่วงปอยผมไปมือซ้ายดึงห่วงผมให้ตั้งจิ้งหะที่ต้นส่วน
โคนผมให้ลอดผ่านบ่วงผม ต้องดึงห่วงผมไว้ด้วยเพื่อให้ส่วนโคนของมวยผมแน่นและไม่หลุดง่าย

ภาพที่ 22-24 ภาพประกอบวิธีการมวยผมในขั้นตอนที่ 4 (ภาพโดย : ผู้เขียน)

ขั้นตอนที่ 5 จัดระเบียบของบ่วงผมและใช้นิ้วหัวไว้เก็บผมให้เรียบสวยงาม ก่อนจะเสียบ
ดอกไม้เพื่อเอ้มวยผม หรือใช้ผ้าแพรมนเอ้มวยผมต่อไป

ภาพที่ 25-27 ภาพประกอบวิธีการมวยผมในขั้นตอนที่ 5 (ภาพโดย : ผู้เขียน)

การมวยผมตามวิธีปฏิบัติทั้ง 5 ขั้นตอนดังที่อธิบายไว้ข้างต้น เป็นรูปแบบของการมวยผมที่
ใช้กันโดยทั่วไปทั้งนี้อาจมีข้อแตกต่างด้านเทคนิคหรือวิธีการตามความถนัดของแต่ละคนก็ไม่ใช่เรื่อง
ที่ผิด เพราะบางคนอาจจะถนัดใช้มือคนละด้าน จากการสังเกตการณ์ในขณะที่ดูวิธีการสาธิตการมวย
ผม และการลงมือปฏิบัติจริง ผู้เขียนพบว่า รูปแบบและวิธีการในการมวยผมสามารถที่จะปรับวิธีการ

ตามความถนัดส่วนบุคคลได้หากมวยผมสำเร็จออกมาแล้วอัตลักษณ์ในแบบดั้งเดิมไม่ผิดแปลกไปตามที่ได้สืบทอดกันมา

ภาพที่ 28-30 มุมมองและอัตลักษณ์ของการมวยผมผู้หญิงไทยจากด้านหน้า ด้านบน และด้านข้าง
(ภาพโดย: ผู้เขียน)

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการสืบสานวัฒนธรรมการมวยผมของชาวผู้ไทยในสภาวะการณปัจจุบัน

วัฒนธรรมการมวยผมของชาวผู้ไทยแบบดั้งเดิมกำลังจะเลือนหายไปจากสังคมของชาวผู้ไทย ดังปรากฏได้จากจำนวนผู้ที่ยังอนุรักษ์รูปแบบการมวยผมซึ่งพบเห็นในชุมชนชาวผู้ไทยมีเป็นจำนวนน้อยมากและเป็นกลุ่มผู้สูงอายุซึ่งมีอายุโดยเฉลี่ยประมาณ 70 ปีขึ้นไป ทั้งนี้เนื่องจากยุคสมัยที่เปลี่ยนไปและสภาพสังคมในชุมชนชาวผู้ไทยมีการพัฒนาไปอย่างต่อเนื่องความเจริญและค่านิยมสมัยใหม่ได้แทรกซึมเข้าไปสู่ชุมชนชาวผู้ไทย จึงทำให้เกิดเป็นสังคมแบบผสมผสาน รูปแบบการดำเนินชีวิตและวิถีจารีตเก่าแก่บางอย่างก็เริ่มเลือนหายไป รวมถึงวัฒนธรรมการมวยผมของชาวผู้ไทย ซึ่งใกล้

จะสูญหายไปเช่นกัน ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อวัฒนธรรมการมวยผมของชาวผู้ไทย สรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยทางด้านสังคม กล่าวคือ ในอดีตชุมชนชาวผู้ไทยเป็นชุมชนรูปแบบปิด และไม่ค่อยคบหาสมาคมกับบุคคลภายนอก เมื่อระบบการเมืองการปกครองมีการเปลี่ยนแปลง และนโยบายจากภาครัฐเริ่มกระจายสู่ท้องถิ่นทำให้ชุมชนชาวผู้ไทยเกิดการปรับเปลี่ยนเป็นสังคมแบบเปิด จากอดีตจนถึงปัจจุบันจะเห็นได้ว่าหลายสิ่งภายในชุมชนมีการพัฒนาไปตามสภาพการณ์อย่างต่อเนื่อง และนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบสังคมผสม ทำให้วิถีชีวิตของผู้คนเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคมสมัยใหม่ ปัจจุบันจะพบว่าอัตลักษณ์ของชาวผู้ไทยหลายอย่างมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาตามยุคสมัย ซึ่งอาจเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นตามสภาพการณ์ของสังคมและวัฒนธรรมการมวยผมซึ่งเป็นรูปแบบของวัฒนธรรมเก่าแก่ ก็ถูกกลืนกลายเป็นระบบสังคมยุคใหม่ ทั้งนี้เพราะชาวผู้ไทยรุ่นหลังต้องปรับตัวกับสังคมยุคใหม่หากต้องมวยผมเหมือนในสมัยก่อน เมื่อต้องออกไปสู่สังคมภายนอก อาจมีความแตกต่างจากสังคมอื่น ๆ ได้

2. ปัจจัยด้านค่านิยม กล่าวคือ วัฒนธรรมการมวยผมแบบดั้งเดิมเป็นรูปแบบของวัฒนธรรมที่เก่าแก่ เมื่อชุมชนชาวผู้ไทยปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตตามสังคมยุคใหม่ที่ทันสมัย และแนวคิดที่แตกต่างในการสืบสานรูปแบบการมวยผมจึงเกิดขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากชาวผู้ไทยที่เป็นคนรุ่นใหม่ให้ความสนใจในวัฒนธรรมดั้งเดิมน้อยลง การต้องปรับตัวในสังคมภายนอก จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนค่านิยมในการดำเนินชีวิตไปด้วยเช่นกัน

3. ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม กล่าวคือ เมื่อชุมชนชาวผู้ไทยพัฒนาและปรับเปลี่ยนเป็นสังคมแบบเปิด วัฒนธรรมสมัยใหม่จึงกระจายเข้าไปสู่ชุมชนของชาวผู้ไทยทั้งเรื่องของการแต่งกายและทรงผม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ชาวผู้ไทยยึดรูปแบบวัฒนธรรมสมัยใหม่มากขึ้นจนทำให้วัฒนธรรมที่เป็นรากเหง้าถูกกลืนเลือนไป ปัจจุบันชาวผู้ไทยส่วนใหญ่จะทำผมแบบสมัยนิยมจะไม่นิยมทรงผมแบบดั้งเดิมเพราะมองว่าเป็นเรื่องที่โบราณ ไม่ทันสมัยหรืออาจเป็นเรื่องน่าอาย เพราะไม่อยากให้คนอื่นมองว่ามีความแตกต่างจากคนทั่วไป

4. ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ กล่าวคือ เมื่อสังคมชาวผู้ไทยปรับเปลี่ยนเป็นสังคมระบบเปิด ทำให้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่เข้าไปมีบทบาทในการดำรงชีวิตของชาวผู้ไทยมากขึ้น ชาวผู้ไทยได้ใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือที่เอื้อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งทำให้สะดวกและประหยัดเวลาในหลาย ๆ ด้าน แม้กระทั่งในเรื่องของวัฒนธรรม หากต้องมีการมวยผมในชีวิตประจำวันเช่นในอดีต อาจเป็นเรื่องที่ยุ่งยากและทำให้เสียเวลาชาวผู้ไทยยุคใหม่จึงปรับเปลี่ยนมาใช้หนังยางรัดผม หรือบางครั้งก็ใช้ที่คาดผมแทนเพื่อความสะดวกและคล่องตัวในการทำงาน (บุญเลิง สุวงศ์ทา, 2564: สัมภาษณ์) โดยอุปกรณ์ที่เอื้อต่อความสะดวกสบายหลาย ๆ อย่าง ก็สามารถหาซื้อได้ตามท้องตลาดทั่วไป

5. ปัจจัยทางกายภาพ กล่าวคือ เนื่องจากสภาพร่างกายของคนเราไม่เหมือนกัน ชาวผู้ไทยบางคนอาจจะมีสุขภาพดี มีผมที่ดกดำ ซึ่งจะไม่มีปัญหาในการมวยผม แต่บางคนมีปัญหาในเรื่องของหนังศีรษะและเกิดผมร่วง จึงส่งผลให้ไม่สามารถมวยผมหรือสืบสานวัฒนธรรมในการมวยผมได้

แนวทางการจัดการอนุรักษ์วัฒนธรรมการมวยผมของชาวผู้ไทย

จากปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การสืบสานวัฒนธรรมการมวยผมของชาวผู้ไทย ที่ทำให้รูปแบบ การสืบสานวัฒนธรรมพื้นถิ่นดั้งเดิมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย แม้ว่ากระแสความนิยมในการ อนุรักษ์วัฒนธรรมการมวยผมของชาวผู้ไทยกำลังจะหมดไปจากวิถีผู้ไทย แต่ก็ยังมีชาวผู้ไทยจำนวนไม่ น้อยที่อยากให้มีการสืบทอดวัฒนธรรมการมวยผมต่อไป เพราะทุกวันนี้มีแต่ผู้เฒ่าโบราณที่ยังมวยผม อยู่ หากไม่มีการอนุรักษ์ก็คงจะหมดไปตามกาลเวลา (หนู หาระทา, 2564: สัมภาษณ์)

การมวยผมของผู้เฒ่าโบราณ เป็นภาพที่คุ้นตาในชุมชนชาวผู้ไทย เพราะผู้คนในชุมชนจะ เห็นบรรดาผู้เฒ่าโบราณที่มวยผมเป็นเรื่องปกติ ซึ่งหลายคนก็จะใช้ชีวิตอยู่กับผมมวยมาตั้งแต่เด็กโดย ไม่เคยอาย และรู้สึกภาคภูมิใจ จึงอยากให้อุรักษ์วัฒนธรรมการมวยผมสืบทอดไปสู่รุ่นลูกหลานต่อไป (บุญ มา สารกรณ์, 2564: สัมภาษณ์) วัฒนธรรมการมวยผมถึงจะเป็นเรื่องที่ดูไม่ทันสมัยเมื่อเทียบกับความ เจริญของสังคมในยุคนี้ แต่อัตลักษณ์ดังกล่าวก็เป็นสิ่งที่บอกเล่าเรื่องราวภูมิหลังในเรื่องของชาติพันธุ์ และการสานต่อภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกถึงความเป็นชาวผู้ไทยได้อย่างชัดเจนและมีคุณค่า เมื่อ วัฒนธรรมกำลังจะเลือนหายไปจึงควรหาแนวทางการจัดการอนุรักษ์วัฒนธรรมการมวยผมนี้ไว้เพื่อให้ ลูกหลานชาวผู้ไทยได้มีความภาคภูมิใจ โดยผู้เขียนได้สรุปแนวทางการจัดการเพื่อให้ไปสู่เป้าหมายใน การอนุรักษ์วัฒนธรรมการมวยผมของชาวผู้ไทย ไว้ดังนี้

1. การจัดการส่งเสริมสนับสนุนบุคคลผู้ที่อนุรักษ์วัฒนธรรมการมวยผมของชาวผู้ไทย โดยจัดให้มี การยกย่อง เชิดชู มอบรางวัลและใบประกาศเกียรติคุณให้กับชาวผู้ไทยผู้ที่ทำหน้าที่ในการ สืบสานรักษา และการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งผู้ที่สามารถปฏิบัติตัวและอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่น ไว้ได้ถือว่าเป็นบุคคลที่น่ายกย่อง และบางอย่างต้องอาศัยความร่วมมือในการบริหารจัดการจาก ภาครัฐเข้ามาช่วย (ณัฐอร การถัก, 2564: สัมภาษณ์) เช่น จัดให้มีการประกาศเกียรติคุณ และมอบ รางวัลให้กับผู้ที่อนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวผู้ไทย ในระดับจังหวัดหรือระดับชาติ โดยยกย่องใน ความทุ่มเทและการเสียสละในการทำหน้าที่อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมพื้นถิ่นเพื่อสร้างขวัญและ กำลังใจ อันจะนำมาซึ่งความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง

2. การจัดกิจกรรมเพื่อปลูกจิตสำนึกให้ชาวผู้ไทยรุ่นใหม่เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมพื้น ถิ่นของตนเอง โดยการสร้างกระบวนการในการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ผ่านการจัดกิจกรรมใน รูปแบบของการสร้างความภาคภูมิใจในตัวตนของชาติพันธุ์ เช่น การจัดกิจกรรมในรูปแบบการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ โดยให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ที่เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมและจัดการ สัมมนาเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ในรูปแบบการสร้างองค์ความรู้และฝึกปฏิบัติขั้นตอนและวิธีการ ในการมวยผมแบบดั้งเดิมให้คนในพื้นที่มีส่วนร่วม เพื่อเป็นการปลูกฝังแนวคิดให้เห็นคุณค่าวัฒนธรรม พื้นถิ่น และนำมาซึ่งการอนุรักษ์สืบสานในรุ่นต่อ ๆ ไป

3. การจัดการข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ โดยรวบรวมข้อมูลด้านวัฒนธรรมการมวยผม แล้วทำการบันทึกข้อมูลไว้ในรูปแบบเอกสารและวีดิทัศน์ โดยการจัดหาผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ทางด้านวัฒนธรรม เพื่อมานำเสนอเรื่องราวของอัตลักษณ์การมวยผมแบบดั้งเดิมของชาวผู้ไทยโดย จัดทำเป็นองค์ความรู้ในรูปแบบเอกสาร หรือจัดพิมพ์เป็นตำรา และให้มีการบันทึกเนื้อหาองค์ความรู้ เกี่ยวกับการมวยผมและขั้นตอนต่าง ๆ ในรูปแบบวีดิทัศน์ พร้อมตัดต่อเรียบเรียงเนื้อหาที่มีคำบรรยาย ให้ความรู้ประกอบวีดิทัศน์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลให้ลูกหลานชาวผู้ไทย

ได้ศึกษาในรุ่นต่อ ๆ ไป โดยเผยแพร่สู่ระบบสารสนเทศที่สำคัญในแวดวงวิชาการ และฐานข้อมูลทางด้านกลุ่มชาติพันธุ์ เผยแพร่ผ่านโซเชียลเน็ตเวิร์คในเครือข่ายทางวัฒนธรรม หรือในกลุ่มคนผู้ที่มีความสนใจทางด้านวัฒนธรรม และเผยแพร่ผ่านรูปแบบการเรียนการสอนให้กับลูกหลานชาวไทยในชุมชนต่อไป

บทสรุป

ชาวไทยในพื้นที่อำเภอคำม่วงและอำเภอสามชัยจังหวัดกาฬสินธุ์ มีวัฒนธรรมการมวยผมที่เป็นอัตลักษณ์พื้นถิ่นดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีการสืบทอดมาจากอดีตสู่ยุคปัจจุบัน โดยสตรีชาวไทยจะไว้ผมมวยตั้งแต่เด็ก และจะทำผมแบบเดิมจนตลอดช่วงอายุขัย ปัจจุบันรูปแบบของการมวยผมมีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยโดยวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ได้แผ่ขยายเข้าสู่ชุมชนชาวไทย ทำให้สังคมผู้ไทยกลายเป็นสังคมแบบผสมในการปรับตัวตามกระแสของสังคมอาจทำให้ค่านิยมและการสืบสานอัตลักษณ์พื้นถิ่นเกิดการปรับเปลี่ยนตามไป เราจึงพบเห็นกลุ่มสตรีที่มีอายุประมาณ 70 ปีขึ้นไปที่ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมการมวยผมแบบดั้งเดิม ในขณะที่วัยหนุ่มสาวรุ่นใหม่ก็เริ่มปรับตัวไปกับวัฒนธรรมร่วมสมัยกันมากขึ้น ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมเริ่มจะเลือนหายไป

วัฒนธรรมการมวยผมของชาวไทยในจังหวัดกาฬสินธุ์ มี 2 รูปแบบ คือการมวยผมที่เรียกว่า มวยจิก และการมวยผมที่เรียกว่ามวยจ็อกการมวยจิกคือลักษณะของการรวบผม และมัดวนบิตส่วนปอยผมเป็นมวยผมไว้ตรงกลางศีรษะแล้วใช้ขนมน้ำมัน หรือไม้ไผ่เสียบกันไม่ให้ผมหลุดส่วนลักษณะของมวยจ็อก คือการหมอนบิตผมให้เป็นบ่วงและดึงส่วนที่เป็นปมของผมให้มัดรวมกันเป็นมวยผม โดยลักษณะของมวยผมจะเอียงไปด้านใดด้านหนึ่ง และมีส่วนที่เป็นปมเส้นผมไหลออกไปด้านข้าง

การมวยผมของชาวไทยในพื้นที่อำเภอคำม่วงและอำเภอสามชัย จะเป็นลักษณะของการมวยผมแบบมวยจ็อก คือมีปอยผมเป็นห่วงเอียงด้านซ้าย ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของพื้นถิ่นได้อย่างชัดเจนเพราะมีการสืบทอดกรรมวิธีและขั้นตอนในการมวยผมมาหลายชั่วอายุคน ขั้นตอนในการมวยผมจะเริ่มจากการใช้มือหรือหวีสางผมให้เรียบแล้วมัดศีรษะเล็กน้อย รวบผมโดยใช้มือขวาจับโคนผมหงายมือไปด้านหน้า ใช้มือซ้ายสอดใต้มือขวาในบริเวณด้านข้างของโคนผม แล้วหมอนบิตกลับคืนมาด้านหลัง ต่อด้วยการหมอนบิตไปด้านซ้ายให้เป็นบ่วงผมในลักษณะการหงายฝ่ามือซ้ายมือขวาดึงปอยผมให้ตึง และนำเอาปอยผมไปเกี่ยวไว้ที่นิ้วนางด้านซ้ายก่อนจะพันผมส่วนที่เหลือจนสุดใช้นิ้วกลางด้านซ้ายหนีบดึงผมส่วนที่เกี่ยวข้องไว้ปลายนิ้วให้ลอดผ่านบ่วงผมแล้วใช้มือขวาดันส่วนที่เป็นโคนผมให้ลอดตามไปและจัดทรงให้เรียบร้อย ชาวไทยมีเทคนิคในการดูแลเส้นผมโดยใช้น้ำชาข้าวผสมมะกรูดในการทำความสะอาดเส้นผม แต่ในปัจจุบันก็ใช้แชมพูสระผมสลับกับการใช้น้ำชาข้าวผสมมะกรูดเป็นบางครั้ง

ปัจจุบันวัฒนธรรมการมวยผมของชาวไทยเริ่มจะเลือนหายไปโดยเหลือไว้เพียงสตรีที่เป็นแม่เฒ่าในชุมชน ซึ่งเป็นกลุ่มคนรุ่นสุดท้ายที่ยังมีการอนุรักษ์การมวยผมแบบดั้งเดิมไว้ และหากไม่มีการสืบสานในรุ่นต่อไป อัตลักษณ์การมวยผมซึ่งถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรม คงจะหมดไปจากชุมชนชาวไทย ด้วยเหตุนี้จึงควรมีแนวทางการจัดการอนุรักษ์วัฒนธรรมการมวยผมให้คงอยู่ต่อไป ได้แก่ 1) การจัดการส่งเสริมและสนับสนุนบุคคลผู้ทำหน้าที่อนุรักษ์วัฒนธรรมการมวยผมของชาวไทย เช่น การยกย่อง เชิดชู การมอบรางวัล 2) การจัดกิจกรรมเพื่อปลูกจิตสำนึกให้ชาวรุ่นใหม่เห็นคุณค่า

ของวัฒนธรรมพื้นถิ่นของตนเองผ่านกิจกรรมรูปแบบต่างๆ 3) การจัดการข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์โดยรวบรวมข้อมูลด้านวัฒนธรรมการมวยผมแล้วทำการบันทึกข้อมูลไว้ในรูปแบบเอกสารและวีดิทัศน์

วัฒนธรรมการมวยผมของผู้ไทยได้บอกเล่าเรื่องราวและการเดินทางของชาวไทย โดยไม่ทิ้งภูมิปัญญาดั้งเดิมซึ่งบรรพชนได้วางแบบแผนไว้ ปัจจุบันลูกหลานชาวไทยยังคงสืบสาน และอนุรักษ์ไว้ซึ่งจารีตดั้งเดิม ในขณะเดียวกันบางอย่างก็ยังคงพัฒนาปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย เอกลักษณ์หลายอย่างของชาวไทยเป็นมรดกพื้นถิ่นที่มีคุณค่าและเป็นคลังแห่งภูมิปัญญาที่ควรค่าแก่การศึกษาและเรียนรู้อีกมากมาย ผู้เขียนหวังว่าบทความนี้จะเป็นส่วนหนึ่งในการปูแนวทางเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่น และเป็นฐานข้อมูลเบื้องต้นให้มีการศึกษาเรื่องราวและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับชาวไทยต่อไป

เชิงอรรถ

1. กลุ่มชาติพันธุ์ ไททรงดำ
2. ภูไท, ภูไทย, ผู้ไทย, ผู้ไท คือคำเรียกเดียวกันแต่จะเขียนต่างกันไปตามสำเนียงและการออกเสียงของแต่ละถิ่น
3. แแถบผ้าที่นำมาต่อบริเวณชายผ้าถุงด้านล่าง
4. แแถบผ้าที่นำมาต่อบริเวณเชิงผ้าถุงด้านบน
5. ลักษณะการบิดเป็นปม
6. คำศัพท์ที่ใช้เรียกท่าทางการฟ้อน และองค์ประกอบในศิลปะการฟ้อนพื้นบ้านอีสาน
7. หญิงที่ผัวทิ้งหรือผัวหย่าร้าง
8. หญิงที่ผัวตายจาก
9. การดึงปอยผมให้เป็นห่วงและรัดแน่น
10. การประดับตกแต่ง
11. ผ้าสีเหลี่ยมจัตุรัสสีขาวหรือมีลายขีดผู้ไทยและลายแพรวา
12. น้ำขาวขุ่นที่เกิดจากการแช่ข้าวไว้ไม่ต่ำกว่า 6 ชั่วโมง
13. คนสูงวัยที่อนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์
14. ลักษณะการม้วนเป็นวง

เอกสารอ้างอิง

- คำสอน สระทอง. (2564, 15 กรกฎาคม). ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์(ประณีตศิลป์-ทอผ้า). ชาวผู้ไทยบ้านโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. **สัมภาษณ์.**
- จอมศรี ปัญจิตร. (2564, 27 กรกฎาคม). ชาวผู้ไทยบ้านหนองซ่าง อำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์. **สัมภาษณ์.**
- จารุบุตร เรื่องสุวรรณ. (2521). **อีสานคดี.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชมรมอักษัตว์เมือง สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2561). **วิธีการดูแลเส้นผมคนล้านนาโบราณ.** กรุงเทพฯ : มติชนสุดสัปดาห์.

- ชัยบดีรินทร์ สาลีพันธ์. (2564, 25 กรกฎาคม). นักวิชาการ. ชาวผู้ไทยเรณูนคร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม. **สัมภาษณ์.**
- ณัฐอร การถัก. (2564, 30 กรกฎาคม). ปลัดเทศบาลตำบลโพน. อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. **สัมภาษณ์.**
- ถวิล เกษรราช. (2521). **ประวัติผู้ไทย.** กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- ทองคำ ทวงษ์ษา. (2564, 15 กรกฎาคม). ชาวผู้ไทยบ้านโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. **สัมภาษณ์.**
- นุตร ติกานันท์. (2564, 20 กรกฎาคม). ชาวผู้ไทยบ้านโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. **สัมภาษณ์.**
- บุญมา สารกรณ์. (2564, 27 กรกฎาคม). ชาวผู้ไทยบ้านหนองซ่าง อำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์. **สัมภาษณ์.**
- บุญเลิง สุวงศ์ทา. (2564, 15 กรกฎาคม). ชาวผู้ไทยบ้านโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. **สัมภาษณ์.**
- ประกอบ ปัญจิตร. (2564, 27 กรกฎาคม). ครูช่างศิลป์หัตถกรรม. ชาวผู้ไทยบ้านหนองซ่าง อำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์. **สัมภาษณ์.**
- ผง ศรีบัว. (2564, 20 กรกฎาคม). ชาวผู้ไทยบ้านโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. **สัมภาษณ์.**
- พรสวรรค์ พรดอนก่อ. (2564, 30 เมษายน). อาจารย์. ชาวผู้ไทย อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์. **สัมภาษณ์.**
- เมือง นันนิล. (2564, 20 กรกฎาคม). ชาวผู้ไทยบ้านโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. **สัมภาษณ์.**
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2527). **สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 5.** กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- ไล ยุธตา. (2564, 27 กรกฎาคม). ชาวผู้ไทยบ้านหนองซ่าง อำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์. **สัมภาษณ์.**
- หนู หาระทา. (2564, 20 กรกฎาคม). ชาวผู้ไทยบ้านโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. **สัมภาษณ์.**

สภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุน
ในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

WORK ENVIRONMENT THAT AFFECTS THE QUALITY OF OPERATION OF
SUPPORTING STAFF IN MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ธวัชชัย รัชสมบัติ¹ และ กัญญาณัฐ รัตนประภาธรรม¹

¹คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Tawatchai Ratchasombat¹ and Kanyanat Rattanaphaphtham¹

¹Maharakham Business School Maharakham

(Received: March 10, 2021; Revised: October 19, 2021; Accepted: December 17, 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 784 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณ และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพแวดล้อมการทำงาน ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพการปฏิบัติงานโดยรวม ด้านปริมาณ ด้านเวลา และด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน 2) สภาพแวดล้อมการทำงาน ด้านสภาพแวดล้อมทางจิตใจ มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพการปฏิบัติงานโดยรวม ด้านปริมาณ ด้านเวลา และด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน 3) สภาพแวดล้อมการทำงาน ด้านสภาพแวดล้อมทางความมั่นคงและปลอดภัย มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพการปฏิบัติงานโดยรวม ด้านปริมาณ ด้านเวลา และด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน อย่างมีนัยสำคัญ สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมการทำงาน มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพการปฏิบัติงานโดยรวม ดังนั้น ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ควรตระหนักและให้ความสำคัญเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมการทำงาน เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้ผลสำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนดอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ บุคลากรในองค์กรมีความสุข และมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานส่งผลให้มหาวิทยาลัยมหาสารคามได้รับประโยชน์สูงสุด สามารถวางแผนการบริหารงานในอนาคตได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: สภาพแวดล้อมในการทำงาน, คุณภาพการปฏิบัติงาน

ABSTRACT

This study aimed to examine the competency in work environment that affects the quality of operation of supporting staff in Maharakham University. The data were obtained from 784 supporting staff in Maharakham University by using a questionnaire. This study employed mean, standard deviation, multiple correlation analysis and multiple regressions analysis as the statistical methods in testing the

relationships. The result showed that 1) the physical environment in the work environment was relevant and positively affected the overall quality of operation, which were the quantity, time, and the operating expenses; 2) the psychological in the work environment positively affected and related to the overall quality of operation, which were quantity, time, and the operating expenses; 3) the security environment in the work environment positively affected and related to the overall quality of operation, which were quantity, time, and the operating expenses. In conclusion, this study revealed the work environment have the positive effect on the quality of operation. Therefore, the executive members of Mahasarakham University should be aware and emphasize the importance of work environment to encourage personnel in performing their duties with happiness and efficiency. The university would be highly beneficial for future planning as well.

Keywords: Work Environment, Quality of Operation

บทนำ

ในยุคของกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันกัน ส่งผลให้ระบบสังคมโดยทั่วไปมีการเปลี่ยนแปลงทั้งองค์กรภาครัฐ และเอกชน ต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน รวมทั้งมีการแพร่กระจายข่าวสารเทคโนโลยีกันอย่างรวดเร็ว ทำให้ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ให้ทัดเทียมกับนานาชาติประเทศ เป้าหมายสูงสุดคือความสำเร็จทุกด้าน ผู้บริหารองค์กรต้องคำนึงถึงการบริหารจัดการด้านทรัพยากรบุคคลเป็นอันดับแรก ควรมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับบุคลากรภายในองค์กรทุกคน เนื่องจากบุคลากรมีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ หากองค์กรมีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการทำงานที่ไม่ดี ส่งผลให้คุณภาพการปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบลดลง (รุ่งรัตน์ เขียวดารา, 2546) ฉะนั้น องค์กรควรส่งเสริมและตระหนักถึงสภาพแวดล้อมการทำงาน เพื่อช่วยสร้างแรงจูงใจ ความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานให้สูงขึ้น อันเป็นการเสริมสร้างคุณภาพการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น บุคลากรทุกคนขององค์กรมีความสุขต่อการทำงาน สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้องค์กรได้รับประโยชน์สูงสุดในอนาคต (เยาวลักษณ์ กุลพานิช, 2553)

สภาพแวดล้อมการทำงาน (Work Environment) เป็นลักษณะของสภาพและองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในหน่วยงานที่ส่งเสริมและเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้แก่ เพื่อนร่วมงาน เครื่องจักร อุปกรณ์ต่าง ๆ อากาศที่หายใจ ความร้อน สารเคมี สภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีต้องเอื้อต่อการทำงานของบุคลากรภายในองค์กร มีแสงสว่างที่เพียงพอ มีการจัดการอย่างเป็นระบบ สะอาดปราศจากกลิ่นรบกวน ไม่มีเสียงที่ก่อให้เกิดความรำคาญ มีอากาศถ่ายเทสะดวก มีระดับอุณหภูมิที่เหมาะสม อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานมีคุณภาพพร้อมต่อการใช้งานได้ตลอดเวลา หากภายในองค์กรหรือหน่วยงานมีสภาพแวดล้อมการทำงานที่ไม่ดีจะส่งผลต่อการทำงานของ

บุคลากรภายในองค์กรเป็นอย่างมาก ดังนั้น ผู้บริหารองค์กร ต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมการทำงานเป็นอันดับแรก ซึ่งองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมที่ดี ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม (Social Environment) ด้านสภาพแวดล้อมทางจิตใจ (Psychological Environment) และด้านสภาพแวดล้อมทางความมั่นคงปลอดภัย (Security Environment) เพื่อส่งเสริมให้การปฏิบัติงานของบุคลากรภายในองค์กรมีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น สร้างแรงจูงใจ ความกระตือรือร้น ในปฏิบัติงานให้กับบุคลากร ส่งผลให้องค์กรประสบผลสำเร็จในอนาคต (ศิวัพร โปทยานนท์, 2554)

คุณภาพการปฏิบัติงาน (Quality Of Operation) เป็นลักษณะความสามารถในการปฏิบัติงานที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถ เทคนิครวมถึงประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ชิ้นงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนดโดยคำนึงถึงความถูกต้องรวดเร็วของงาน ความสะอาดสบาย ความประหยัด ความยุติธรรม และความเสมอภาค รวมถึงปริมาณงานที่สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร ได้แก่ ด้านคุณภาพ (Quality) ด้านปริมาณ (Quantity) ด้านเวลา (Time) และด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (Operating Expenses) ดังนั้น ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งถึงคุณภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุนภายในมหาวิทยาลัย เพื่อให้การปฏิบัติงานมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้มหาวิทยาลัยมหาสารคามสามารถบริหารคนและบริหารงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่วางไว้ เพื่อประโยชน์สูงสุดของมหาวิทยาลัยมหาสารคามในอนาคต (Peterson & Plowman, อ้างถึงใน สิริจินดา ทวนสุวรรณ, 2548)

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (Mahasarakham University) เป็นสถาบันการศึกษาของรัฐที่เปิดสอนในระดับอุดมศึกษาทุกระดับ โดยมีพันธกิจหลัก 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการจัดการศึกษา และวิชาชีพชั้นสูง โดยมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพการศึกษารผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพตามมาตรฐานและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านสร้างผลิตผลจากงานวิจัยที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ และมีคุณภาพในทุกสาขาวิชา เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน การบริการวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และนำไปใช้ประโยชน์ตามความเหมาะสม ด้านให้บริการวิชาการแก่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนและสังคมสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน และด้านอนุรักษ์ ฟื้นฟูปกป้อง เผยแพร่ และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของอีสาน (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2562) ซึ่งการดำเนินงานให้บรรลุพันธกิจของมหาวิทยาลัยมหาสารคามต้องอาศัยพนักงานในมหาวิทยาลัยช่วยกันปฏิบัติงานให้สำเร็จ ซึ่งรวมถึงบุคลากรในกลุ่มของพนักงานสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพราะพนักงานผู้ปฏิบัติงานด้านสายสนับสนุนทุกคนมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ถ้าพนักงานมีสภาพแวดล้อมการทำงานที่ไม่ดี ส่งผลให้คุณภาพการปฏิบัติงานของพนักงานลดลง ดังนั้น ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาสารคามต้องให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมการทำงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุนมีประสิทธิภาพและคุณภาพมากยิ่งขึ้น

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยสภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบว่าสภาพแวดล้อมการทำงานมีผลกระทบต่อคุณภาพการปฏิบัติงาน หรือไม่อย่างไร โดยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมการทำงานของ

บุคลากรสายสนับสนุนให้มีคุณภาพ เอื้ออำนวยต่อการทำงาน บุคลากรในองค์กรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น และเป็นข้อมูลในการสร้างแรงจูงใจ สร้างบรรยากาศในการทำงานภายในองค์กร เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่วางไว้ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมการทำงานกับคุณภาพการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
2. เพื่อทดสอบผลกระทบของสภาพแวดล้อมการทำงานกับคุณภาพการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สมมติฐานการวิจัย

H₁ : สภาพแวดล้อมการทำงาน ด้านคุณภาพ มีความสัมพันธ์และผลกระทบกับคุณภาพการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

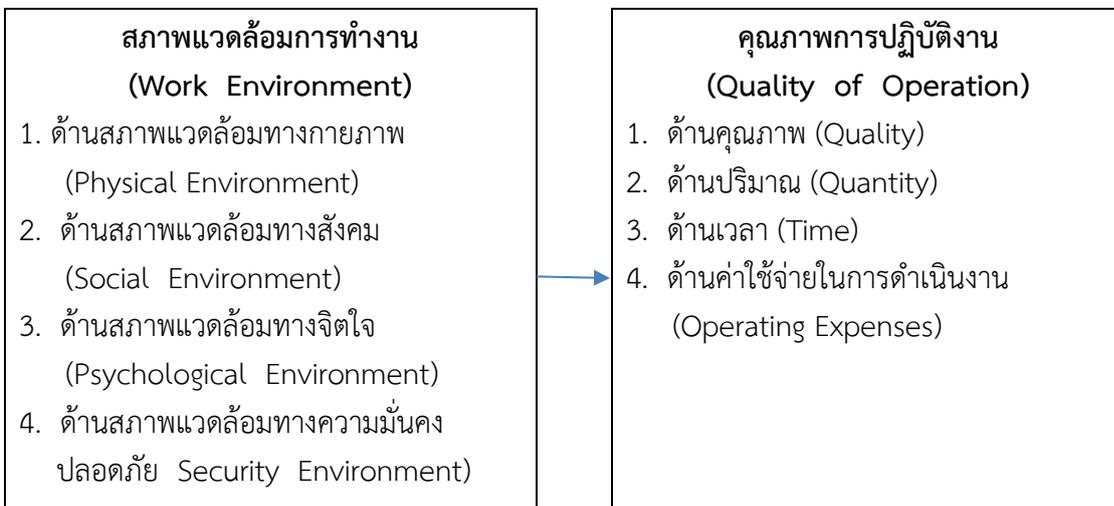
H₂ : สภาพแวดล้อมการทำงาน ด้านปริมาณ มีความสัมพันธ์และผลกระทบกับคุณภาพการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

H₃ : สภาพแวดล้อมการทำงาน ด้านเวลา มีความสัมพันธ์และผลกระทบกับคุณภาพการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

H₄ : สภาพแวดล้อมการทำงาน ด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน มีความสัมพันธ์และผลกระทบกับคุณภาพการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ สภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม สามารถสรุปกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พนักงานสายสนับสนุน (Employees Supporting Staff) ในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (Mahasarakham University) จำนวน 784 คน (กองการเจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2562)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งได้สร้างตามความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน รายได้ต่อเดือนที่ได้รับในปัจจุบัน และหน่วยงานที่สังกัด

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมการทำงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยครอบคลุมเนื้อหาสภาพแวดล้อมการทำงาน จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม (Social Environment) ด้านสภาพแวดล้อมทางจิตใจ (Psychological Environment) และด้านสภาพแวดล้อมทางความมั่นคงปลอดภัย (Security Environment)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยครอบคลุมเนื้อหาคุณภาพการปฏิบัติงาน จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพ (Quality) ด้านปริมาณ (Quantity) ด้านเวลา (TIME) และด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (Operating Expenses)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความเที่ยงตรง ความเชื่อมั่นและค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาผ่าน การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ (Discriminant Power) โดยใช้เทคนิค Item-total Correlation ซึ่งสภาพแวดล้อมการทำงาน มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.517–0.890 และคุณภาพการปฏิบัติงาน มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.581–0.931 ซึ่งสองคล้อยกับ (Nunnally, 1978) ได้นำเสนอว่า การทดสอบค่าอำนาจจำแนกมีค่ามากกว่า 0.4 เป็นค่าที่ยอมรับได้

การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Crobach) สภาพแวดล้อมการทำงาน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา อยู่ระหว่าง 0.752–0.948 และคุณภาพการปฏิบัติงาน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา อยู่ระหว่าง 0.791–0.964 ซึ่งสองคล้อยกับ (Nunnally and Bernstein, 1994) ได้นำเสนอว่า ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟามีค่ามากกว่า 0.7 เป็นค่าที่ยอมรับได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการดังนี้

3.1 ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามตามจำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัย

3.2 ดำเนินการจัดทำหนังสือราชการจากคณะกรรมการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยแนบพร้อมกับแบบสอบถามส่งไปยังประชากร ได้แก่ พนักงานสายสนับสนุน เพื่อขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือตอบแบบสอบถาม

3.3 ดำเนินการส่งแบบสอบถามด้วยตนเองไปให้กับประชากรโดยเริ่มส่งแบบสอบถามตั้งแต่วันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 – 20 ตุลาคม พ.ศ. 2563 จำนวน 784 ฉบับ เพื่อขอความอนุเคราะห์ และขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม โดยกำหนดระยะเวลาให้ตอบกลับภายใน 30 วัน หลังจากได้รับแบบสอบถาม

3.4 เมื่อครบตามระยะเวลา 30 วัน ได้รับแบบสอบถามตอบกลับมา จำนวน 450 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 57.40 ของแบบสอบถามที่ส่งไป ผู้วิจัยจึงได้ติดตามโดยสอบถามทางโทรศัพท์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ข้อมูล และทำการส่งแบบสอบถามกลับอีกครั้ง จำนวน 350 ฉบับ ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามตอบกลับถึงวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2563 ปรากฏว่าได้แบบสอบถามตอบกลับมาจำนวน 254 ฉบับ รวมกับแบบสอบถามเดิมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 704 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 89.79 ของประชากรรวมระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 90 วัน

3.5 ทำการสำรวจความถูกต้องครบถ้วน และความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน จำนวน 704 ฉบับ เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับ Aaker, Kumar and Day, (2005) ได้นำเสนอว่าแบบสอบถามต้อง มีอัตราตอบกลับมาอย่างน้อย ร้อยละ 20 จึงจะถือว่ายอมรับได้

3.6 ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน เพื่อนำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ เพื่อทดสอบสภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$\text{สมการ } QOO = \beta_0 + \beta_1 \text{ PHE} + \beta_2 \text{ SOE} + \beta_3 \text{ PSE} + \beta_4 \text{ SEE} + e$$

เมื่อ QOO แทน คุณภาพการปฏิบัติงานโดยรวม

PHE แทน สภาพแวดล้อมการทำงาน ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

SOE แทน สภาพแวดล้อมการทำงาน ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม

PSE แทน สภาพแวดล้อมการทำงาน ด้านสภาพแวดล้อมทางจิตใจ

SEE แทน สภาพแวดล้อมการทำงาน ด้านสภาพแวดล้อมทางความมั่นคงปลอดภัย

ผลการวิจัย

พนักงานสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 55.80 อายุ 36 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 47.60 รองลงมาคือ 25 - 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.30 สถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 81.70 รองลงมาคือ สถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 13.90 ระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 78.30 ประสบการณ์ทำงาน 5 - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 68.20 รองลงมาคือ 11 - 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.90 เงินเดือนที่ได้รับต่อเดือน 20,000 - 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 64.90 รองลงมาคือ 25,001-30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 29.70 และสังกัดหน่วยงานประเภทคณะ วิทยาลัย บัณฑิต คิดเป็นร้อยละ 58.30 รองลงมาคือ สังกัดหน่วยงานประเภทกองกลาง คิดเป็นร้อยละ 28.80

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณของสภาพแวดล้อมการทำงานกับคุณภาพการปฏิบัติงาน โดยรวมของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ตัวแปร	QOO	PHE	SOE	PSE	SEE	VIF
\bar{X}	4.41	4.47	4.19	4.46	4.21	
S.D.	00.32	0.45	0.38	0.49	0.42	
QOO		0.467*	0.420*	0.536*	0.544*	
PHE			0.540*	0.339*	0.468*	1.485
SOE				0.396*	0.635*	1.943
PSE					0.445*	1.299
SEE						1.857

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่า ตัวแปรอิสระแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กันซึ่งอาจเกิดเป็นปัญหา Multicollinearity ดังนั้น ผู้วิจัยทำการทดสอบ Multicollinearity โดยใช้ค่า VIF ปรากฏว่า ค่า VIF ของตัวแปรอิสระสภาพแวดล้อมการทำงาน มีค่าตั้งแต่ 1.299 - 1.943 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันในระดับที่ไม่เกิดปัญหา Multicollinearity (Black, 2006)

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระสภาพแวดล้อมการทำงานในแต่ละด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามคุณภาพการปฏิบัติงานโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.420* - 0.544* จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณและสร้างสมการพยากรณ์คุณภาพการปฏิบัติงานโดยรวม (QOO) ได้ดังนี้

$$QOO = 1.809 + 0.163PHE - 0.025SOE + 0.220PSE + 0.238SEE$$

ซึ่งสมการที่ได้นี้สามารถพยากรณ์ค่าคุณภาพการปฏิบัติงานโดยรวม (QOO) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 137.128$; $p = 0.000$) และค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ปรับปรุง ($AdjR^2$) เท่ากับ 0.436 (ตารางที่ 2) เมื่อนำไปทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ

สภาพแวดล้อมการทำงานแต่ละด้านกับตัวแปรตามคุณภาพการปฏิบัติงานโดยรวม (QOO) ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การทดสอบความสัมพันธ์ของสัมประสิทธิ์การถดถอยแบบพหุคูณของสภาพแวดล้อมการทำงานกับคุณภาพการปฏิบัติงานโดยรวมของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สภาพแวดล้อมการทำงาน	คุณภาพการปฏิบัติงานโดยรวม		t	p-value
	สัมประสิทธิ์การถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่ (a)	1.809	0.119	15.179	0.000*
1. ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ	0.163	0.025	6.507	0.000*
2. ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม	-0.025	0.034	-0.740	0.459
3. ด้านสภาพแวดล้อมทางจิตใจ	0.220	0.021	10.339	0.000*
4. ด้านสภาพแวดล้อมทางความมั่นคงปลอดภัย	0.238	0.030	8.021	0.000*

F =137.128 p =0.000 AdjR²= 0.436

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพแวดล้อมการทำงาน ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (PHE) ด้านสภาพแวดล้อมทางจิตใจ (PSE) และด้านสภาพแวดล้อมทางความมั่นคงปลอดภัย (SEE) มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานโดยรวม (QOO) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1, 3 กับ 4 สำหรับสภาพแวดล้อมการทำงาน ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม (SOE) ไม่มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพการปฏิบัติงานโดยรวม (QOO)

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง สภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมการทำงาน ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพการปฏิบัติงานโดยรวม ด้านปริมาณ ด้านเวลา และด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เนื่องจากสภาพแวดล้อมการทำงานถือเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรภายในองค์กรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในสถานที่ทำงานเอื้อต่อการทำงาน มีแสงสว่างที่เพียงพอ มีการจัดการอย่างเป็นระเบียบ สะอาด ปราศจากกลิ่นรบกวน ไม่มีเสียงที่ก่อให้เกิดความรำคาญ อากาศถ่ายเทสะดวก มีระดับอุณหภูมิที่เหมาะสม อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานมีความเหมาะสม มีความปลอดภัย และเพียงพอต่อความต้องการใช้งานของบุคลากรภายในองค์กร จะส่งผลให้การปฏิบัติงานมีคุณภาพและมี

ประสิทธิภาพ สามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนดตามที่ตั้งไว้ ส่งผลให้องค์กรได้รับประโยชน์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รักชาติ แดงเทพโพธิ์ และคณะ (2562) พบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานด้านความมั่นคงปลอดภัย ด้านโอกาสก้าวหน้าในการทำงาน ด้านองค์กร และการจัดการ ด้านคุณลักษณะเฉพาะของงานและด้านการติดต่อสื่อสาร ความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวม สภาพแวดล้อมในการทำงานด้านความมั่นคงปลอดภัย ด้านโอกาสก้าวหน้าในการทำงาน ด้านองค์กรและการจัดการ ด้านคุณลักษณะเฉพาะของงาน และด้านการติดต่อสื่อสาร มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวม สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานได้มีความสำคัญในการช่วยสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของนักวิชาการโสตทัศนศึกษา ดังนั้น หน่วยงานต้องให้ความสำคัญกับการจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อให้สอดคล้องกับการทำงานของนักวิชาการโสตทัศนศึกษา รวมถึงการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงานภายในองค์กร เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจและเห็นถึงความสำคัญในเรื่องสภาพแวดล้อมในการทำงาน และสอดคล้องกับแนวคิดของ ชูชาติ จุลพันธ์ (2552) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สภาพแวดล้อมในการทำงาน หมายถึง กระบวนการที่บุคคลนำข้อมูลที่ได้รับจากการรู้สึกในสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในบริเวณรอบ ๆ ตัวพนักงานผ่านขั้นตอนการตีความนำไปสู่การตัดสินใจกระทำในสภาวะซึ่งปราศจากการบาดเจ็บ การเสี่ยงภัย การสูญเสีย อันเนื่องมาจากการทำงาน ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อมทางเคมี และด้านสิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ ซึ่งสภาพแวดล้อมดังกล่าวส่งผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์กร หากได้รับรู้สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัยและพฤติกรรมการทำงานที่ดีจะทำให้เป็นประโยชน์ต่อองค์กรมากที่สุด สามารถบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

2. สภาพแวดล้อมการทำงาน ด้านสภาพแวดล้อมทางจิตใจ มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพการปฏิบัติงานโดยรวม ด้านปริมาณ ด้านเวลา และด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เนื่องจากบุคลากรสายสนับสนุนทุกคนของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง บุคลากรทุกคนมีความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจเท่าเทียมกัน ดังนั้น ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาสารคามควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรภายในองค์กรมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานที่เพิ่มขึ้น ผู้บริหารควรสร้างแรงจูงใจโดยการให้รางวัล โบนัส และค่าตอบแทนต่าง ๆ เช่น การเพิ่มสวัสดิการ การเพิ่มเงินเดือน การให้รางวัลค่าตอบแทน บุคลากรทุกคนในองค์กรมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติงาน สามารถตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาพรณ บุญฤทธิ์ (2558) พบว่า ปัจจัยอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.58 แรงจูงใจในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร อยู่ในระดับน้อย และมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัจจัยแรงจูงใจในการทำงาน คือ ความสำเร็จในงาน ตำแหน่งงาน ความรับผิดชอบในงาน และสถานภาพการทำงานมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรอยู่ในระดับปานกลาง และมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ปัจจัยแรงจูงใจในการทำงาน โดยรวม มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร อยู่ในระดับปานกลาง และมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานโดยรวมไม่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี

3. สภาพแวดล้อมการทำงาน ด้านสภาพแวดล้อมทางความมั่นคงและปลอดภัย มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพการปฏิบัติงานโดยรวม ด้านปริมาณ ด้านเวลา และด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เนื่องจากผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ควรให้ความสำคัญและตระหนักถึงสภาพแวดล้อมการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยมีการสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี บุคลากรทุกคนมีความมั่นคงและปลอดภัยในการปฏิบัติงาน สถานที่ในการปฏิบัติงาน มีความสะอาด ปราศจากกลิ่นรบกวน มีการตรวจสอบดูแลรักษาเครื่องจักร วัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้การปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูชาติ จุลพันธ์ (2552) พบว่า ระดับการรับรู้และพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลางความแตกต่างกันด้านเพศ กลุ่มงาน ประสบการณ์การได้รับอุบัติเหตุมีผลกระทบต่อการรับรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.03 อายุ กลุ่มงาน และประสบการณ์การได้รับอุบัติเหตุมีผลกระทบต่อพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์ป้องกันอุบัติเหตุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้พฤติกรรมโดยรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 การรับรู้สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัย ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อมทางเคมี และด้านสิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ ซึ่งส่งผลต่อสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานของพนักงานของบริษัทโยแยลซีรามิคอุตสาหกรรม จำกัด (มหาชน) เพื่อการปฏิบัติงานของพนักงานมีความปลอดภัยและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาติ รวงสวัสดิ์ (2554) พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานคือ ปัจจัยส่วนบุคคลด้านประสบการณ์การอบรมเรื่องความปลอดภัย มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ความปลอดภัยเพื่อความปลอดภัยในการทำงาน รวมถึงปัจจัยส่วนบุคคลด้าน ระดับการศึกษา และระยะเวลาการทำงาน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในด้านความพร้อมทางด้านร่างกาย และจิตใจของพนักงาน ส่วนปัจจัยการรับรู้เรื่องการจัดการความปลอดภัยในการทำงานทั้ง 5 คือ นโยบายด้านความปลอดภัย ความรู้ ด้านความปลอดภัย การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านความปลอดภัย ทัศนคติที่มีต่อความปลอดภัย การมุ่งใจด้านความปลอดภัย ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมการทำงาน ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ โดยคำนึงถึงบรรยากาศสถานที่ทำงานต้องเอื้อต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร มีแสงสว่างที่เพียงพอ สะอาด ปราศจากกลิ่นรบกวน อากาศถ่ายเทได้สะดวก เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน

1.2 ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมการทำงาน ด้านสภาพแวดล้อมทางจิตใจ บุคลากรทุกคนในองค์กรมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติงาน

สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างปฏิบัติงานได้อย่างทันท่วงที ส่งผลให้งานมีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น

1.3 ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมการทำงาน ด้านสภาพแวดล้อมทางความมั่นคงปลอดภัย มีการสร้างบรรยากาศสถานที่ทำงานให้มีความปลอดภัย มีความสะอาด ปราศจากกลิ่นรบกวน มีความยุติธรรมในสายงาน ส่งผลให้บุคลากรทุกคนปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุขในองค์กร

1.4 ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ควรจัดให้พนักงานสายสนับสนุนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพแวดล้อมการทำงานร่วมกัน องค์กรมีสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี บรรยากาศการทำงานที่ดีเยี่ยม บุคลากรทุกคนสามารถปฏิบัติงานได้ผลสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยมหาสารคามตามที่คาดหวังไว้

1.5 ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ควรศึกษาแนวทางในการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากสภาพแวดล้อมการทำงาน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด บุคลากรทุกคนในองค์กรสามารถปฏิบัติได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพบรรลุตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของทางมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาผลกระทบของสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีต่อคุณภาพการปฏิบัติงาน ธุรกิจประเภทอื่น ๆ เนื่องจากมีลักษณะงานที่แตกต่างกัน เพื่อให้งานวิจัยออกมามีประสิทธิภาพ และสามารถนำข้อมูลจากการวิจัยไปประยุกต์ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาองค์ประกอบด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อสภาพแวดล้อมในการทำงาน เช่น บรรยากาศในการทำงานที่มีความสุขที่มีต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานและคุณภาพการปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบอื่น ๆ นอกเหนือจากการใช้แบบสอบถาม เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก การสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น และได้รับข้อมูลที่หลากหลายประเภท สามารถนำมาวิเคราะห์งานวิจัยได้หลายลักษณะ เป็นต้น ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อองค์กร

2.4 ควรมีการเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างอื่น ที่ไม่ใช่พนักงานสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยมีการศึกษากลุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปประยุกต์ใช้ประโยชน์กับหน่วยงานอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.5 ควรศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของสภาพแวดล้อมในการทำงานในแต่ละด้าน เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนากระบวนการและวิธีการจัดทำรายงานทางการเงินให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กองการเจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2562). **ค้นหาบุคลากร**. สืบค้นเมื่อ 27 ธันวาคม 2562, จาก www.pd.msu.ac.th/pd4/hr-สถิติบุคลากร.
- ชูชาติ จุลพันธ์. (2552). **การรับรู้สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัยและพฤติกรรมการใช้ อุปกรณ์ป้องกันอุบัติเหตุในการทำงานของพนักงานสายการผลิต ศึกษาเฉพาะกรณี พนักงานของบริษัท โรแยลชีรามิคอุตสาหกรรมจำกัด (มหาชน)**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- นภาพรรณ บุญฤทธิ์. (2558). **ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พัชรา สัทธิง. (2546). **ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ทางสภาพแวดล้อมในการทำงานกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลทั่วไปเขต 2**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2562). **ข้อมูลทั่วไปของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม**. สืบค้น 23 ธันวาคม 2562, จาก <http://www.web.msu.ac.th/msucont.php?mn=mhistory>.
- เยาวลักษณ์ กุลพานิช. (2553). **สภาพแวดล้อมกับประสิทธิภาพของงาน**. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- รจนา แข็งขัน. (2551). **ผลกระทบของประสิทธิภาพการจัดการความรู้ที่มีต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของนักบัญชีธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รัชชาติ แดงเทโพธิ์ และคณะ. (2562). **ผลกระทบของสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของนักวิชาการโสตทัศนศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม**. *วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 11(4). 25-27.
- รุ่งรัตนา เขียวดารา. (2546). **ความปลอดภัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน**. กรุงเทพฯ : สำนักงานหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศิวพร โปทยานนท์. (2552). **พฤติกรรมของผู้นำและสภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งผลต่อความสร้างสรรค์ในงานบุคลากรกรณีศึกษา องค์การธุรกิจไทยที่มีนวัตกรรมยอดเยี่ยมปี 2552**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุชาติพิทย์ รองสวัสดิ์. (2554). **ปัจจัยการรับรู้เรื่องความปลอดภัยในการทำงานที่มีผลต่อพฤติกรรมในการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการ ประจําการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จ.เชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- Aaker, D. A., Kumar, V., and Day, G. S. (2005). *Marketing research*. (7th ed.). New York : John Wiley and Sons.
- Black, K. (2006). *Business Statistics for Contemporary Decision Making*. (4th ed.). USA : John Wiley & Sons.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory*. (2nd ed.). New York : McGraw-Hill.

- Nunnally, J. C. and Bernstein, I. H. (1994). **Psychometric theory**. (2nd ed.). Test and Measurement New York : McGraw-Hill.
- Peterson, E., & Plowman, E. G. (1989). **Business organization and management**. Homewood, ILL : Richard D. Irwin.

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความสามารถทางด้านบัญชีกับ
ประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
THE RELATIONSHIP BETWEEN ACCOUNTING KNOWLEDGE CAPABILITIES
AND ACCOUNTING EFFICIENCY OF ACCOUNTANTS IN THE NORTHEAST AREA

สายฝน อุไร¹ ฐิติพร วรฤทธิ์¹ และ แก้วมณี อุทธิรัมย์¹

¹สาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Sayfon Urai¹ Thitiporn Waralitte¹ and Kaewmanee Utiram¹

Lecturer of Accounting Program, Faculty of Management Science, Buriram Rajabhat University

(Received: January 21, 2021; Revised: December 1, 2021; Accepted: December 17, 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความรู้ความสามารถทางด้านบัญชี ประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์และผลกระทบระหว่างความรู้ความสามารถทางด้านบัญชีกับประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 352 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ (Multiple Correlation Analysis) และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 35 - 40 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี และประสบการณ์ด้านการทำงาน น้อยกว่า 5 ปี 2) นักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ความสามารถทางด้านบัญชีในการจัดทำบัญชีของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมและเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพ ด้านทักษะวิชาชีพ ด้านเจตคติ อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความรู้ทางบัญชี ด้านคุณค่าแห่งวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก 3) นักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชี โดยรวมและเป็นรายด้าน ด้านความเชื่อถือได้ ด้านความทันต่อเวลาและด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านการฝึกอบรม ด้านความเข้าใจได้ อยู่ในระดับมาก 4) ความรู้ความสามารถทางด้านบัญชี มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีโดยรวม และตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีโดยรวม ได้แก่ ด้านทักษะวิชาชีพ ด้านความรู้ทางการบัญชี ด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพ และด้านเจตคติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ : ความรู้ความสามารถทางด้านบัญชี, ประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชี, นักบัญชี

ABSTRACT

The purposes of this research were to study the capabilities in accounting and accounting efficiency of accountants in the Northeast region and to conduct the relationship and impact between the capabilities in accounting and accounting efficiency of accountants in the Northeast region. The data were collected from 352 accountants in the Northeast area of Thailand using a questionnaire as a research tool. The basic statistics utilized in this research including percentage, mean, and standard deviation. Meanwhile, multiple correlation analysis, and multiple regression analysis were also used for analysis.

As a result, it was found that 1) most accountants in the Northeast area are female whose ages are between 35–40 holding bachelor degrees with less than 5-year working experience. 2) The opinions of accountants in the Northeast area towards capabilities for the accounting of accountants in the Northeast area as a whole and each aspect was at the highest level for professional ethics, professional skills, and attitude. Meanwhile, accounting capabilities and professional value were at a high level. 3) The opinions of accountants in the Northeast area towards accounting efficiency as a whole and each aspect was at the highest level for reliability, timeliness, and relevance. In addition, in cases of training and understandability were at a high level. Finally, 4) capabilities have a positive relevance and impact on overall accounting efficiency. Therefore, the variables used for predicting the accounting efficiency include professional skill, accounting capabilities, professional ethics, and attitude significantly.

Keywords : capabilities, Accounting efficiency, Accountants

บทนำ

จากเหตุการณ์ในอดีตองค์กรธุรกิจเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานะเศรษฐกิจชะลอตัว ทำให้องค์กรการต้องมีการปรับเปลี่ยนการทำงานเพื่อให้ทันต่อคู่แข่งส่งผลทำให้องค์กรพยายามสร้างกลยุทธ์และวิธีใหม่ ๆ เข้ามาใช้เพื่อให้องค์กรสามารถอยู่ได้ กลยุทธ์ที่ดีต้องขึ้นอยู่กับความสามารถของคนในองค์กร ซึ่งมีความสำคัญในการสนับสนุนการบริหาร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ธุรกิจส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดเล็กซึ่งประกอบกิจการแบบเจ้าของคนเดียวและจัดทำบัญชีโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบันทึกรายการค่าของกิจการและเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่เจ้าของธุรกิจเท่านั้น เมื่อความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจมากขึ้นระบบการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีและกระบวนการผลิตขั้นสูงและการตลาดที่มีการแข่งขันสูงขึ้น ทำให้ธุรกิจได้มีการปรับเปลี่ยนสภาพกลายเป็นธุรกิจขนาดใหญ่มีผู้ลงทุนจำนวนมากและหลากหลาย ที่ผ่านมาผู้ทำบัญชีถูกละเลย ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญ การไม่ตระหนักถึงความจำเป็นของผู้ทำบัญชี จึงส่งผลให้หลาย ๆ กิจการประสบปัญหาในการดูแล รักษา จัดหา และใช้ไปของเงินอย่างไม่เหมาะสม หรือมีเงินจมอันไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ จนกระทั่งเกิดวิกฤติเศรษฐกิจตกต่ำธุรกิจจึงเผชิญกับมรสุมหลากหลาย ทั้งวิกฤติเศรษฐกิจ

การเมืองทำให้การดำเนินธุรกิจและการแก้ไขปัญหายากขึ้น เพราะเป็นเรื่องของการอยู่รอดและการดำเนินธุรกิจให้ทันโลกยุคเศรษฐกิจใหม่ ฉะนั้นผู้ที่ทำบัญชีต้องรักษามาตรฐานวิชาชีพช่วยเหลือผู้บริหาร ทำให้การลงทุนและดำเนินธุรกิจให้ทันสมัยเป็นสากลเพื่อสร้างความเชื่อถือในวิชาชีพให้มากขึ้นผู้ทำบัญชีจึงจำเป็นต้องปรับปรุงพัฒนาตนเองให้มีความรู้ทางวิชาการและวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการให้บริการช่วยเหลือนำพาธุรกิจให้ประสบความสำเร็จในอนาคต

ความรู้ความสามารถและมาตรฐานในการปฏิบัติงาน เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการปฏิบัติงาน เพื่อใช้เป็นแนวทาง ในการควบคุมและการดำเนินงานของนักบัญชีให้ถูกต้อง ตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพโดยสภาวิชาชีพบัญชีฯ ได้จัดทำจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีฯ ขึ้นและมีข้อกำหนดต้องปฏิบัติในเรื่องของความรู้ความสามารถของนักบัญชีต้องประกอบด้วยการใช้ความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพ การประกอบวิชาชีพโดยมีความสามารถเพียงพอ การประกอบวิชาชีพด้วยความมุ่งมั่นและขยันหมั่นเพียร และการศึกษาหาความรู้และความชำนาญเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นนักบัญชีจะต้องมีมาตรฐานในการปฏิบัติงาน โดยการประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพและมาตรฐานทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวังรอบคอบ (สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์, 2553: 72; อ้างถึงในฐิติรัตน์ มีมาก, 2559 : 119 - 133)

การที่จะทำให้ธุรกิจดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องได้รับข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอย่างรอบด้าน จึงจะสามารถนำข้อมูลที่ได้มาประมวลผล วางแผน และตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง และทันเวลา ข้อมูลที่สำคัญของธุรกิจอย่างหนึ่งคือข้อมูลทางบัญชี ซึ่งจะช่วยผู้บริหารในหลาย ๆ ด้าน เช่น คำนวณต้นทุนของทรัพยากรที่ใช้ไปในกิจกรรมที่สำคัญ ๆ ขององค์กร ประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงาน รวมถึงเสนอและประเมินทางเลือกในการทำกิจกรรมใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มคุณค่ากับองค์กร ข้อมูลทางบัญชียังเป็นสัญญาณเตือนภัยให้กับองค์กรต่อความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ดังนั้นธุรกิจจึงจำเป็นต้องมีนักบัญชีที่มีความรู้ความสามารถนอกเหนือจากทักษะวิชาชีพแล้วยังต้องมีทักษะด้านอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร งานบัญชีมีความเกี่ยวข้องกับการทำธุรกิจแทบทุกขั้นตอน และจะมีความสำคัญมากขึ้น (จินตนา ชัยยวรรณาการ, 2555; อ้างถึงในเสาวลักษณ์ จันทรประสิทธิ์, 2558 : 1 - 2)

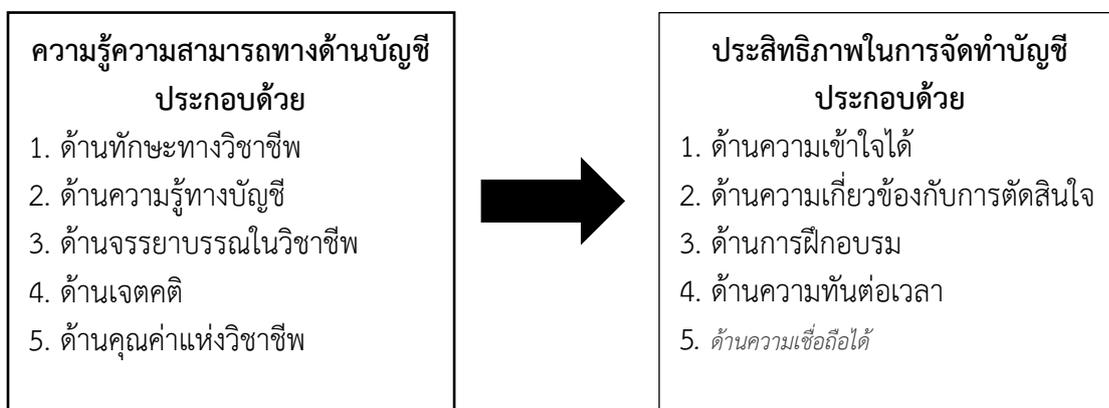
จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความสามารถทางด้านบัญชีกับประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้นักบัญชีสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีให้ เป็นไปตามหลักการทางกฎหมายและข้อบังคับพร้อมทั้งองค์กรสามารถประยุกต์ความรู้ความสามารถ ในการจัดทำบัญชีให้เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่องค์กรตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรอมร แยมเจริญ (2558: บทคัดย่อ) พบว่า จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ความซื่อสัตย์สุจริต ความรู้ ความสามารถ การรักษาความลับ ด้านมาตรฐานในการปฏิบัติงาน และด้านความรับผิดชอบ นักบัญชีจึงควรมีมนุษย์สัมพันธ์ต่อกันโดยมีความคิดเห็นและการใช้ดุลยพินิจ ในการปฏิบัติงานอย่างมีเหตุผลเป็นหลัก ประกอบกับการยึดมั่นในมาตรฐานทางวิชาชีพ และวิชาการในการปฏิบัติงาน และสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนที่ต้องทำให้กับองค์กรในฐานะนายจ้าง จะทำให้นักบัญชีตระหนักและใช้ความสามารถ ในการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินความรู้ความสามารถทางด้านบัญชีในการจัดทำบัญชีของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อประเมินประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์และผลกระทบระหว่างความรู้ความสามารถทางด้านบัญชีกับประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความสามารถทางด้านบัญชีกับประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คณะผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 28,220 คน (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2562: ออนไลน์)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 493 คน โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการเปิดตาราง (Krejcie & Morgan) และใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งได้สร้างตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานด้านการจัดทำบัญชี

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ความสามารถทางด้านบัญชีในการจัดทำบัญชีของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 25 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหา 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านทักษะวิชาชีพ จำนวน 5 ข้อ ด้านความรู้ทางการบัญชี จำนวน 5 ข้อ ด้านจรรยาบรรณ จำนวน 5 ข้อ ด้านเจตคติ จำนวน 5 ข้อ ด้านคุณค่าแห่งวิชาชีพ จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 25 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหา 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความเข้าใจ จำนวน 5 ข้อ ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ จำนวน 5 ข้อ ด้านการฝึกอบรม จำนวน 5 ข้อ ด้านความทันเวลา จำนวน 5 ข้อ ด้านความเชื่อถือได้ จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการ ดังนี้

3.1 ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยพร้อมกับตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน และความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

3.2 ขออนุญาตราชการจากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ โดยแนบพร้อมกับแบบสอบถามที่ส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง คือ นักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

3.3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งจดหมาย และการเก็บข้อมูลด้วยตนเองกับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ได้รับตอบกลับมา พบว่าจำนวน 352 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 71.40 เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปยังกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 493 ฉบับ

3.4 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่มีความครบถ้วน สมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลต่อไป

3.5 การหาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ (Discriminant Power) โดยใช้เทคนิค Item – total Correlation ซึ่งความรู้ความสามารถทางด้านบัญชี มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.783 – 0.950 และประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชี มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.848 – 0.949 (ตาราง 69 ภาคผนวก ข) ซึ่งสอดคล้องกับ Rovinelli and Hambleton (1977 : 49 - 60) แสดงให้เห็นว่า ค่าอำนาจจำแนกมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ถือว่ารายข้อของแบบสอบถามมีความสอดคล้องกันระหว่างรายข้อของแบบสอบถามกับวัตถุประสงค์ที่ต้องวัด

3.6 การหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งความรู้ความสามารถทางด้านบัญชี มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ระหว่าง 0.853 – 0.942 และประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชี มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ระหว่าง 0.887 – 0.948 (ตาราง 69 ภาคผนวก ข) ซึ่งสอดคล้องกับ Hair and Others (2006) แสดงให้เห็นว่า ค่า Alpha มากกว่า 0.7 เป็นค่าที่ยอมรับได้ สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างได้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการประมวลผลตามหลักสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 และตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ความสามารถทางด้านบัญชี และประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้วิธีการประมวลผลทางหลักสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางควบคู่กับบรรยายและสรุปผลการวิจัย

กำหนดการให้คะแนนคำตอบแบบสอบถาม ดังนี้ (พวงผกา วรรณการ, 2561)

ระดับความพึงพอใจมากที่สุด	กำหนดให้เป็น	5 คะแนน
ระดับความพึงพอใจมาก	กำหนดให้เป็น	4 คะแนน
ระดับความพึงพอใจปานกลาง	กำหนดให้เป็น	3 คะแนน
ระดับความพึงพอใจน้อย	กำหนดให้เป็น	2 คะแนน
ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด	กำหนดให้เป็น	1 คะแนน

นำคะแนนไปหาค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้ (พวงผกา วรรณการ, 2561)

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายถึง	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ทดสอบความสัมพันธ์และผลกระทบของความรู้ความสามารถทางด้านบัญชีกับประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ และการสร้างสมการพยากรณ์ของความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความสามารถทางด้านบัญชีกับประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความสามารถทางด้านบัญชีกับประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	45	12.78
1.2 หญิง	307	87.22
รวม	352	100.00
2. อายุ		
2.1 อายุต่ำกว่า 35 ปี	145	41.19
2.2 อายุ 35 - 40 ปี	155	44.03
2.3 อายุ 41 - 45 ปี	31	8.81
2.4 อายุ 46 - 50 ปี	21	5.97
2.5 อายุมากกว่า 50 ปี	-	-
รวม	352	100.00
3. ระดับการศึกษา		
3.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี	15	4.26
3.2 ปริญญาตรี	318	90.34
3.3 สูงกว่าปริญญาตรี	19	5.40
รวม	352	100.00
4. ประสบการณ์ในการทำงานด้านการจัดทำบัญชี		
4.1 น้อยกว่า 5 ปี	172	48.86
4.2 5-10 ปี	157	44.60
4.3 11-15 ปี	14	3.98
4.4 มากกว่า 15 ปี	9	2.56
รวม	352	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 307 คน คิดเป็นร้อยละ 87.22 และเพศชาย จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 12.78 อายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 35 - 40 ปี จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 44.03 รองลงมาคือ อายุต่ำกว่า 35 ปี จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 41.19 อายุ 41- 45 ปี และจำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 8.81 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 318 คน คิดเป็นร้อยละ 90.34 รองลงมาคือ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 5.40 และต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4.26 ประสบการณ์ในการทำงานด้านการจัดทำบัญชี ส่วนใหญ่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 48.86 รองลงมาคือ 5 - 10 ปี จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 44.60 ระหว่าง 11 - 15 ปี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.98 และมากกว่า 15 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.56

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ความสามารถทางด้านบัญชีในการจัดทำบัญชีของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมและเป็นรายด้าน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ความสามารถทางด้านบัญชีในการจัดทำบัญชีของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านทักษะวิชาชีพ	4.54	0.51	มากที่สุด
2. ด้านความรู้ทางบัญชี	4.48	0.51	มาก
3. ด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพ	4.55	0.47	มากที่สุด
4. ด้านเจตคติ	4.53	0.50	มากที่สุด
5. ด้านคุณค่าแห่งวิชาชีพ	4.48	0.49	มาก
โดยรวมเฉลี่ย	4.53	0.47	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า นักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ความสามารถทางด้านบัญชีในการจัดทำบัญชีของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน และอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.47) ด้านทักษะวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.51) และด้านเจตคติ ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.50)

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวม และเป็นรายด้าน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านความเข้าใจได้	4.48	0.54	มาก
2. ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ	4.51	0.51	มากที่สุด
3. ด้านการฝึกอบรม	4.49	0.57	มาก
4. ด้านความทันต่อเวลา	4.51	0.53	มากที่สุด
5. ด้านความเชื่อถือได้	4.58	0.52	มากที่สุด
โดยรวม	4.51	0.51	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า นักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน และอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมาก

ไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ด้านความเชื่อถือได้ ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.52) ด้านความทันต่อเวลา ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.53) และด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.51)

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ของความรู้ความสามารถทางด้านบัญชี กับประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชี โดยรวม ของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตัวแปร	PA	PS	KA	PE	A	PV	VIF
\bar{X}	4.51	4.54	4.48	4.55	4.54	4.48	
S.D.	0.51	0.51	0.51	0.47	0.50	0.49	
PA		0.592*	0.620*	0.649*	0.651*	0.516*	
PS			0.712*	0.653*	0.572*	0.513*	2.338
KA				0.673*	0.578*	0.549*	2.482
PE					0.684*	0.599*	2.622
A						0.629*	2.260
PV							1.882

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 4 พบว่า ตัวแปรอิสระแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กันซึ่งอาจเกิดเป็นปัญหา Multicollinearity ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงทำการทดสอบ Multicollinearity โดยใช้ค่า VIFs ปรากฏว่า ค่า VIFs ของตัวแปรอิสระความรู้ความสามารถทางด้านบัญชี มีค่าตั้งแต่ 2.338 – 1.882 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันแต่ไม่มีนัยสำคัญ (Black, 2006 : 585)

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระความรู้ความสามารถทางด้านบัญชี ในแต่ละด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชี โดยรวม (PA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.516 - 0.651 จากนั้น

ตารางที่ 5 ผลกระทบระหว่างความรู้ความสามารถด้านบัญชีกับประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชี โดยรวม ของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ความรู้ความสามารถทางด้านบัญชี ของนักบัญชีในเขตภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ	ประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชี โดยรวม (PA)		t	p-value
	สัมประสิทธิ์การถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่ (a)	0.499	0.203	2.453	0.015*
ด้านทักษะวิชาชีพ (PS)	0.127	0.056	2.283	0.023*
ด้านความรู้ทางการบัญชี (KA)	0.197	0.057	3.480	0.001*
	ประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชี			

ความรู้ความสามารถทางด้านบัญชี ของนักบัญชีในเขตภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ	ทำบัญชี โดยรวม (PA)		t	p- value
	สัมประสิทธิ์ การถดถอย	ความคลาด เคลื่อนมาตรฐาน		
ด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพ (PE)	0.226	0.064	3.555	0.000*
ด้านเจตคติ (A)	0.310	0.055	5.614	0.000*
ด้านคุณค่าแห่งวิชาชีพ (PV)	0.025	0.051	0.489	0.625

$$F = 82.983 \quad p = 0.000 \quad \text{Adjusted } R^2 = 0.539$$

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 5 พบว่า ความรู้ความสามารถทางด้านบัญชี ด้านทักษะวิชาชีพ (PS) ด้านความรู้ทางการบัญชี (KA) ด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพ (PE) และด้านเจตคติ (A) มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชี โดยรวม (APA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 – 4 สำหรับความรู้ความสามารถทางด้านบัญชี ด้านคุณค่าแห่งวิชาชีพ (PV) ไม่มีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชี โดยรวม (PA)

เมื่อนำความรู้ความสามารถทางด้านบัญชี ด้านทักษะวิชาชีพ (PS) ด้านความรู้ทางการบัญชี (KA) ด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพ (PE) และด้านเจตคติ (A) ไปสร้างสมการพยากรณ์ของประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชี โดยรวม (PA) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ปรับปรุง (Adj R²) เท่ากับ 0.540 คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณและสร้างสมการพยากรณ์ประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชี โดยรวม (PA) ดังนี้

$$PA = 0.499 + 0.127(PS) + 0.197(KA) + 0.226(PE) + 0.310(A) + 0.025(PV)$$

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความสามารถทางด้านบัญชีกับประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คณะผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. นักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ความสามารถทางด้านบัญชีในการจัดทำบัญชีของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยรวม และเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านทักษะวิชาชีพ ด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพ และด้านเจตคติ อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความรู้ทางบัญชี และด้านคุณค่าแห่งวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก เนื่องจากความรู้ความสามารถทางด้านบัญชีเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับนักบัญชีในการปฏิบัติงานด้านบัญชี ดังนั้น นักบัญชีจึงควรที่จะต้องมีความรู้ทางด้านทักษะวิชาชีพ ด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพ และด้านเจตคติ เพียงพอเพื่อที่จะสามารถจัดทำบัญชีได้ถูกต้องตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป โดยสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล และมั่นใจได้ว่าการปฏิบัติงานทางวิชาชีพอยู่บนพื้นฐานของกฎเกณฑ์สามารถนำหลักการด้านความรู้ทางบัญชี ด้านคุณค่าแห่งวิชาชีพ และแนวคิดทางบัญชีมาประยุกต์ใช้ในสาขาวิชาชีพที่ทำ เพื่อให้เหมาะสมต่อการปฏิบัติงานด้านบัญชีในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่บัญชีขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวลักษณ์ กิมสร้าง (2560) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อ

ประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของผู้ทำบัญชีในธุรกิจ อสังหาริมทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้แก่ ปัจจัยด้านความรู้ในวิชาชีพบัญชี ปัจจัยด้านทักษะทางวิชาชีพ ปัจจัยด้านคุณค่าแห่งวิชาชีพ และปัจจัยด้านเจตคติในวิชาชีพ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของผู้ทำบัญชีในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีธัญญา บุญขวัญ (2559) พบว่า ความพยายามในการสอบบัญชีด้านการวิเคราะห์เปรียบเทียบเบื้องต้น ด้านการพัฒนาแผนการสอบบัญชี โดยรวม และความเชี่ยวชาญในการสอบบัญชีด้านทักษะทางวิชาชีพด้านเจตคติมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับผลลัพธ์ในการสอบบัญชีดังนั้นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผลลัพธ์ในการสอบบัญชีและสามารถวางแผนการสอบบัญชีให้ปฏิบัติตามข้อกำหนดให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไปและนำไปพัฒนาให้เหมาะสมกับคุณสมบัติอันดี และพึงประสงค์ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต่อไป

2. นักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ด้านความทันต่อเวลา และด้านความเชื่อถือ และอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน ได้แก่ ด้านความเข้าใจได้ และด้านการฝึกอบรม เนื่องจากการทำงานให้หน่วยงานต่าง ๆ หรือองค์กรนั้นจำเป็นต้องตระหนักและคำนึงถึงการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ คำนึงถึงการสร้างความสำเร็จในการปฏิบัติงาน และส่งเสริมให้การทำงานนั้นเกิดความถูกต้อง เกิดความน่าเชื่อถือ และทำให้งานมีคุณภาพ มีผลต่อการตัดสินใจในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ เช่น การวางแผน การควบคุม การวัดผล การดำเนินงาน หรือการตัดสินใจลงทุน เป็นต้น เสาวลักษณ์ กิมสร้าง (2560) พบว่า ปัจจัยด้านความรู้ในวิชาชีพบัญชี ปัจจัยด้านทักษะทางวิชาชีพ ปัจจัยด้านคุณค่าแห่งวิชาชีพ และปัจจัยด้านเจตคติในวิชาชีพ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของผู้ทำบัญชีในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยปัจจัยด้านเจตคติในวิชาชีพมีอิทธิพลสูงสุดต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของผู้ทำบัญชี รองลงมาคือปัจจัยด้านทักษะทางวิชาชีพ ปัจจัยด้านคุณค่าแห่งวิชาชีพ และปัจจัยด้านความรู้ในวิชาชีพตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาลักษณ์ บุญคำเมือง (2561) พบว่า ด้านความถูกต้อง ด้านความเที่ยงธรรม ด้านความชัดเจน ด้านความกะทัดรัด ด้านความสร้างสรรค์ด้านความสมบูรณ์และด้านความทันกาล อยู่ในระดับมาก ผู้สอบบัญชีภาษีอากรมีภาพรวมคุณลักษณะทางวิชาชีพอยู่ในระดับมาก โดยคุณลักษณะทางวิชาชีพ ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านการประยุกต์ใช้มาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไป และด้านการใช้วิจารณญาณในการสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบการวิชาชีพอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภริศษัชาก์ ชดช้อย และคณะ (2561) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของนักบัญชีไทย ในส่วนของปัจจัยด้านจรรยาบรรณ และปัจจัยด้านระบบสารสนเทศทางการบัญชีในการปฏิบัติงานของนักบัญชี ได้แก่ ความทันต่อเวลา ทางการบัญชีของนักบัญชีของนักบัญชีมีผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

3. ความรู้ความสามารถทางด้านบัญชี มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชี โดยรวม (PA) และตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชี (PA) ได้แก่ ด้านทักษะวิชาชีพ (PS) ด้านความรู้ทางการบัญชี (KA) ด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพ (PE) ด้าน

เจตคติ (A) และด้านคุณค่าแห่งวิชาชีพ (PV) เนื่องจากการทำงานด้านบัญชีต้องอาศัยความรู้ความสามารถทางด้านบัญชีมาปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมให้การทำงานด้านบัญชีมีประสิทธิภาพ โดยในการปฏิบัติงานนั้นจะต้องมีการปฏิบัติงานทางด้านทักษะวิชาชีพ (PS) มีความรู้ทางการบัญชี (KA) มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ (PE) มีเจตคติ (A) และมีคุณค่าแห่งวิชาชีพเพื่อส่งเสริมและพัฒนาระบบการขั้นตอนในการจัดทำบัญชีให้เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรอง และมาตรฐานรายงานทางการเงิน เพื่อให้ข้อมูลทางด้านบัญชีที่จัดทำออกมานั้นสามารถช่วยในการตัดสินใจทั้งของผู้บริหาร นักลงทุน ผู้ถือหุ้นและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ข้อมูลทางด้านบัญชี โดยนักบัญชีจะต้องปฏิบัติงานด้านบัญชีอย่างเต็มความสามารถในการพิจารณาและประยุกต์ใช้ประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างสมเหตุสมผลรวมถึงการปฏิบัติงานอย่างระมัดระวังเยี่ยงมืออาชีพ และมีหลักการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล สามารถที่จะวิเคราะห์เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาเมื่อมีปัญหาหรือเกิดข้อสงสัยในการปฏิบัติงานได้อย่างละเอียดรอบคอบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วนันพรณ์ ชื่นพิบูลย์ และคณะ (2562) พบว่า ความคิดเห็นของผู้ทำบัญชีที่มีต่อจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยให้ความสำคัญกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อเพื่อนร่วมวิชาชีพและจรรยาบรรณทั่วไป เป็นลำดับแรกรองลงมาเป็นด้านการรักษาความลับ ด้านความรู้ความสามารถ และมาตรฐานในการปฏิบัติงาน ด้านความโปร่งใสอิสระเที่ยงธรรมและซื่อสัตย์สุจริต และด้านความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการ ตามลำดับ หลักฐานเชิงประจักษ์ให้ข้อมูลที่นำเสนอว่าแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของผู้ทำบัญชีในปัจจุบัน มุ่งเน้นการรักษามารยาท การทำงานกับเพื่อนร่วมวิชาชีพเป็นหลัก ก่อนการมุ่งเน้นความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการ ดังนั้นอาจนำผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีให้เหมาะสมเพื่อให้เกิดความเชื่อถือกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของชลิตา ลินจี และคณะ (2563) พบว่า ผู้บริหารสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย มีความเห็นว่าสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทยที่มีรูปแบบธุรกิจ ระยะเวลาที่สำนักงานจัดตั้ง ทุนจดทะเบียน จำนวนพนักงาน และจำนวนลูกค้าแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะวิชาชีพโดยรวมไม่แตกต่างกัน มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

นักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการจัดทำบัญชีเพื่อให้งานบัญชีมีความถูกต้องครบถ้วน สำนักงานบัญชี ใช้เป็นแนวทางในการจัดอบรมเพื่อพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานแก่ผู้ทำบัญชี และผู้บริหารใช้เป็นแนวทางในการกำหนดขอบเขตหน้าที่ในการปฏิบัติงานของนักบัญชี การทำงานด้านบัญชีต้องอาศัยความรู้ความสามารถทางด้านบัญชีมาปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมให้การทำงานด้านบัญชีมีประสิทธิภาพ โดยในการปฏิบัติงานนั้นจะต้องมีการปฏิบัติงานทางด้านทักษะวิชาชีพ มีความรู้ทางการบัญชี มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ มีเจตคติ และมีคุณค่าแห่งวิชาชีพเพื่อส่งเสริมและพัฒนาระบบการ ขั้นตอนในการจัดทำบัญชีให้เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรอง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาความรู้ความสามารถทางด้านบัญชีของนักบัญชีเฉียด ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีและงบการเงินในเขตพื้นที่อื่น ๆ เพื่อนำผลงานวิจัยที่ได้มาทำการเปรียบเทียบว่าเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร รวมถึงศึกษาความสำคัญของปัจจัยในด้านต่าง ๆ เพิ่มเติม เพื่อที่จะสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีของธุรกิจหรือองค์กรต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2562). **ผู้ทำบัญชี (e-Accountant)**. สืบค้นเมื่อ 16 สิงหาคม 2563, จาก https://www.dbd.go.th/more_news.php?cid=1589.
- จินตนา ชัยยวรรณาการ. (2555). **ก้าวที่สำคัญของนักบัญชีเข้าสู่ AEC**. กรุงเทพฯ: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ.
- ชลิตา ลีนจี้ และคณะ (2563). ความรู้และทักษะวิชาชีพของนักบัญชีสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย. **วารสารศิลปการจัดการ**, 4(1). 34 – 45.
- นภาลักษณ์ บุญคำเมือง. (2561). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีภาษีอากร**. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ภริศศัชชากร ชดช้อย ทิพย์สุดา ทาสีดำ, สุรีย์ โภษกรนัญ และประเวศ เพ็ญวุฒิมุกุล (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของนักบัญชีไทย. **วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี**. 1(4). 49-62.
- วันนพรณ์ ชื่นพิบูลย์ และคณะ. (2562). ความคิดเห็นของผู้ทำบัญชีที่มีต่อจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีกรณีศึกษา ผู้ทำบัญชีในสำนักงานบัญชีในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. **วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ**, 6(2). 49 – 61.
- ศรัญญา บุญขวัญ. (2559). **ผลกระทบของความพยายามในการสอบบัญชีและความเชี่ยวชาญในการสอบบัญชีที่มีต่อผลลัพธ์ในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2553). **ข้อบังคับสภาวิชาชีพ (ฉบับที่ 19) เรื่องจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553**. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 127 ตอนพิเศษ 127 ง. 3 พฤศจิกายน 2553.
- เสาวลักษณ์ กิมสร้าง. (2560). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของผู้ทำบัญชีในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศไทย**. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ความผูกพันต่อองค์การที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การ
ของพนักงานกลุ่มบริษัทที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมในเขตกรุงเทพมหานคร
ORGANIZATIONAL COMMITMENT AFFECTING ORGANIZATIONAL CITIZENSHIP
BEHAVIOR OF ENVIRONMENTAL CONSULTANT COMPANY GROUP'S EMPLOYEES
IN BANGKOK METROPOLITAN

ประพันธ์ ชัยกิจจรรยาใจ¹

¹วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Praphan Chaikidurajai¹

¹ Graduate College of Management, Sripatum University

(Received: December 1, 2021; Revised: April 16, 2022; Accepted: May 27, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อความผูกพันต่อองค์การและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของพนักงานกลุ่มบริษัทที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมในเขตกรุงเทพมหานคร และเพื่อศึกษาความผูกพันต่อองค์การที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของพนักงานกลุ่มบริษัทที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมในเขตกรุงเทพมหานคร ระเบียบวิธีวิจัยใช้การวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประชากรเป็นพนักงานที่ทำงานในกลุ่มบริษัทที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมในเขตกรุงเทพมหานคร มีจำนวน 6,764 คน คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ได้จำนวน 378 คน โดยคำนวณจากสูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน สถิติที่ใช้ในการวิจัยนี้คือค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่าความผูกพันต่อองค์การด้านจิตใจและบรรทัดฐานส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของพนักงานกลุ่มบริษัทที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมในเขตกรุงเทพมหานคร

คำสำคัญ: ความผูกพันต่อองค์การ, พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การ

ABSTRACT

This research aimed to study opinion levels of organizational commitment and organizational citizenship behavior of environmental consultant company group's employees in Bangkok metropolitan and to study organizational commitment affecting organizational citizenship behavior of environmental consultant company group's employees in Bangkok metropolitan. The research methodology was a survey research by using questionnaires to collect data. The population consisted of 6,764 environmental consultant company group's employees in Bangkok Metropolitan. The sample were 378 employees, using Taro Yamane at 95 percent of reliability. Proportional stratified random sampling was applied in this research. The research statistics comprised frequency, percentage, mean, standard deviation and multiple

regression analysis. The research results were found that organizational commitment, in terms of commitment and norm, affected organizational citizenship behavior of environmental consultant company group's employees in Bangkok metropolitan.

Keywords: Organizational Commitment, Organizational Citizenship Behavior

บทนำ

จากผลงานวิจัยของ Gallup (2010) ที่กล่าวถึงความผูกพันของพนักงานที่มีต่อองค์กรจะสามารถช่วยลดปัญหาการลาออกของพนักงานได้ สามารถทำงานบรรลุวัตถุประสงค์การดำเนินงานตามนโยบายขององค์กร รวมถึงสามารถสร้างผลตอบแทนที่เพิ่มขึ้นให้กับองค์กรได้ ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานที่มีความผูกพันต่อองค์กรสูง มักจะมีพฤติกรรมเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรด้วย ยอมทุ่มเทและเต็มใจในการทำงานด้วยความเอาใจใส่อย่างเต็มที่ ผู้บริหารองค์กรจึงควรสร้างความผูกพันต่อองค์กรให้กับพนักงาน โดยเฉพาะพนักงานที่มีทักษะ ความสามารถสูง ซึ่งอัลเลน และ เมเยอร์ (Allen and Meyer, 1990) ได้นำเสนอความผูกพันต่อองค์กรไว้ว่า การที่พนักงานมีความปรารถนาที่จะคงอยู่เป็นสมาชิกขององค์กร ความผูกพันต่อประโยชน์ที่ได้รับจากองค์กร ความจงรักภักดีต่อองค์กร มีความเชื่อ ยอมรับต่อค่านิยมและเป้าหมายขององค์กร ประกอบด้วยความผูกพันใน 3 ด้าน ได้แก่

1. ความผูกพันด้านจิตใจ (affective commitment) คือ ความปรารถนาของบุคคลที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในบริษัทซึ่งบุคคลเหล่านี้จะเป็นผู้ทุ่มเทความพยายามในการทำงานเพื่อองค์กร มีความรู้สึกว่าการที่ได้ทำงานกับองค์กรมีความปลอดภัย รู้สึกสบายใจและอยากที่จะอยู่ปฏิบัติงานกับองค์กรต่อไป โดยผลลัพธ์ของพฤติกรรมดังกล่าวจะแสดงออกมาในรูปแบบผลการปฏิบัติงานที่ดี

2. ความผูกพันด้านการคงอยู่ (continuance commitment) คือ ความรู้สึกที่พนักงานยังต้องการที่จะเป็นสมาชิกขององค์กรต่อไปเรื่อย ๆ มีความสุขในการทำงาน มีความต่อเนื่อง คงเส้นคงวาในการทำงาน และพยายามรักษาสมาชิกภาพไว้

3. ความผูกพันด้านบรรทัดฐาน (normative commitment) คือ ความจงรักภักดีและเต็มใจที่จะอุทิศตนให้กับองค์กรซึ่งเป็นผลจากบรรทัดฐานขององค์กรและสังคมจรรยาบรรณหรือจิตสำนึก พนักงานรู้สึกว่าเป็นสมาชิกขององค์กร จิตสำนึกในหน้าที่หรือข้อตกลงที่จะอยู่ในองค์กรต่อไปและจะไม่ลาออกไปทำงานกับองค์กรอื่น ๆ ก็ต้องมีความผูกพันต่อองค์กร

พนักงานที่มีความผูกพันต่อองค์กรสูงจะเกิดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร เช่น พฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือ พฤติกรรมการคำนึงถึงผู้อื่น พฤติกรรมความอดทนอดกลั้น พฤติกรรมการให้ความร่วมมือ และพฤติกรรมความสำนึกในหน้าที่ เป็นต้น ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเองของสมาชิกที่เต็มใจจะปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถเกินกว่าบทบาทที่ตนรับผิดชอบอันนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติงานขององค์กรได้ คำกล่าวทั้งหมดนี้เป็นไปตามทฤษฎีของ Dennis W. Organ ศาสตราจารย์จากมหาวิทยาลัยอินเดียนา ประเทศสหรัฐอเมริกาผู้คิดทฤษฎีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร (Organ, 1988) ซึ่งหมายถึง การกระทำนอกเหนือบทบาทหน้าที่ของบุคลากรองค์กรที่เต็มใจปฏิบัติและสร้างประโยชน์ให้กับองค์กรของตน กิจกรรมที่

ส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคมและความร่วมมือภายในองค์กร ช่วยสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จในองค์กร โดยได้แบ่งลักษณะพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย

1. พฤติกรรมให้ความช่วยเหลือ (Altruism) หมายถึง การที่พนักงานเต็มใจและอาสาให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนร่วมงาน และ ผู้บังคับบัญชาในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงาน เช่น ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานทันทีที่เกิดปัญหาในการทำงาน ช่วยแนะนำพนักงานใหม่เกี่ยวกับวิธีใช้เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ เป็นต้น

2. พฤติกรรมคำนึงถึงผู้อื่น (Courtesy) หมายถึง การคำนึงถึงเพื่อนร่วมงาน เคารพสิทธิของผู้อื่น พยายามป้องกันไม่ให้เกิดปัญหากระทบกระทั่งกับผู้อื่น เพราะตระหนักว่าการปฏิบัติงานในองค์กรต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันอยู่เสมอ เช่น การปรึกษาหารือกับเพื่อนร่วมงานก่อนการลงมือทำงาน เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดตามมาจากการกระทำนั้น เป็นต้น

3. พฤติกรรมความอดทนอดกลั้น (Sportsmanship) หมายถึง การที่พนักงานมีความเต็มใจที่จะอดทนอดกลั้นต่อปัญหา ความคับข้องใจ อุปสรรคในการทำงาน และความกดดันต่าง ๆ หรือการประสานงานกับบุคคลอื่น ๆ โดยไม่มีการเรียกร้องใด ๆ เช่น ในกรณีที่พนักงานพบปัญหาในการทำงานที่มีสิทธิที่จะเรียกร้องขอความเป็นธรรมได้ แต่การร้องทุกขนั้นจะเพิ่มภาระให้กับผู้บริหาร และจะทำให้เกิดการโต้เถียงกันยืดเยื้อจนละเลยความสนใจในการปฏิบัติงาน พนักงานที่มีพฤติกรรมนี้เลือกที่จะอดทน ไม่ร้องทุกข์ด้วยความเต็มใจ

4. พฤติกรรมการให้ความร่วมมือ (Civic virtue) หมายถึง ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่าง ๆ ในองค์กร เช่น การเข้าร่วมและมีส่วนร่วมในการประชุม แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เหมาะสม เป็นประโยชน์ต่อการประชุม รักษาความลับขององค์กร มีความต้องการพัฒนาองค์กร เป็นต้น

5. พฤติกรรมความสำนึกในหน้าที่ (Conscientiousness) หมายถึง การที่พนักงานเต็มใจจะปฏิบัติงานให้ได้เหนือกว่าที่องค์กรคาดหวังตามกฎระเบียบ และสนองนโยบายขององค์กร เช่น ขยันทำงาน ตรงต่อเวลา ประหยัด และดูแลรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ และทรัพย์สินต่าง ๆ ขององค์กร ไม่ใช้เวลาในการปฏิบัติงานไปในเรื่องส่วนตัว เป็นต้น

จากเหตุผลข้างต้น ผู้เขียนมีความสนใจศึกษาความผูกพันต่อองค์กรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของพนักงานกลุ่มบริษัทที่ศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องจากธุรกิจที่ศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมเกี่ยวข้องกับการควบคุมและรักษาคุณภาพด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นอีกธุรกิจหนึ่งที่พบปัญหาว่าพนักงานที่มีความรู้และทักษะเฉพาะด้านสูง มีแนวโน้มความตั้งใจที่จะลาออกจางานสูง โดยจากสถิติพบว่า พนักงานที่มีอายุงานเฉลี่ย 0-4 ปี มีแนวโน้มความตั้งใจที่จะลาออกจางานมากที่สุด ซึ่งพนักงานกลุ่มบริษัทที่ศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมถือเป็นพนักงานสายอาชีพที่มีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการวิเคราะห์คุณภาพด้านสิ่งแวดล้อม เป็นงานด้านวิชาการที่จะต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ทักษะ ความเชี่ยวชาญและความชำนาญ ประสบการณ์ทางด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม การวิเคราะห์คุณภาพด้านสิ่งแวดล้อม การควบคุมคุณภาพ การตรวจติดตามคุณภาพด้านสิ่งแวดล้อมของบุคลากร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ความน่าเชื่อถือ ภายใต้จรรยาบรรณวิชาชีพ ดังนั้นการสร้างความผูกพันต่อองค์กรให้กับพนักงานกลุ่มนี้อันจะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของ

พนักงาน จะได้สามารถทำงานบรรลุวัตถุประสงค์การดำเนินงานตามนโยบายขององค์กร นำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในประเทศไทยและระดับอาเซียน ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งของการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อความผูกพันต่อองค์กรและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของพนักงานกลุ่มบริษัทที่ศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของความผูกพันต่อองค์กรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของพนักงานกลุ่มบริษัทที่ศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมในเขตกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานกลุ่มบริษัทที่ศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 55 บริษัท ประกอบด้วย พนักงานระดับบริหารและพนักงานระดับปฏิบัติการตามหน่วยงานต่างๆ จำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 6,764 คน (สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2561) โดยจังหวัดกรุงเทพมหานคร มีบริษัทที่ศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมที่จัดตั้งขึ้นในจังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 26 เขต รวมทั้งหมด 55 บริษัท แบ่งตามเขต

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานกลุ่มบริษัทที่ศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมในเขตกรุงเทพมหานคร คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างรวม จำนวน 378 คน โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน (Taro Yamane, 1973) โดยให้มีค่าความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับร้อยละ 5

สูตรของ Taro Yamane มีดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

กำหนดให้ n คือ จำนวนหรือขนาดกลุ่มตัวอย่าง

N คือ จำนวนหรือขนาดประชากร

e คือ ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้

ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คือ

$$n = \frac{6,764}{1 + 6,764 (0.05^2)} = 377.66 \text{ คน}$$

จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างรวมจำนวน 378 คน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนของเขต (Proportional Stratified Random Sampling) โดยทำการเก็บข้อมูลจากพนักงานกลุ่มบริษัทที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 378 คนที่ได้คำนวณจากสูตรการหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 มีวิธีคำนวณตามสูตรดังนี้

$$\text{ขนาดตัวอย่างแต่ละเขต} = \frac{\text{จำนวนประชากรแต่ละเขต} \times \text{ขนาดกลุ่มตัวอย่างรวม}}{\text{จำนวนประชากรรวม}}$$

โดยสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนแทนค่าตามสูตรจะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามแต่ละเขต ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงเขต จำนวนบริษัท จำนวนประชากรและจำนวนกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามเขต

เขต	จำนวนบริษัท (บริษัท)	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนหน่วยตัวอย่าง (คน)
1. เขตหลักสี่	3	426	24
2. เขตห้วยขวาง	2	559	31
3. เขตจตุจักร	5	618	35
4. เขตบางรัก	1	15	1
5. เขตจอมทอง	1	35	2
6. เขตวังทองหลาง	2	254	14
7. เขตปทุม	10	753	43
8. เขตพญาไท	1	158	9
9. เขตวัฒนา	1	58	3
10. เขตบางซื่อ	2	524	29
11. เขตประเวศ	1	128	7

เขต	จำนวนบริษัท (บริษัท)	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนหน่วยตัวอย่าง (คน)
12. เขตสาทร	1	116	6
13. เขตบางกะปิ	4	345	19
14. เขตคันนายาว	1	221	12
15. เขตพระโขนง	1	410	23
16. เขตบางแค	1	245	14
17. เขตจตุจักร	2	279	16
18. เขตสะพานสูง	3	453	25
19. เขตบางเขน	4	650	36
20. เขตยานนาวา	2	216	12
21. เขตคลองสามวา	2	149	8
22. เขตปทุมวัน	1	27	2
23. เขตสายไหม	1	46	3
24. เขตทุ่งครุ	1	28	2
25. เขตคลองเตย	1	26	1
26. เขตดอนเมือง	1	25	1
รวมทั้งสิ้น	55	6,764	378

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม โดยแบ่งคำถามออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของปัจจัยส่วนบุคคล เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบคำตอบ (Checklist) ประกอบด้วยข้อความจำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุงาน สถานภาพ และรายได้ต่อเดือน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กร ประกอบด้วยข้อความด้านความผูกพันด้านจิตใจ ด้านความผูกพันด้านการคงอยู่ และ ด้านความผูกพันด้านบรรทัดฐาน โดยอ้างอิงมาจาก Chaikidurajai, Praphan (2018, 2015)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร ประกอบด้วยข้อความ พฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือ การคำนึงถึงผู้อื่น ความอดทนอดกลั้น การให้ความร่วมมือ และความสำนึกในหน้าที่ โดยอ้างอิงมาจาก Chaikidurajai, Praphan (2017, 2015)

ลักษณะแบบสอบถามปลายปิด (Close ended Question) ให้เลือกคำตอบ ซึ่งแบบสอบถามนี้เป็นคำถามในแบบ Likert Scale ใช้ระดับการวัดข้อมูลอันตรภาพขั้น (Interval scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ

ระดับความคิดเห็น	ระดับคะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1
ไม่เห็นด้วย	2
ไม่แน่ใจ	3
เห็นด้วย	4
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5

การแปลผลคะแนนเฉลี่ย

ผู้วิจัยได้แปลผลคะแนนเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์การแบ่งระดับ จากการคำนวณหาค่าอันตรภาคชั้น (Class Interval) ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ค่าอันตรภาคชั้น} &= \frac{(\text{ค่าคะแนนสูงสุด} - \text{ค่าคะแนนต่ำสุด})}{\text{จำนวนชั้น (ระดับ)}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

คะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
1.00 – 1.80	น้อยที่สุด
1.81 – 2.60	น้อย
2.61 – 3.42	ปานกลาง
3.43 – 4.20	มาก
4.21 – 5.00	มากที่สุด

การสร้างเครื่องมือวิจัยได้สร้างขึ้นมาจากการทบทวนวรรณกรรมทั้งการศึกษาจากเอกสาร หนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้วนำไปทดสอบกับประชากรที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด (Try Out) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1970) ซึ่งพบว่า ค่าความเชื่อมั่นของชุดแบบสอบถามมีค่าเฉลี่ยโดยรวม 0.93 จำแนกรายด้านคือ ด้านความผูกพันต่อองค์กร เท่ากับ 0.91 ด้านพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร เท่ากับ 0.94

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการคำนวณทางสถิติ ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการคำนวณทางสถิติ ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 272 คน คิดเป็นร้อยละ 71.9 อายุน้อยกว่า 30 ปี จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 41.3 ระดับการศึกษา ระดับปริญญาตรี จำนวน 239 คน คิดเป็นร้อยละ 63.2 อายุงาน 6 เดือน – น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 41.3 สถานภาพโสด จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 37.3 และรายได้ต่อเดือน 15,000 – น้อยกว่า 30,000 บาท จำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 50.8

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรความผูกพันต่อองค์กรและพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของพนักงานกลุ่มบริษัทที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมในเขตกรุงเทพมหานคร

ความผูกพันต่อองค์กร	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1.ความผูกพันต่อองค์กรด้านจิตใจ	4.24	0.62	มากที่สุด
2.ความผูกพันต่อองค์กรด้านการคงอยู่	4.30	0.55	มากที่สุด
3.ความผูกพันด้านบรรทัดฐาน	4.31	0.64	มากที่สุด
ภาพรวม	4.28	0.44	มากที่สุด
พฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1.พฤติกรรมกรรมการให้ความช่วยเหลือ	4.14	0.71	มาก
2.พฤติกรรมกรรมการคำนึงถึงผู้อื่น	4.08	0.74	มาก
3.พฤติกรรมความอดทนอดกลั้น	4.25	0.74	มากที่สุด
4.พฤติกรรมกรรมการให้ความร่วมมือ	4.32	0.71	มากที่สุด
5.พฤติกรรมความสำนึกในหน้าที่	4.18	0.74	มาก
ภาพรวม	4.19	0.63	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานกลุ่มบริษัทที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมในเขตกรุงเทพมหานครโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของพนักงานกลุ่มบริษัทที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมในเขตกรุงเทพมหานครโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนรายด้าน พบว่า ด้านพฤติกรรมกรรมการให้ความร่วมมือ และ อดทนอดกลั้น อยู่ในระดับมากที่สุด พฤติกรรมความสำนึกในหน้าที่ การให้ความช่วยเหลือ และการคำนึงถึงผู้อื่น อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณของความผูกพันต่อองค์การที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของพนักงานกลุ่มบริษัทที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมในเขตกรุงเทพมหานคร

ตัวแปรทำนาย	พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ				
	B	SE(b)	β	t	p-value
ค่าคงที่	1.940	0.260		7.463	0.000*
ความผูกพันต่อองค์การด้านจิตใจ	0.209	0.095	0.218	2.194	0.029*
ความผูกพันต่อองค์การด้านการคงอยู่	-0.155	0.094	-0.158	-1.649	0.100
ความผูกพันด้านบรรทัดฐาน	0.231	0.111	0.212	2.083	0.038*
$r = 0.177, R^2 = 0.031, \text{Adjusted } R^2 = 0.021, F = 3.007, \text{p-value} = 0.018$					

*อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่า Adjusted $R^2 = 0.021$ หมายความว่า ตัวแปรทั้ง 3 ตัวสามารถพยากรณ์พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานได้เท่ากับร้อยละ 2.1 แสดงว่าความผูกพันต่อองค์การส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานในระดับต่ำ โดยพบว่ามีตัวแปรย่อยของความผูกพันต่อองค์การ ประกอบด้วย ความผูกพันต่อองค์การด้านจิตใจ และความผูกพันด้านบรรทัดฐานเท่านั้นที่ส่งผลต่อ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

$$Y = 1.940 + 0.209 (\text{ความผูกพันต่อองค์การด้านจิตใจ}) + 0.231 (\text{ความผูกพันด้านบรรทัดฐาน})$$

ค่า B ของความผูกพันต่อองค์การด้านจิตใจ $B = 0.209$ หมายความว่า เมื่อองค์การมีความผูกพันต่อองค์การด้านจิตใจเพิ่มขึ้น 1 หน่วย พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานเพิ่มขึ้น 0.209 เมื่อทดสอบความมีนัยสำคัญพบว่า $p\text{-value} = 0.029 < 0.05$ แสดงว่า ความผูกพันต่อองค์การด้านจิตใจมีผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติค่า B ของความผูกพันต่อองค์การด้านบรรทัดฐาน $B = 0.231$ หมายความว่า เมื่อองค์การมีความผูกพันต่อองค์การด้านบรรทัดฐานเพิ่มขึ้น 1 หน่วย พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานเพิ่มขึ้น 0.231 เมื่อทดสอบความมีนัยสำคัญพบว่า $p\text{-value} = 0.038 < 0.05$ แสดงว่า ความผูกพันต่อองค์การด้านบรรทัดฐานมีผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

ความผูกพันต่อองค์การส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของพนักงานกลุ่มบริษัทที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณวิมล อัมรินทร์ นุเคราะห์ และคณะ (2564) ที่ได้ศึกษาปัจจัยความพึงพอใจในการทำงานและความผูกพันต่อองค์การ

ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของบุคลากรสังกัดสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยพบว่า ความผูกพันต่อองค์การส่งผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของบุคลากร สังกัดสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อพิจารณาองค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การรายด้าน พบว่า ความผูกพันต่อองค์การด้านจิตใจส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของพนักงานกลุ่มบริษัทที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมในเขตกรุงเทพมหานคร อาจเนื่องมาจากพนักงานมีความเต็มใจที่จะทำงานในบริษัทแห่งนี้ รู้สึกว่าปัญหาของบริษัทคือปัญหาของพนักงาน ทำงานทุกวันเปรียบเสมือนบริษัทแห่งนี้เป็นบ้านหลังที่สองของพนักงาน ทำงานอย่างสบายใจ และเกิดความรู้สึกปลอดภัยในการทำงาน มีความรู้สึกที่ดีทางจิตใจทำให้เกิดการอุทิศตนให้กับองค์การ ทำให้พนักงานทุ่มเทกำลังกายและกำลังใจ ความรู้ความสามารถเพื่อใช้ในการทำงานให้กับบริษัทอย่างเต็มที่เพื่อให้ได้ผลงานทันตามเวลาที่กำหนด บรรลุเป้าหมายขององค์การ และความผูกพันต่อองค์การยังมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การ และความผูกพันต่อองค์การด้านบรรทัดฐานก็ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การด้วย อาจเนื่องมาจากพนักงานกลุ่มบริษัทที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมในเขตกรุงเทพมหานครพยายามทำงานให้กลุ่มบริษัทอย่างเต็มที่โดยไม่คิดโยกย้ายไปไหน ไม่คิดที่จะลาออก ไม่คิดจะเปลี่ยนที่ทำงาน งานที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมเป็นงานที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน พนักงานที่มีความเชี่ยวชาญในงานที่รับผิดชอบจึงมีความคิดที่จะเปลี่ยนงานค่อนข้างน้อยทำให้เกิดพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การ ส่วนความผูกพันต่อองค์การด้านการคงอยู่มีค่าติดลบ หมายความว่าองค์การมีความผูกพันต่อองค์การด้านการคงอยู่เพิ่มขึ้น 1 หน่วย พฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานลดลง 0.155 แต่เมื่อทดสอบความมีนัยสำคัญพบว่า $p\text{-value} = 0.100 > 0.05$ แสดงว่า ความผูกพันต่อองค์การด้านบรรทัดฐานไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารควรเน้นการเข้าไปมีส่วนร่วมของพนักงานในบริษัท รับฟังความคิดเห็นของพนักงานให้มาก เน้นการสื่อสารจากล่างขึ้นบน มากกว่าการสั่งจากบนลงล่าง เพื่อนำข้อมูลป้อนกลับจากพนักงานไปใช้ประกอบการคิดพิจารณาในการออกนโยบายในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทเพื่อให้พนักงานมีความผูกพันต่อองค์การด้านจิตใจ ซึ่งจะทำให้พนักงานมีพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การ และทุ่มเทความพยายามในการทำงานเพื่อองค์การ

1.2 ผู้บริหารควรปรับรูปแบบการทำงานให้เกิดความคล่องตัว มีความยืดหยุ่นในการทำงานมากขึ้น โดยอาจปรับเป็นแบบทำงานนอกสำนักงาน (Remote Work) หรือเป็นแบบสถานที่ทำงานผสมผสาน (Hybrid Workplace) เข้าสำนักงานเป็นบางวัน โดยเฉพาะงานไหนที่สามารถวัดจากผลสำเร็จของงานได้โดยไม่จำเป็นต้องเข้าไปทำที่สำนักงาน สามารถทำงานจากที่บ้าน หรือจากที่ไหนก็ได้ ผู้บริหารองค์การจะได้ลดต้นทุนจากค่าใช้จ่ายในสำนักงาน ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้าโดยเฉพาะจากเครื่องปรับอากาศ ฯลฯ ในส่วนพนักงานสามารถลดเวลาและประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ถือว่าได้รับประโยชน์ทั้งสองฝ่าย เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น โรคระบาด COVID 19 ที่ยังมีการกลายพันธุ์อยู่เรื่อย ๆ และยังคงอยู่กับเรา เป็นต้น ซึ่งจะเป็นการทำให้พนักงานมี

อิสระในการทำงาน ย่อมสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับพนักงาน เกิดความผูกพันต่อองค์กร ด้านบรรทัดฐาน อยากรที่จะอยู่กับองค์กรไปนาน ๆ ไม่คิดจะลาออกไปทำงานกับองค์กรอื่น ๆ เพราะมีความเป็นอิสระในการทำงาน สามารถมีสมดุลระหว่างงาน ชีวิตส่วนตัวและครอบครัว เกิดคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีซึ่งเหมาะกับพนักงานที่เป็น knowledge worker หรือ พนักงานสายอาชีพที่มีความรู้ความสามารถ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจจะส่งผลต่อพฤติกรรมเป็นการสมาชิกที่ดีขององค์กร เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหาร คุณลักษณะของงาน และบรรยากาศขององค์กร เป็นต้น เพื่อศึกษาว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร และนำผลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาองค์กรต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาตัวแปรด้านพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรในภาคธุรกิจอื่น ๆ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวางแผน กำหนดแนวทางในการสร้างพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากร และนำผลที่ได้ส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีในการทำงานต่อไป

เอกสารอ้างอิง

วรรณวิมล อัมรินทร์นุเคราะห์ และคณะ. (2564). ปัจจัยความพึงพอใจในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรที่ส่งต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของบุคลากรสังกัดสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง. *วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, 4(1). 76-94.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2560, จาก <https://www.nesdc.go.th>.

สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2561). *รายงานพนักงานระดับบริหารและพนักงานระดับปฏิบัติการของกลุ่มบริษัทที่ทำงานเกี่ยวข้องกับที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมในเขตกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ.2561*. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2561, จาก <https://www.onep.go.th>.

Allen, N.J. and Meyer, J.P. (1990). The measurement and antecedent of affective, continuance and normative commitment to the organization. *Journal of Occupational Psychology*, 63. 1-18.

Chaikidurajai, P. (2018). Quality of Work Life Affecting Organizational Commitment of Employees in Electrical, Electronics and Telecommunications Industry Group in Thailand. *International Journal of Management, Business, and Economics*, 5(2). 81-91.

- Chaikidurajai, P. (2017). The Impact of Compensation on Organizational Citizenship Behavior (OCB) of Employees in Electrical, Electronics and Telecommunications Industry Group in Thailand. **International Journal of Management, Business, and Economics**, 4(3). 67-79.
- Chaikidurajai, P. (2015). Factors Affecting Organizational Citizenship Behavior (OCB) and Performance Efficiency of Staff in Industry Group. **International Journal of Management, Business, and Economics**, 2(3). 111-129.
- Cronbach, L. J. (1970). **Essentials of Psychological Test (5th ed.)**. New York: Harper Collins.
- Gallup, C. (2010). **State of the American Workplace Employee Engagement Insights or U.S. Business Leaders**. Washington, D. C: Gallup.
- Organ. (1988). **Organizational Citizenship Behavior: The Good Soldier Syndrome**. Massachusetts: Lexinton Books.
- Yamane, P. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. Tokyo: Haper International Edition.

การพัฒนาารูปแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
การท่องเที่ยวสะพานหินเชิงอนุรักษ์ เพื่อรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย
THE DEVELOPMENT OF HOMESTAY MODEL
OF COMMUNITY ENTERPRISE FOR STONE BRIDGE ECOTOURISM
TO CERTIFY THAI HOMESTAY STANDARDS

ศศิประภา พรหมทอง¹ ปริญา กัณหาสินธุ์¹ กนกกานดา ไต้จันทร์กรอง¹ และสุชีรา สิ้นทรัพย์¹

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Sasiprapa Promthong¹ Parinya kanhasin¹ Kanokkanda Taichankong¹ and Sucheera Sinsap¹

¹Faculty of Management Science Udon Thani Rajabhat University

(Received: April 22, 2021; Revised: October 18, 2021; Accepted: December 17, 2021)

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ไทย มีความต้องการที่จะพัฒนาโฮมสเตย์ให้ได้รับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย สร้างความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวและมีการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางออนไลน์และออนไลน์ให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักชุมชนเพิ่มมากขึ้น การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพโฮมสเตย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวสะพานหินเชิงอนุรักษ์ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวสะพานหินเชิงอนุรักษ์ โดยรูปแบบการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการลงสำรวจพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวและโฮมสเตย์สะพานหิน การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มจากสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวสะพานหินเชิงอนุรักษ์จำนวน 10 ราย นักท่องเที่ยวจำนวน 10 ราย การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า จุดแข็งของกลุ่มโฮมสเตย์ ได้แก่ 1) ผู้นำกลุ่มมีความเข้มแข็งและมีภาวะผู้นำสูง 2) การบริหารจัดการกลุ่มที่ดีเป็นระบบ 3) ความพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่อยู่เสมอ จุดอ่อน ได้แก่ 1) ระยะเวลาแหล่งท่องเที่ยว และโฮมสเตย์ค่อนข้างไกล ซ้ำซ้อน 2) การติดต่อสื่อสาร ประสานงานเป็นไปได้ยาก โอกาส ได้แก่ 1) นักท่องเที่ยวมีกระแสเทรนสัมพันธ์วิถีวัฒนธรรมของชุมชน 2) สถานที่ท่องเที่ยวมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย อุปสรรค ได้แก่ 1) การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 2) เส้นทางคมนาคมไม่สะดวกสบาย 3) กระแสนิยมการท่องเที่ยวเปลี่ยนไปตามเทรน

มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย มีการกำหนดดัชนีมาตรฐานไว้ 10 ด้าน ประกอบไปด้วย 1) ด้านที่พัก 2) ด้านอาหาร 3) ด้านความปลอดภัย 4) ด้านอัธยาศัยไมตรีของเจ้าบ้านและสมาชิก 5) ด้านรายการนำเที่ยว 6) ด้านทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม 7) ด้านวัฒนธรรม 8) ด้านสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ชุมชน 9) ด้านบริหารของกลุ่ม 10) ด้านประชาสัมพันธ์ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 5 อันดับแรก ได้แก่ 1) ด้านอาหาร 2) ด้านที่พัก 3) ด้านรายการนำเที่ยว 4) ด้านอัธยาศัยไมตรีของเจ้าบ้านและสมาชิก 5) ด้านวัฒนธรรม ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า สมาชิกในกลุ่มได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาโฮมสเตย์สะพานหิน โดยได้นำเอาความรู้จากในห้องเรียนและการขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกต่าง ๆ เพื่อที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาโฮมสเตย์ให้ได้ตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ที่จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มา

เข้าพัก มาเที่ยวที่บ้านโนนสวรรค์เพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้คนในชุมชนมีรายได้เสริม กลุ่มวิสาหกิจเติบโต และมีกำไรที่เพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ: พัฒนารูปแบบโฮมสเตย์, การท่องเที่ยว, สะพานหิน

ABSTRACT

Thai homestay tourism requires to develop homestay to achieve Thai Homestay Standards, preparedness to serve tourists and public relations through offline and online channels for increasing tourists to the community. This research aimed to 1) study the potential of Homestay of Saphan Hin Eco-tourism Community Enterprise 2) develop a homestay model of Saphan Hin Eco-tourism Community Enterprise. Data were collected by conducting a survey, interview, group discussion by 10 group members and analyzing data using Content Analysis.

The results showed that the strength of the homestay group are as follows: คำสำคัญ leaders have: 1) strong leadership 2) good management and system 3) readiness to learn new things. For the weakness including: 1) the distance of attractions and the homestay are far away and complicated to travel 2) the communication and coordination are difficult. For the opportunities including: 1) tourists have the new trend to experience the folkways 2) the destination has the public relations through social media. For the obstacle including: 1) Covid-19 pandemic 2) inconvenient transportation 3) traveling changes according to the trends.

According to Thai Homestay Standards, there are 10 standard indexes, including 1) accommodation 2) food 3) safety 4) hospitality of the host and members 5) tour programs 6) natural resources or environment 7) culture 8) value creation and value of community products 9) group management 10) public relations. When considering each index found that ranking from the top 5 average points are 1) food 2) accommodation 3) tour programs 4) hospitality of the host and members 5) culture, respectively.

It can be seen that the members of the group have been involved in the development of Saphan hin homestays by applying knowledge from the classroom and seeking help from various external organizations in order to create homestay development to Thai Homestay Standards that will be able to increasingly attract tourists to stay and travel in Ban Non Sawan, where people in the community will have extra income and the community enterprise will grow in business and has profit, increasingly.

Keywords: Develop Homestay, Tourism, Stone Bridge

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมภาคการบริการที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ก่อให้เกิดการสร้างงานและรายได้กับธุรกิจการบริการที่เชื่อมโยง ประกอบด้วยธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจการคมนาคมและการขนส่ง ธุรกิจโรงแรมและที่พัก ธุรกิจร้านอาหาร และธุรกิจร้านจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก โดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้คนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อร่วมกันดูแลรักษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว อนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และร่วมรับประโยชน์จากกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งร่วมกันกำหนดแนวทางเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน (สริตา ศรีสุวรรณ และคณะ.2562) และในจังหวัดอุดรยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจต่าง ๆ มากมาย ยกตัวอย่างเช่น คำชะโนด วัดป่าบ้านตาด ทะเลบัวแดง เป็นต้น ซึ่งสามารถท่องเที่ยวเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวสะพานหินได้ (จามจรี ภาสุราช และคณะ.2562)

จากการลงสำรวจพื้นที่เบื้องต้น พื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีชื่อเสียงของจังหวัดอุดรธานี คือ สะพานหิน ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีอายุประมาณ 65 ล้านปี และคนในพื้นที่ได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวสะพานหินเชิงอนุรักษ์ซึ่งให้บริการในรูปแบบของการนำเที่ยวสะพานหินและที่พักแบบโฮมสเตย์ เส้นทางท่องเที่ยวประกอบด้วย วัดถ้ำผาสุวรรณคัลานหินตั้ง จุดชมวิวดาตางค์ ลานหินงามสามจังหวัดและปิดท้ายด้วยสะพานหิน หลังจากนั้นจะลงมารับประทานอาหารกลางวัน ณ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งมีเมนูอาหารขึ้นชื่อคือ สเต็กสโตน ไข่สะพานหินและอาหารตามฤดูกาล อาทิเช่น แกงหน่อจืด แผลงกอกทอด เป็นต้น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนดังกล่าว มีการดำเนินงานแบบตั้งรับและมีสมาชิกเพียงไม่กี่รายที่เข้าร่วมดำเนินงาน สมาชิกส่วนใหญ่ยังขาดการเข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องของรายได้ที่ได้รับจากการนำเที่ยวและที่พักแบบโฮมสเตย์ รูปแบบของโฮมสเตย์จะเป็นที่พักสไตล์แบบเรียบง่ายเหมือนกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนหมู่บ้านโนนสวรรค์ ซึ่งยังไม่ได้มาตรฐานของโฮมสเตย์ไทย พื้นที่ในชุมชนบ้านโนนสวรรค์ยังเป็นแหล่งปลูกพืชเศรษฐกิจ มะม่วงมหาชนกซึ่งถ้ามีผลผลิตเกินความต้องการของตลาดจะนำมาเป็นแปรรูปเป็นน้ำมะม่วงและมะม่วงกวนเพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังมีผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือที่ย้อมสีจากธรรมชาติจำหน่ายเป็นสินค้าที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยวอีกด้วย

ในช่วงปี พ.ศ. 2561 สมาคมการท่องเที่ยวได้ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวสะพานหินเป็นครั้งแรกตามสื่อต่าง ๆ ซึ่งได้รับการตอบรับจากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากให้ความสนใจเดินทางมาเที่ยวสะพานหินและพักค้างคืนโฮมสเตย์ แต่ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวได้เข้ามาเที่ยวและพักในโฮมสเตย์ลดน้อยลง เนื่องจากการเดินทางค่อนข้างลำบาก ระยะเวลาจากตัวเมืองอุดรธานีมายังบ้านโนนสวรรค์ค่อนข้างไกลและไม่มีรถประจำทางผ่านเข้ามายังหมู่บ้านโดยตรง ถ้าเดินทางโดยใช้รถประจำทางต้องเปลี่ยนรถหลายต่อ และเส้นทางยังไม่มีป้ายบอกทางเป็นระยะ ๆ อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังขาดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวสะพานหินและโฮมสเตย์อย่างต่อเนื่อง (ศศิประภา พรหมทอง และคณะ, 2562)

ดังนั้น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวสะพานหินเชิงอนุรักษ์ (บ้านโนนสวรรค์) จึงมีความต้องการที่จะพัฒนาโฮมสเตย์ให้ได้รับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวและมีการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางออฟไลน์และออนไลน์ให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักเพิ่ม

มากขึ้น ซึ่งขณะเดียวกันนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีได้เข้าร่วมโครงการ ออมสินยุวพัฒนารักษ์ถิ่น จึงได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาโฮมสเตย์สะพานหิน โดยได้นำเอาความรู้จากในห้องเรียนและการขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกต่างๆ เพื่อที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาโฮมสเตย์ ที่จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเข้าพัก มาเที่ยวที่บ้านโนนสวรรค์เพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้คนในชุมชนมีรายได้เสริม กลุ่มวิสาหกิจเติบโตและมีกำไรที่เพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพ โฮมสเตย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวสะพานหินเชิงอนุรักษ์
2. เพื่อพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวสะพานหินเชิงอนุรักษ์

เป้าหมายโครงการ

เป้าหมายเชิงปริมาณ

ได้ต้นแบบการพัฒนาแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวสะพานหินเชิงอนุรักษ์ อย่างน้อย 1 โฮมสเตย์

เป้าหมายเชิงคุณภาพ

1. ได้ทราบศักยภาพ ของกลุ่มโฮมสเตย์วิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวสะพานหินเชิงอนุรักษ์ จำนวนนักท่องเที่ยว และผู้ที่มีความสนใจ รู้จักแหล่งท่องเที่ยวสะพานหินมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น
2. สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวสะพานหินโดยร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันประเมินติดตาม และมีรายได้ร่วมกันสามารถต่อยอดพัฒนาบ้านเรือนเป็นโฮมสเตย์ได้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์วิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวสะพานหินเชิงอนุรักษ์ จำนวน 10 ราย

1.2 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือ นักท่องเที่ยวแบบครอบครัว และแบบหมู่คณะที่เข้ามาพักโฮมสเตย์ ซึ่งมีความสนใจในวิถีการดำเนินชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวสะพานหิน จำนวน 10 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษานี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) โดยพัฒนาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิด แล้วจัดทำแบบสัมภาษณ์ โดยพิจารณาถึงเนื้อหาให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิด ความมุ่งหมายในการวิจัย นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความเหมาะสม ถูกต้องของการใช้ภาษาและครอบคลุมเนื้อหา

ของงานวิจัย โดยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ใช้ในการเก็บรวบรวม และแบบประเมินการจัดกิจกรรม
การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ปานแพร เชาว์ประยูร และคณะ, 2556)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษารั้งนี้ จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Sources) และแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Sources) ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.1 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่จัดเก็บจากหน่วยงานต่าง ๆ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย รวมถึงเอกสาร บทความ วารสารต่าง ๆ และอินเทอร์เน็ต (กรวรรณ สังขกร, 2555) และองค์ความรู้งานวิจัยโฮมสเตย์ในบริบทของสังคมไทย (กรประพัทธ์ร์ เขียวหอม และ พรพันธุ์ เขมคุณาศัย, 2560)

3.2 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการจัดเก็บข้อมูลในพื้นที่เป้าหมาย โดยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ 1) สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์ฯ จำนวน 10 ราย 2) นักท่องเที่ยว จำนวน 50 ราย สถานที่เก็บข้อมูล ได้แก่ 1) โฮมสเตย์บ้านแม่เวียง 2) แหล่งการย้อมผ้าจากสีธรรมชาติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพ โฮมสเตย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวสะพานหินเชิงอนุรักษ์ จากแบบสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้รู้เพื่อรับฟังศักยภาพของโฮมสเตย์ และการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์พัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวสะพานหินเชิงอนุรักษ์แก่ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ และสมาชิกในกลุ่มโฮมสเตย์โดยใช้แบบสอบถามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไปที่เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวโฮมสเตย์ และการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยมีการตรวจเช็คตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558) และตรวจประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย (สำนักงานพัฒนาบริการท่องเที่ยว, 2555)

ผลการวิจัย

1. ผลการลงพื้นที่ศึกษาศักยภาพ โฮมสเตย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวสะพานหินเชิงอนุรักษ์ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการวิสาหกิจโฮมสเตย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวสะพานหินเชิงอนุรักษ์ สามารถสรุปเป็นตารางการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)	โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threat)
<ul style="list-style-type: none"> - แหล่งท่องเที่ยว สะพานหินมีชื่อเสียง ทำให้โฮมสเตย์สะพานหินเป็นที่น่าสนใจ - อาหารและสินค้าของฝากมีเอกลักษณ์ เป็นของท้องถิ่น - ผู้นำมีความรู้มีประสบการณ์ มีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะพัฒนาชุมชน - มีความสะดวกสบายในการเดินทาง ด้วยบริการรถซาเล้ง รถกระบะ ของกลุ่มวิสาหกิจ 	<ul style="list-style-type: none"> - แหล่งเที่ยวสะพานหินตั้งอยู่ระยะทางห่างไกลจากเส้นทางหลัก และมีเส้นทางที่ค่อนข้างซับซ้อน ทำให้นักท่องเที่ยวหลงทางได้ง่าย -ขาดช่องทางการประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์ต่าง ๆ -กลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีจำนวนบุคลากรมาก ทำให้การติดต่อสื่อสารประสานงานเป็นไปได้ยาก เกิดความล่าช้าในการทำงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - รัฐบาลส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ - มีกระแสกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชอบธรรมชาติจำนวนมาก ที่สนใจการท่องเที่ยวในชุมชนเพิ่มมากขึ้น - สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยว สะพานหินเชิงอนุรักษ์ มีทักษะ มีประสบการณ์ และความพร้อมที่จะเรียนรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> - การท่องเที่ยว สะพานหินเชิงอนุรักษ์ ในบางฤดูกาลอาจมีความยากลำบาก หากมาเที่ยวในช่วงฤดูฝน อาจทำให้การเดินทางไม่มีความสะดวก - พฤติกรรมของผู้บริโภคสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาตามลักษณะการชอบหรือกระแสนิยม -การเข้าถึงการจัดจำหน่ายยังจำกัด เพราะขาดสมาชิกบริหารที่เข้มแข็ง

2. ผลการลงพื้นที่วิเคราะห์ด้านต้นทุน

โฮมสเตย์สะพานหิน ใช้เงินลงทุนที่เป็นส่วนของผู้ถือหุ้น 100 % โดยไม่มีการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน และมีการจัดสรรต้นทุนให้มีความคุ้มค่ามากที่สุด ได้ดังตารางที่ 2 , 3 และ 4

ตารางที่ 2 ค่าเสื่อมราคาของทรัพย์สิน

ลำดับที่	รายการ	จำนวน (หน่วย*)	ต้นทุนต่อหน่วย (บาทต่อหน่วย)	ต้นทุนรวม (บาท)	อายุการใช้งาน (ปี)	ค่าเสื่อมราคาต่อปี
1	ที่นอนปิกนิก	10 อัน	350	3,500	1	291.66
2	ผ้าห่ม	10 ผืน	80	800	1	66.66
3	หมอนชนิด	10 ใบ	35	350	1	29.16
4	ปลอกหมอน	10 ใบ	10	100	1	8.33

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับ ที่	รายการ	จำนวน (หน่วย*)	ต้นทุนต่อ หน่วย (บาท ต่อหน่วย)	ต้นทุนรวม (บาท)	อายุการใช้ งาน (ปี)	ค่าเสื่อมราคา ต่อปี
5	พัดลม	3 ตัว	800	2,400	2	100
6	โต๊ะ+เก้าอี้ไม้	1 ชุด	15,000	15,000	10	5.20
7	ค่าบ้าน	1 หลัง	500,000	500,000	30	115.74
รวม				522,150		616.75

ตารางที่ 3 ต้นทุนในการดำเนินงานต่อครั้ง

ลำดับ ที่	รายการ	จำนวน (หน่วย*)	ต้นทุนต่อหน่วย (บาทต่อหน่วย)	ต้นทุนรวม (บาท)
1	ค่าทำความสะอาด	2 ครั้ง	150	300
2	ค่าไกด์นำเที่ยว	1 คน	200	200
3	ค่ารถขึ้นสะพานหิน	1 คัน	600	600
4	ค่าหมอปราหมณ์	1 คน	300	300
5	ค่าอาหาร 3 มื้อ	1 คน	300	300
รวม				1,700

ตารางที่ 4 ผลการดำเนินงานของโฮมสเตย์ ก่อน-หลัง เข้าร่วมโครงการ

ที่	ตัวชี้วัด	จำนวน		เปรียบเทียบ ก่อน-หลัง		คิดเป็นร้อยละ
		ก่อน	หลัง	เพิ่มขึ้น	ลดลง	
1	ยอดขาย (บาท)	7,500	8,200	700	-	9.33
2	ต้นทุน/ค่าใช้จ่าย (บาท)	5,550	5,350	-	200	(3.60)
3	กำไร(ขาดทุน)สุทธิ (บาท)	1,950	2,850	2,700	-	46.15
4	ผู้รับประโยชน์ (ราย) (Supply Chain ต้นน้ำ กลาง น้ำ ปลายน้ำ)	5	5	-	-	-

3. ผลการลงพื้นที่วิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดกับโฮมสเตย์

ผลิตภัณฑ์ (Product)

- มีการพัฒนาโฮมสเตย์ให้ได้ตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ตกแต่งสถานที่ให้มีความโดดเด่น น่าสนใจ ดึงดูดลูกค้าได้เพิ่มขึ้น และมีช่องทางการเข้าถึงได้ง่ายสำหรับลูกค้าที่สนใจจะเข้าพักโฮมสเตย์ สามารถติดต่อสอบถามผ่านเพจ Facebook ได้

ราคา (Price)

- มีการกำหนดราคาที่มีความเหมาะสม บวกเพิ่มจากต้นทุนร้อยละ 25-30 โดยจำหน่ายในราคา 1,111 บาท/คน

ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)

- เพจ Facebook (วิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวสะพานหินเชิงอนุรักษ์)
<https://www.facebook.com/udonrockbridge>
- - ติดต่อ 061-2389965 คุณแม่วงเวียน พลนามอินทร์ (ประธานกลุ่ม)

การส่งเสริมการตลาด (Promotion)

- การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทาง offline และ online

4. การวิเคราะห์พัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวสะพานหินเชิงอนุรักษ์

พัฒนาต้นแบบโฮมสเตย์	ผลการดำเนินงาน
<ul style="list-style-type: none"> - ปรับปรุงภูมิทัศน์ โดยการสร้างจุดเช็คอิน (จุดถ่ายรูป) บริเวณหน้าโฮมสเตย์ - นำหินมาโรยบริเวณหน้าบ้าน ให้ภูมิทัศน์สวยงามขึ้น - นำกระถางต้นไม้ที่ทำจากยางรถยนต์ มาวางบริเวณทางเดินก่อนเข้าโฮมสเตย์ - ทำแปลงผักบริเวณครัว โซนด้านหลังโฮมสเตย์ - ปรับปรุงห้องอาบน้ำกลางแจ้งให้มีความมิดชิดมากขึ้น - ตกแต่งผนังให้สวยงาม ถ่ายรูปได้ - เทปูนบริเวณครัว - ทำชั้นวางรองเท้าเพื่อความเป็นระเบียบ ก่อนที่นักท่องเที่ยวจะขึ้นไปบนชั้น 2 ของโฮมสเตย์ - ทำผ้ามาตกแต่งโฮมสเตย์ โดยเป็นผ้าทอมือของคนในชุมชน ย้อมด้วยสีธรรมชาติจากเปลือกมะม่วง - สอนการทำบัญชีให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวสะพานหินเชิงอนุรักษ์ 	

สรุปผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์

ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของโครงการในครั้งนี้ ได้พัฒนาโฮมสเตย์ ให้เป็นที่รู้จักเพิ่มมากขึ้น ได้รับความสนใจ และสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวสะพานหินเชิงอนุรักษ์

ที่	ด้าน	กระบวนการพัฒนา
1	การผลิต	พัฒนาโฮมสเตย์ให้ได้มาตรฐาน มีความสะอาด สะดวก ปลอดภัย ให้แก่นักท่องเที่ยวมากขึ้น
2	การจัดการ	มีการจัดหาที่พัก อาหาร ยามรักษาความปลอดภัย รวมถึงกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมกับชุมชน รวมถึงยานพาหนะที่ใช้ในการนำเที่ยวไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว
3	การเงินการบัญชี	ทำบัญชีรายรับรายจ่าย เพื่อหาต้นทุนและกำไร และมีการกระจายรายได้ในชุมชน
4	การตลาด	คิดแพ็คเกจท่องเที่ยว เพื่อเป็นการเชิญให้นักท่องเที่ยวสนใจที่จะมาท่องเที่ยวมากขึ้น
5	ช่องทางการจำหน่าย	มีทั้งช่องทาง offline และ online นักท่องเที่ยวสามารถที่จะเข้ามาติดต่อได้เลย หรือจะนัดวันเวลาล่วงหน้าก็ได้
6	การสร้างนวัตกรรม	-
7	การอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น	นอกจากสถานที่ท่องเที่ยวอย่างสะพานหินแล้ว ยังมีภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นผ้าทอมือ อาหารท้องถิ่น หรือเครื่องดื่มจากผลไม้ไว้ให้นักท่องเที่ยวได้ลองชม ลองชิมกันอีกด้วย เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้สัมผัสถึงความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยผู้วิจัยพบว่า การศึกษาศักยภาพและจากการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจ จะเห็นถึงกระบวนการทำงานที่มีความร่วมกัน มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มชาเลี้ยงพานักท่องเที่ยวขึ้นชมแหล่งท่องเที่ยวสะพานหิน รวมถึงจุดท่องเที่ยวอื่น ๆ และศูนย์การเรียนรู้ทอผ้าชุมชน คนในชุมชนมีส่วนร่วม สร้างความมีศักยภาพ โฮมสเตย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการ

ท่องเที่ยวสะพานหินเชิงอนุรักษ์ จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร (SWOT) ของโฮมสเตย์ พบแหล่งท่องเที่ยวสะพานหินมีชื่อเสียง ทำให้โฮมสเตย์สะพานหินเป็นที่น่าสนใจ ทำให้โฮมสเตย์เป็นที่รู้จักในกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ มีอาหารและสินค้าของฝากมีเอกลักษณ์เป็นของท้องถิ่น มีความสะดวกสบายในการเดินทาง ด้วยบริการรถเช่าเล็ก รถกระบะ ของกลุ่มวิสาหกิจและผู้นำมีความรู้มีประสบการณ์ มีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ กนกรัตน์ ดวงพิบูล และคณะ (2561) ได้ศึกษาโฮมสเตย์กับการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดน่าน และยังสอดคล้องกับ กาญจนา สุคนธ์สิริกุล (2556) ได้ศึกษาการพัฒนาศักยภาพการตลาดบริการของโฮมสเตย์ที่ได้รับรองมาตรฐานในจังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร (SWOT) ของโฮมสเตย์ ผู้นำกลุ่มมีภาวะผู้นำสูง การดำเนินงานของกลุ่มมีการจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบชัดเจน มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลาย และมีทรัพยากรที่สวຍงาม ทำให้โฮมสเตย์เป็นที่รู้จัก นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวซ้ำอีกครั้ง สร้างรายได้ให้กับกลุ่มโฮมสเตย์ในชุมชน รวมทั้งได้รับการตอบรับจากหน่วยงานภายนอกได้เป็นอย่างดี

การศึกษาศักยภาพ พัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวสะพานหินเชิงอนุรักษ์ เพื่อรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย จะทำให้เป็นการศึกษาศักยภาพ สภาพการดำเนินงาน ปัญหาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวสะพานหินเชิงอนุรักษ์ การสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยว การพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ และได้ทำการศึกษาแนวทางในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับที่พัก สัมผัสวัฒนธรรมในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งผู้ประกอบการ คนในชุมชนต่างๆในจังหวัดอุดรธานี สามารถนำผลการศึกษา ไปปรับเปลี่ยน ประยุกต์ใช้ตามพื้นที่ของตน เพื่อให้ได้มีการพัฒนาคุณภาพที่พัก กิจกรรมการท่องเที่ยว การบริการให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาศึกษาวิถีชีวิต เข้ามาพักในที่พักสัมผัสวัฒนธรรม และสร้างรายได้หมุนเวียนให้กับคนในชุมชนได้อย่างยั่งยืนได้ ยกตัวอย่างการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ 1) ปรับปรุงโฮมสเตย์ให้ได้มาตรฐานด้านที่พัก อาหาร ความปลอดภัย และการนำเที่ยว 2) นำวัตถุดิบ/ผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาโฮมสเตย์ และจัดทำกิจกรรมการท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมกับชุมชน 3) โฆษณาและประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทาง offline และ online 4) จัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของโฮมสเตย์ เพื่อคำนวณหาต้นทุนและกำไร ซึ่งมีการจัดทริปแบบ one day trip และแบบ 2 วัน 1 คืน เพื่อเป็นการทดสอบทริปท่องเที่ยวของโฮมสเตย์อีกด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของ ทิวาวัลย์ ต๊ะการ และคณะ (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยสำหรับการพัฒนาระบบการให้คำแนะนำในการเข้ารับการตรวจประเมินเพื่อให้ได้การรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และยังสอดคล้องกับ พิมพ์พิศา จันทรมณี (2562) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาโฮมสเตย์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนวอแก้ว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า เกณฑ์ที่ใช้ในการตรวจประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย มีองค์ประกอบ 10 ด้าน 31 ตัวชี้วัด จำแนกตามคุณสมบัติของโฮมสเตย์ในด้านที่พัก อาหารและโภชนาการ ความปลอดภัย อัยาศัยไมตรีของเจ้าบ้านและสมาชิก รายการนำเที่ยวทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม การสร้างคุณค่าและมูลค่าผลิตภัณฑ์ การบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์ และการประชาสัมพันธ์ รวมทั้งต้องเสริมกลุ่มวิสาหกิจให้มีความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ และความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงชุมชน เพื่อเป็นการสร้างความยั่งยืน สร้างรายได้และกระจายรายได้ให้คนในท้องถิ่นได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาศักยภาพการตลาดบริการของโฮมสเตย์ สมาชิกควรมีการพัฒนาที่พักให้มีมาตรฐานอยู่เสมอ มองหาอัตลักษณ์ของกลุ่มเพื่อสร้างความแตกต่างด้านบริการ เช่น อาหาร กิจกรรม สถานที่ท่องเที่ยวเพื่อให้สามารถแข่งขันด้านราคากับคู่แข่งได้

1.2 ควรมีการพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้เกิดความรู้ในการบริหาร การดำเนินงานและการให้บริการของโฮมสเตย์ การพัฒนาสภาพแวดล้อมของโฮมสเตย์ เช่น สถานที่ ที่พักผ่อน นั่งเล่น สถานที่ทำกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน และสถานที่ให้สะอาดและปลอดภัย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีพัฒนาระบบการให้คำแนะนำในการเข้ารับการตรวจประเมินเพื่อให้ได้การรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย

2.2 ควรให้มีการศึกษารูปแบบกลุ่มนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์ไทยที่เป็นกลุ่มเฉพาะในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และมีการร่วมมือกันพัฒนามาตรฐานโฮมสเตย์ไทย เพื่อให้ได้การรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย

เอกสารอ้างอิง

กนกรัตน์ ดวงพิบูลและคณะ. (2561). โฮมสเตย์กับการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดน่าน, เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา.

กรประพัทธ์ เขียวหอม และพรพันธุ์ เขมคุณาศัย. (2560). องค์ความรู้งานวิจัยโฮมสเตย์ในบริบทของสังคมไทย (พ.ศ. 2544 - 2558). ใน การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 8, หน้า 161-173. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

กรวรรณ สังขกร. (2555). ความรู้พื้นฐานและมาตรฐานการจัดโฮมสเตย์. เอกสารประกอบการบรรยาย. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

กาญจนา สุคันธสิริกุล. (2556). การพัฒนาศักยภาพการตลาดบริการของโฮมสเตย์ที่ได้รับรองมาตรฐานในจังหวัดนครราชสีมา. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

การท่องเที่ยวและกีฬา, กระทรวง. (2558). มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย Thailand Homestay Standard. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จามจุรี ผาสุราช และ ศรัญญา สุขประเสริฐ. (2562). ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวคำชะโนด: กรณีศึกษาบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 1(5), 49-60.

ทิวาวัลย์ ตี๋การ บังอร ฉัตรรุ่งเรือง เสมอแข สมหอม และณัฐยา ตันตราหนท. (2559). การพัฒนาแบบประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยสำหรับการพัฒนาระบบการให้คำแนะนำในการเข้ารับการตรวจประเมินเพื่อให้ได้การรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ครั้งที่ 3, หน้า 127-140. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

- ปานแพร เชาว์ประยูร และคณะ. (2556). การประเมินการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบที่พักรีสอร์ท
วัฒนธรรมชนบท บ้านเมืองขอนแก่น ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่:
มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- พัฒนาบริการท่องเที่ยว, สำนักงาน. (2555). ขอความร่วมมือแต่งตั้งคณะกรรมการประเมิน
มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยระดับจังหวัด. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาบริการท่องเที่ยว.
- พิมพ์พิศา จันทร์มณี. (2562). แนวทางการพัฒนาโฮมสเตย์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน
วอแก้ว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง, รายงานวิจัย วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง.
- ศศิประภา พรหมทอง และคณะ. (2562) .การพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน:
กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวสะพานหิน ตำบลท่าลี่ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี.
รายงานวิจัย คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สรีตา ศรีสุวรรณ และคณะ. (2562). แนวทางการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ให้คงเสน่ห์ และ
แตกต่างอย่างมีอัตลักษณ์เพื่อตอบโจทย์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. รายงานวิจัย คณะ
ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

ปัจจัยการจัดการแบบลีนและสมรรถนะของผู้ประกอบการ SMEs
ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพธุรกิจ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
LEAN MANAGEMENT FACTORS AND COMPETENCY OF SMES
AFFECTING BUSINESS EFFICIENCY IN THE NORTHEASTERN OF THAILAND

ธำปณี เฟื่องสุข¹ ปณิธาน เมฆกมล¹ และศศิประภา พรหมทอง¹

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Thapanee Phengsuk¹ Panithan Mekkamol¹ and Sasiprapa Promthong¹

¹ Faculty of Management Science Udon Thani Rajabhat University.

(Received: May 18, 2022; Revised: July 25, 2022; Accepted: August 15, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้ประกอบการ การจัดการแบบลีน แนวปฏิบัติแบบลีน และประสิทธิภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม SMEs และเพื่อสร้างสมการพยากรณ์ประสิทธิภาพ SMEs ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ภาคการเกษตร 4 จังหวัดของจังหวัดอุดรธานี หนองคาย หนองบัวลำภู และบึงกาฬ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 119 คน สดितिที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิเคราะห์พบว่า 1) ปัจจัยด้านสมรรถนะผู้ประกอบการ การจัดการแบบลีน และแนวปฏิบัติแบบลีน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพธุรกิจ SMEs อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 2) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนเพื่อค้นหาตัวแปรที่มีนัยสำคัญเพื่อสร้างสมการพยากรณ์ที่ดีที่สุด พบว่า สมรรถนะผู้ประกอบการ การจัดการแบบลีน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพธุรกิจ SMEs โดยมีค่าอำนาจในการพยากรณ์ร้อยละ 47.60 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นำมาสร้างสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y = 1.11 + 0.41(X_1) + 0.34(X_2)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานปัจจัย

$$Z = 0.41(X_1) + 0.36(X_2)$$

คำสำคัญ: ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, สมรรถนะผู้ประกอบการ, การจัดการแบบลีน, แนวปฏิบัติแบบลีน

ABSTRACT

This research aimed to study the relationship between Entrepreneur Competency, Lean Management, Lean Practice and Business Efficiency of medium and small enterprises SMEs and to create performance forecasting equations of SMEs. The population of this study was 119 Entrepreneurs of SMEs in the Northeast of Thailand: Udon Thani, Nong Khai, Nong Bua Lam Phu and Bueng Kan. The statistics used to analyze the data were frequency, percentage, mean, standard deviation and the stepwise multiple regression.

The results showed that: 1) The Entrepreneur Competency, Lean Management, Lean Practices and Business Performance were positive related to the performance of SMEs at the statistical significant level of 0.01 and 2) Creating the forecasting equation by using the performance of SMEs as the criterion variable: the forecasting equations with the regression coefficient in raw scores and standard scores were Entrepreneur Competency and Lean Management. These factors were the entrepreneurial factors affected the performance of SMEs which could be predicted the Business Efficiency of SMEs at 47.60 percent with statistical significance at the .01 level that can be used to create forecast equations as follows

Forecasting equation in raw scores as the following:

$$Y = 1.11 + 0.41(X_1) + 0.34(X_2)$$

Forecasting equation in standard scores as the following:

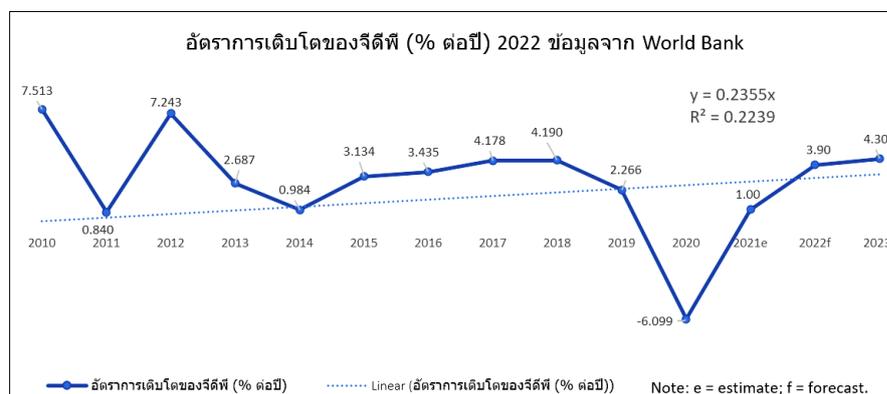
$$Z = 0.41(X_1) + 0.36(X_2)$$

Keywords: Small and medium-sized enterprises (SMEs), Entrepreneur Competency, Lean Management, Lean Practice

บทนำ

ปัจจุบันการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจส่งผลให้ธุรกิจมีการปรับตัวให้สามารถดำเนินธุรกิจภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของยุคดิจิทัลและตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าด้วยต้นทุนที่ต่ำ ซึ่งในการดำเนินธุรกิจนั้นจะเกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานที่เป็นตัวกำหนดรายได้ประชาชาติ มีมาจากการดำเนินการจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยมีการบรรจุแผนการพัฒนาโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานให้เป็นส่วนหนึ่งในยุทธศาสตร์ชาติของประเทศไทย ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564) เพื่อเป็นกรอบนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศไทย ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการผลิตการค้าและการลงทุนในอนุภูมิภาคและอาเซียน เพื่อมุ่งสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาภายในปี 2579 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ยกกระดับศักยภาพทางด้านโลจิสติกส์ของประเทศไปสู่การเป็นศูนย์กลางทางการค้า การบริการ และการลงทุนในภูมิภาค รวมทั้งนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาแรงงานให้มีศักยภาพ และสร้างภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนพัฒนาระบบโลจิสติกส์ให้มีประสิทธิภาพทั้งภาคเกษตร อุตสาหกรรม การบริการ และการลงทุนที่เชื่อมโยงกับประเทศต่าง ๆ

จากข้อมูลของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) พบว่า วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในปัจจุบัน SMEs มีจำนวน 3,176,053 บริษัท และมีบทบาทในการช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก GDP ในปี 2563 มีมูลค่า 5,376,066 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 34.2 ของ GDP รวมของประเทศ โดยเป็นการบริการ 44.5% ภาคการผลิต 32% และการค้า 21.6% ซึ่งถือเป็นกลไกขับเคลื่อนที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจประเทศสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศ โดย SMEs มีอยู่สามรูปแบบ คือ ด้านการผลิต ด้านการค้า และการบริการ จึงกล่าวได้ว่า ธุรกิจ SMEs เป็นแหล่งที่สร้างมูลค่าให้กับประเทศและสร้างตลาดแรงงานที่สำคัญของไทย

ภาพที่ 1 อัตราการเติบโต GDP ของประเทศไทยโดยใช้สมการพยากรณ์
ที่มา: ปรับปรุงจาก (The World Bank Group, 2022)

จากข้อมูลของธนาคารโลก (The World Bank Group, 2022) ได้รายงานอัตราการเติบโต GDP ของประเทศไทยในปี 2563 มีอัตราลงจาก 2.26% เหลือ -6.09 % ซึ่งได้รับผลกระทบเนื่องจากผลกระทบจากการส่งออกสินค้าและบริการที่ลดลง ขณะที่ GDP ใน ปี 2564 พื้นตัวที่ระดับ 1% และ

ส่งผลให้ธุรกิจ SMEs มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศขยายตัวลดลงร้อยละ 9.8 และกลับมาฟื้นตัวในช่วงไตรมาสที่ 1 ของปี 2564 แต่ยังคงมีความผันผวนเนื่องจากสถานการณ์ยังไม่คลี่คลายซึ่งจะเห็นได้ว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจของ SMEs จะขึ้นอยู่กับเสถียรภาพภายในประเทศ และมีผลกระทบต่อทั้งอุปสงค์ภายใน ได้แก่ รายได้จ้างงาน มูลค่าการส่งออก ซึ่งหากภาครัฐมีความสามารถในการควบคุมการแพร่ระบาดของโควิด 19 จึงเป็นไปได้ที่เศรษฐกิจในปี 2565 มีโอกาสจะกลับมาฟื้นตัว และจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งมีการนำเทคนิคการจัดการแบบลีนมาปรับใช้ในองค์กรได้ (Chanchai Laoha & Seekharin Sukto, 2015) ได้ศึกษาอุตสาหกรรมการผลิต โดยใช้วิธีการแบบลีน ซึ่งพบว่าวิธีการแบบลีนเป็นกระบวนการที่ช่วยลดความสูญเสียทางทรัพยากร เปลี่ยนความสูญเสียไปให้เกิดคุณค่า ช่วยลดต้นทุนส่ง การสร้างกำไรที่ส่งผลให้กระบวนการผลิตมีประสิทธิภาพมากขึ้น

นอกจากนี้ (SaeTang, 2020) ได้ศึกษาการจัดการลีนของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในประเทศไทย พบว่า ปัจจัยด้านการผลิตแบบลีนมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดการองค์กรอย่างมีนัยสำคัญและยังส่งเสริมประสิทธิภาพในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่สอบถามข้อมูลจากสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) อุตสาหกรรมภาค 4 และพัฒนาการจังหวัดอุดรธานี พบว่า แนวคิดบริหารจัดการแบบลีนที่ปรับใช้กับผู้ประกอบการ SMEs ภาคการเกษตร ยังมีการศึกษาไม่มากนักสอดคล้องกับ (Ali et al., 2021) พบว่า การดำเนินงานของ SMEs ยังคงอ่อนแอในประเทศกำลังพัฒนา เช่น ปากีสถาน เนื่องจากประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจได้รับผลกระทบในเชิงลบเนื่องจากการจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพ และขาดทักษะการบริหารจัดการที่ดี ผู้ประกอบการยังขาดทักษะการฝึกอบรมวิชาชีพการเป็นผู้บริหารยังขาดความตระหนักในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ บริษัทส่วนใหญ่ยังไม่รู้เทคนิคการจัดการแบบลีน ดังนั้น ผู้วิจัยได้เล็งถึงความสำคัญของกระบวนการนี้ จึงมีแนวคิดในการศึกษาการจัดการลีนใน SMEs ขนาดย่อมในภาคเกษตร เพื่อส่งเสริมและเป็นแนวทางพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการในการลดของเสียที่ไม่ก่อให้เกิดคุณค่า ลดต้นทุนและสนับสนุนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในการผลักดันนโยบายภาครัฐต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

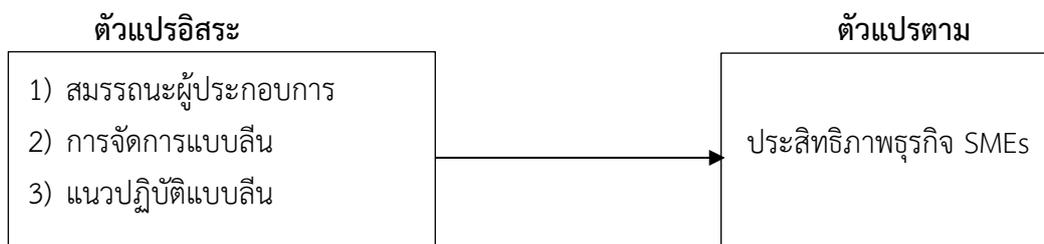
1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง สมรรถนะของผู้ประกอบการ การจัดการแบบลีน แนวปฏิบัติแบบลีนกับประสิทธิภาพของวิสาหกิจขนาดย่อม SMEs กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
2. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ของความสำเร็จด้านประสิทธิภาพวิสาหกิจ SMEs ขนาดย่อม กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 : มีความสัมพันธ์ระหว่าง สมรรถนะผู้ประกอบการ การจัดการแบบลีน แนวปฏิบัติแบบลีนกับประสิทธิภาพธุรกิจ SMEs

สมมติฐานที่ 2 : สมรรถนะผู้ประกอบการ การจัดการแบบลีน แนวปฏิบัติแบบลีน มีผลต่อประสิทธิภาพธุรกิจ SMEs อย่างน้อย 1 ตัวแปร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

สมรรถนะผู้ประกอบการ (Entrepreneur's Competency)

สมรรถนะผู้ประกอบการ เป็นความสามารถของผู้นำองค์กรในการสื่อสารวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ขององค์กรสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เหมาะสม ประสานงานกิจกรรมร่วมกับเครือข่ายพันธมิตร ส่งเสริมองค์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อสร้างมูลค่าให้องค์กร และสามารถช่วยให้ SMEs เพิ่มส่วนแบ่งการตลาด (Zahoor et al., 2021) สมรรถนะของประกอบเป็นปัจจัยในการทำงานที่เพิ่มขีดความสามารถภายในองค์กรก่อให้เกิดการแข่งขันให้มีการพัฒนาซึ่งสมรรถนะเป็นคุณลักษณะที่ซ่อนอยู่ในตัวบุคคลเป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรม ทำให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถดำเนินการตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (Esubalew & Raghurama, 2020) องค์ประกอบสมรรถนะผู้ประกอบการ คือ สมรรถนะภายในจิตใจ ได้แก่ ความรู้สึก ความคิด และสมรรถนะภายนอก คือ ความสามารถในการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ซึ่งเป็นกลไกต่อความสำเร็จขององค์กร (ธีรพงษ์ บุญรักษา, นันทิยา ดวงกุ่มเมศ และ กรญาณ์ เตชะวงศ์เสถียร, 2563: 145)

สรุปได้ว่า สมรรถนะผู้ประกอบการเป็นความสามารถของผู้นำในการสร้างวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ให้องค์กรเพื่อให้เกิดการพัฒนา สร้างโอกาสการตลาด และเพิ่มขีดความสามารถทางแข่งขันความสำเร็จตามเป้าหมายองค์กรได้ นอกจากนี้จะต้องพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่ทันสมัยเข้ากับยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาด้านเทคโนโลยี พัฒนาสมรรถนะทางปัญญาทางด้านธุรกิจอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการรู้คิดในบทบาทเชิงธุรกิจ ได้แก่ กล้าคิด กระตือรือร้นและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มีมุมมองเชิงบวก เพื่อก้าวพ้นปัญหาอุปสรรค ดำเนินธุรกิจอย่างมีจริยธรรม สร้างความโดดเด่นที่แตกต่าง สร้างนวัตกรรมขับเคลื่อนเทคโนโลยีล้ำสมัย มีคิดริเริ่มมองการณ์ไกล กระตือรือร้นและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างโอกาสทางการแข่งขันของธุรกิจ

การจัดการแบบลีน (Lean Management)

การจัดการแบบลีนเป็นแนวคิดทางการผลิต ที่มีพื้นฐานจากการไหลในการผลิตตั้งแต่วัตถุดิบจนกลายเป็นผลิตภัณฑ์ รวมถึงการการออกแบบผลิตภัณฑ์ จนถึงการบริการลูกค้า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำจัดความสูญเปล่าระหว่างผลิตสินค้าเพื่อให้ตรงกับความต้องการลูกค้า (Ali et al., 2021) แนวคิดการจัดการของเสียในแนวคิดแบบลีน เป็นการลดของเสียในกระบวนการโซ่อุปทานให้คุ่มค่ามากที่สุด โดยจะต้องตรวจสอบแต่ละส่วนของห่วงโซ่อุปทานว่ามีกิจกรรมใดที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์

หรือมีการทำงานที่ซ้ำซ้อนล่าช้า ส่งผลให้มีการใช้ทรัพยากรสิ้นเปลือง ต้องลดของเสียที่ไม่จำเป็น เช่น การลดของเสียของสิ้นในกระบวนการผลิต การเคลื่อนไหวที่มากเกินไป ของเสียจากสินค้าที่ผิดพลาด ของเสียที่เกิดจากการระยะเวลาที่รอคอยนาน การเก็บสินค้าคงคลังที่มากเกินไป เป็นต้น

แนวปฏิบัติแบบลีนจะเน้นที่การสร้างคุณค่าตามที่ลูกค้าต้องการ โดยจะมุ่งเน้นการลดหรือขจัดสิ่งที่ไม่สร้างคุณค่าให้กับลูกค้า ลดความสูญเปล่า โดยตั้งอยู่บนฐานแนวคิด 3 หลักการ ได้แก่ มุ่งเน้นสร้างคุณค่าให้กับลูกค้า มุ่งลดความสูญเปล่าในกระบวนการผลิตและดำเนินงาน และมุ่งปรับปรุงและพัฒนากระบวนการให้ดียิ่งขึ้นไปอีก สอดคล้องกับ (หยาดฝน ใจรักษ์, ยุพาภรณ์ อุไรรัตน์, และ เสกสรร สุธรรม, 2564: 4) ที่ได้อธิบายว่าในภาคธุรกิจนั้นจะมีความสูญเปล่าแฝงอยู่ในกระบวนการทำงาน ได้แก่ ความสูญเปล่าเนื่องจากการผลิตมากเกินไป ความสูญเปล่าเนื่องจากการขนส่ง ความสูญเปล่าเนื่องจากการรอคอย และความสูญเปล่าเนื่องจากกระบวนการผลิต เป็นต้น เทคนิคของการจัดการแบบลีนมีการนำมาปรับใช้ในภาคธุรกิจ เช่น ภาคการผลิตของอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อลดต้นทุนและลัดใหม่ในกระบวนการผลิตที่ใช้แผนภาพสายธารคุณค่าในการเริ่มต้นวิเคราะห์กระบวนการ (Choudhary et al., 2019) ทำให้ลดขั้นตอนการผลิตในภาพรวมกันได้ และมีการวิจัยอย่างกว้างขวาง เช่น งานวิจัย (Pawlik et al., 2021) ได้ศึกษาองค์กรในประเทศอังกฤษ โดยเลือกเก็บข้อมูลจากองค์กรที่มีการประยุกต์ใช้แนวทางปฏิบัติแบบลีน ช่วยลดความซับซ้อนในกระบวนการผลิต ซึ่งพบว่าก่อนองค์กรนำลีนไปใช้มีปัญหาคอขวดจากกระบวนการผลิต ด้วยเหตุนี้จึงแก้ไขปัญหาด้านการสื่อสารกับองค์กรมากขึ้น และหลังจากนำลีนไปใช้แล้วพบว่า องค์กรได้ปรับปรุงกระบวนการมีการขจัด การเคลื่อนไหวและการขนส่งที่มากเกินไป พัฒนาทักษะของพนักงานอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้สินค้ามีต้นทุนที่ต่ำลง ทางโรงงานขายสินค้าได้มากขึ้นและบริษัทสามารถสร้างงานได้เพิ่มขึ้น

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การจัดการแบบลีนเป็นแนวคิดในการบริหารจัดการขององค์กรเพื่อลดความสูญเปล่าในการดำเนินงาน โดยมีเป้าหมายในการลดของเสียที่ไม่ก่อให้เกิดคุณค่า สร้างคุณค่าให้กับสินค้าและบริการให้มากที่สุดโดยพิจารณาจากความต้องการของลูกค้าเป็นสำคัญ และจากการศึกษาแนวการจัดการแบบลีนในกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม SMEs พบว่ายังไม่ได้รับการวิจัยมากนัก บทความนี้จึงต้องการศึกษาความสัมพันธ์ การจัดการแบบลีน และแนวปฏิบัติแบบลีนที่สามารถส่งผลต่อประสิทธิภาพธุรกิจได้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ วิสาหกิจขนาดย่อม หรือ SMEs ที่มีเงินลงทุนไม่เกิน 1.8 ล้านบาทในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วย อุดรธานี หนองคาย หนองบัวลำภู และบึงกาฬ โดยข้อมูลจากของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) มีจำนวนทั้งสิ้น 1,523 องค์กร กลุ่มตัวอย่าง คือวิสาหกิจขนาดกลาง SMEs จำนวน 119 ตัวอย่าง โดยวิธีของทาโรยามาเน่ (ธานีรินทร์ ศิลป์จารุ, 2557: 47) ที่ระดับความเชื่อมั่น 90% ซึ่งใช้วิธีแบบเฉพาะเจาะจง โดยการเลือกเจ้าของกิจการและพนักงานที่เกี่ยวข้องของเป็นกลุ่มวิสาหกิจขนาดย่อมในภาคการเกษตร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามที่ได้แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการ ตอนที่ 2 สอบถามมุ่งเน้นกิจกรรมได้แก่ 1) ด้านสมรรถนะของผู้ประกอบการ SMEs 2) ด้านการจัดการแบบลีน 3) ด้านแนวปฏิบัติแบบลีน และ 4) ด้านประสิทธิภาพผู้ประกอบการ SMEs ซึ่งเป็นมาตราส่วนแบบประมาณค่า (Rating Scale) ระดับคะแนนระหว่าง 1-5 โดยค่า 1 หมายถึงความคิดเห็นระดับน้อยที่สุด และค่าคะแนน 5 หมายถึง ระดับความคิดเห็นระดับมากที่สุด ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาแล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อ โดยใช้วิธีหาค่า IOC (Index of Item -Objective Congruity) และให้คะแนน ได้ค่าตั้งแต่ 0.6 -1.00 จากนั้นมาทดลองใช้ (Try Out) โดยทำการทดลองในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ตัวอย่าง และนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองข้างต้นมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability Analysis) ของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ได้จากการทดสอบไม่ควรต่ำกว่า 0.70 ซึ่งผลการทดสอบความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 ซึ่งถือว่ามีความน่าเชื่อถือ (บุญศรีสมิ์ บริรักษ์ เจริญกิจ, ศศิวิมล สุขขบท และ อิศร์ภูริฐ รินโรสง, 2563: 34)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแจกสอบถามกับกลุ่มผู้ประกอบการ SMEs ที่เข้าร่วมงานภายใต้โครงการอบรมผู้ประกอบการด้านโลจิสติกส์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีที่จัดร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด โดยเป็นกลุ่มผู้ประกอบการที่สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด ได้ดำเนินงานประสานงานติดต่อผู้ประกอบการเพื่อเข้าอบรม ดังนั้นจึงเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ตรงกับความต้องการมากที่สุด ซึ่งจัดอบรมในช่วงมีนาคม-เมษายน 2565 ผู้วิจัยได้เป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้ด้านโลจิสติกส์และการบริหารองค์กรแบบลีนจำนวน 2 วัน ภายใต้มาตรการโควิด 19

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติวิจัยดังนี้ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงหาความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ตลอดจนสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรพยากรณ์ คือ ด้านสมรรถนะของผู้ประกอบการ ด้านการจัดการแบบลีน ด้านแนวปฏิบัติแบบลีน ส่วนตัวแปรเกณฑ์ คือ ประสิทธิภาพธุรกิจ

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 119 ตัวอย่างทั้งหมดเป็น SMEs พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 97 คน คิดเป็นร้อยละ 81.51 มีอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 27.73 และอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 22.69 รายได้ต่อเดือน 5,000-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 52 ส่วนใหญ่เป็นเจ้าของกิจการ จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 41.88 รองลงมาคือ ลูกจ้าง จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 39.32 มีอายุกิจการส่วนใหญ่ไม่เกิน 5 ปี มีจำนวน 63 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 52.94

ตารางที่ 1 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ SMEs					
ตัวแปร		X ₁	X ₂	X ₃	Y
X ₁	ด้านสมรรถนะของผู้ประกอบการ	1	.573**	.410**	.622**
X ₂	ด้านการจัดการแบบลีน		1	.565**	.600**
X ₃	ด้านแนวปฏิบัติแบบลีน			1	.485**
Y	ประสิทธิภาพธุรกิจ				1

หมายเหตุ **. Pearson Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

การทดสอบสมมติฐานและผลการวิจัย

การทดสอบสมมติฐานวิจัย สมมติฐานที่ 1: มีความสัมพันธ์ระหว่าง สมรรถนะผู้ประกอบการ (X₁) การจัดการแบบลีน (X₂) แนวปฏิบัติแบบลีน (X₃) และประสิทธิภาพธุรกิจ SMEs (Y) มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ดังตารางที่ 1

การทดสอบสมมติฐานวิจัย สมมติฐานที่ 2: สมรรถนะผู้ประกอบการ การจัดการแบบลีน แนวปฏิบัติแบบลีน มีผลต่อประสิทธิภาพธุรกิจ SMEs อย่างน้อย 1 ปัจจัยสามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพธุรกิจ SMEs โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ของปัจจัยด้านสมรรถนะผู้ประกอบการ การจัดการแบบลีน แนวปฏิบัติแบบลีน และประสิทธิภาพธุรกิจ SMEs โดยวิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ผลปรากฏตามรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าสถิติของตัวแปรพยากรณ์ที่ใช้พยากรณ์ประสิทธิภาพธุรกิจ SMEs

ตัวแปรพยากรณ์	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	P-Value
(X ₁)	.622 ^a	.387	.382	.44272	<.001**
(X ₁), (X ₂)	.690 ^b	.476	.466	.41125	<.001**
(X ₁), (X ₂), (X ₃)	.702 ^c	.493	.480	.40593	.046*

หมายเหตุ ** p= 0.01 * p =0.05

จากตารางที่ 2 เมื่อนำตัว มาใช้วิเคราะห์ประสิทธิภาพธุรกิจ SMEs พบว่า ตัวแปรสมรรถนะผู้ประกอบการ (X₁) การจัดการแบบลีน (X₂) เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพธุรกิจ

SMEs (Y) ได้ดีที่สุด อย่างมีนัยสำคัญ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ($R=.69$) สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของการพยากรณ์ ($R^2 =.476$) หรือมีอำนาจในการพยากรณ์ร้อยละ 47.60

นอกจากนี้ยังพบตัวแปรพยากรณ์ แนวปฏิบัติแบบลีน (X_3) เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพธุรกิจ (Y) มีนัยสำคัญ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ($R=.702$) สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของการพยากรณ์ ($R^2 =.493$) หรือมีอำนาจในการพยากรณ์ร้อยละ 49.30 โดยในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกเฉพาะตัวแปรสมรรถนะผู้ประกอบการ (X_1) การจัดการแบบลีน (X_2) เนื่องจากเป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุด และมีนัยสำคัญ .01 ดังนั้นตัวแปรเกณฑ์กับตัวแปรพยากรณ์มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือกล่าวได้ว่า ตัวแปร Y สามารถอธิบายหรือพยากรณ์ด้วยตัวแปรพยากรณ์ X_1, X_2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณประสิทธิภาพธุรกิจ SMEs

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P-Value	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	1.616	0.26		6.212	<.001		
	(X_1)	0.61	0.071	0.622	8.593	<.001	1	1
2	(Constant)	1.114	0.267		4.175	<.001		
	(X_1)	0.406	0.080	0.414	5.042	<.001	0.671	1.49
	(X_2)	0.336	0.076	0.363	4.426	<.001	0.671	1.49
3	(Constant)	0.959	0.274		3.497	<.001		
	(X_1)	0.385	0.080	0.393	4.810	<.001	0.660	1.514
	(X_2)	0.261	0.083	0.283	3.132	0.002	0.540	1.851
	(X_3)	0.137	0.068	0.163	2.015	0.046	0.669	1.494

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าความสัมพันธ์เชิงพหุคูณ (Multicollinearity) จากการตรวจสอบค่า Tolerance มีค่ามากกว่า 0.20 และค่า VIF มีค่าน้อยกว่า 10 (ชัยนาท ชัยมะลิ และสืบชาติ อินทะไชย, 2564: 21) ดังนั้นจึงเป็นไปตามข้อตกลงของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ จากนั้นเมื่อนำ ตัวแปรสมรรถนะผู้ประกอบการ (X_1) การจัดการแบบลีน (X_2) ไปหาความสัมพันธ์ เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ โดยใช้ประสิทธิภาพธุรกิจ SMEs (Y) เป็นตัวแปรเกณฑ์ ตัวพยากรณ์ที่มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (Unstandardized) และคะแนนในรูปมาตรฐาน (Standardized) คือ ปัจจัยสมรรถนะผู้ประกอบการ (X_1) การจัดการแบบลีน (X_2) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ($R=.69$) ซึ่งสามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพของวิสาหกิจขนาดย่อมได้ร้อยละ 47.6 เมื่อนำค่าสถิติมาสร้างสมการพยากรณ์ ผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพของวิสาหกิจขนาดย่อม SMEs โดยสามารถสร้างเป็นสมการในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ตามวิธี Stepwise โดยรูปแบบที่พยากรณ์ได้ดีที่สุดคือรูปแบบที่ 2 อธิบายได้ว่าตัวแปรพยากรณ์ ที่สามารถพยากรณ์ตัวแปรเกณฑ์ Y ได้แก่ X_1, X_2 , สามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y = 1.11 + 0.41(X_1) + 0.34(X_2)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานปัจจัย

$$Z = 0.41(X_1) + 0.36(X_2)$$

จากสมมติฐานของการวิจัยข้อที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลและนำค่าสถิติต่าง ๆ มาสร้างสมการพยากรณ์ตัวประสิทธิภาพธุรกิจ SMEs ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วย อุตรธานี หนองคาย หนองบัวลำภู และบึงกาฬ พบว่า ปัจจัยด้านสมรรถนะผู้ประกอบการ (X_1) การจัดการแบบลีน (X_2) ที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุด เรียงลำดับน้ำหนักองค์ประกอบ จากมากไปหาน้อย คือ ปัจจัยสมรรถนะผู้ประกอบการ (X_1) และปัจจัยการจัดการแบบลีน (X_2) ถือเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพธุรกิจ SMEs ที่สามารถรวมพยากรณ์ ได้ร้อยละ 47.6 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ 2

อภิปรายผล

การศึกษาปัจจัยด้าน สมรรถนะของผู้ประกอบการ การจัดการแบบลีน แนวปฏิบัติแบบลีน และด้านประสิทธิภาพของวิสาหกิจขนาดย่อม SMEs ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วย อุตรธานี หนองคาย หนองบัวลำภู และบึงกาฬ พบว่าปัจจัยที่ใช้ในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย 2 ปัจจัยคือ ด้านสมรรถนะของผู้ประกอบการ และด้านการจัดการแบบลีน ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

ด้านสมรรถนะของผู้ประกอบการ ในการพัฒนาประสิทธิภาพของวิสาหกิจขนาดย่อม SMEs ควรมีการกำหนดแผนหรือกฎเกณฑ์มาตรฐานในการทำธุรกิจ สามารถการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ให้พร้อมกล้าเผชิญกับความท้าทายในธุรกิจ สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดจากความไม่แน่นอน ความซับซ้อนและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง สร้างโอกาสให้กับธุรกิจอยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิพงศ์ ครอบบัวบาน และกัญญาภรณ์ อินทหว่าง (2562: 122) พบว่า สมรรถนะของผู้ประกอบการที่มีอิทธิพลต่อ คุณลักษณะของผู้ประกอบการ มีตัวแปรที่มีผลต่อ คุณลักษณะของผู้ประกอบการ ได้แก่ สมรรถนะด้านการจัดการ สมรรถนะด้านแนวความคิด สมรรถนะด้านความสัมพันธ์ และสมรรถนะด้านเชิงกลยุทธ์ และสอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ หอธรรมรัตน์ ทวี แจ่มจำรัส และวรเดช จันทรร (2564: 127) ที่อธิบายว่าคุณสมบัติของผู้ประกอบการเป็นตัวแปรที่ส่งผลทางตรงและทางอ้อมและโดยรวมต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการ SMEs มากที่สุด เนื่องจากผู้ประกอบการเป็นคนที่กล้ามองหาโอกาสใหม่ ๆ และใช้ประโยชน์จากโอกาสนั้นเพื่อสร้างธุรกิจ การที่จะประสบความสำเร็จหรือทำให้ผลการดำเนินการดีขึ้น ผู้ประกอบการต้องมีความพยายามเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อนำมาปรับใช้ในการดำเนินงานขององค์กร และสอดคล้องกับ Alkhoraf et al. (2019) ศึกษาการก่อตั้ง SMEs ของกลุ่มคนรุ่นใหม่ในประเทศอิหร่าน พบว่าสมรรถนะของผู้ประกอบการ SMEs มีความสำคัญมากที่สุดในการก่อตั้งธุรกิจ ทำให้สามารถวางแผนและประเมินเป้าหมายธุรกิจ รวมทั้งวิธีต่าง ๆ เพื่อให้ธุรกิจสำเร็จ

เช่น ความสามารถในการตัดสินใจ ทักษะการรับมือที่ซับซ้อน ความเสี่ยง นวัตกรรม การวิเคราะห์ตลาด เพื่อช่วยเสริมสร้างความสามารถเชิงกลยุทธ์

ด้านการจัดการแบบลีน เป็นการจัดการองค์ความรู้ด้านนโยบายของธุรกิจในการจัดการของเสีย โดยมีการใช้พัฒนาแนวทางปฏิบัติในการลดของเสียที่ไม่ก่อให้เกิดคุณค่า ควรมีการอบรมให้ความรู้บุคลากรให้สามารถพัฒนา หรือเพิ่มมูลค่าของเสีย ขจัดสิ่งที่ไม่สร้างคุณค่า โดยเน้นที่ลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้เกิดคุณค่ามากที่สุด สอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ หอธรรมรัตน์, ทวี แจ่มจำรัส และวรเดช จันทรรศ (2564: 127) ที่อธิบายว่าการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทาน ต้องมีการร่วมมือกันระหว่างพันธมิตรทางธุรกิจกับผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งช่วยลดความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นกับเวลาและแรงงานการผลิต รวมถึงต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับสมาชิกในห่วงโซ่อุปทานรวมถึงกลุ่มลูกค้า ควรมีการคัดเลือกบุคลากรในการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับงาน และให้มีฝึกอบรมพนักงานให้มีความรู้ที่ทันสมัยอยู่เสมอ ให้มีส่วนร่วมในการทำงาน ทำงานอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ ผู้ประกอบการที่ต้องการ เพิ่มประสิทธิภาพผลการดำเนินงานขององค์กร ควรพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ใช้ในการผลิตควบคู่กับการวางแผนแบบลีนเพื่อลดต้นทุน และเพิ่มศักยภาพในการผลิตสินค้าขององค์กรในอนาคต และสอดคล้องกับ De et al. (2020) ที่พบว่าแนวทางปฏิบัติแบบลีนและความยั่งยืนเข้ามาปรับใช้กับองค์กรจะช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และเพิ่มประสิทธิภาพความยั่งยืนในห่วงโซ่อุปทาน

ด้านการปฏิบัติแบบลีน จากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณประสิทธิภาพธุรกิจ SMEs เมื่อพิจารณาปัจจัยแนวปฏิบัติแบบลีน (X3) (ค่า Sig = 0.046) มีนัยสำคัญ .05 แต่เมื่อนำมาพยากรณ์ร่วมกับตัวแปรอื่น ๆ กับพบว่าไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ผู้วิจัยจึงได้ตัดตัวแปรการปฏิบัติแบบลีนออกจากสมการ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อม มีความรู้เข้าใจในการจัดการของเสียเพื่อลดต้นทุนในระดับเบื้องต้นแต่ยังไม่สามารถนำวิธีการปฏิบัติแบบลีนมาใช้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เนื่องจากวิสาหกิจขนาดย่อมส่วนใหญ่มีลักษณะธุรกิจแบบเจ้าของคนเดียว บริหารจัดการและปฏิบัติเองเกือบทุกขั้นตอน และมีข้อจำกัดด้านการเงินงบประมาณในการลงทุนรวมทั้งทรัพยากรบุคคลที่มีประสบการณ์ด้านการปฏิบัติแบบลีนยังไม่มากนัก จึงควรได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐและเอกชนเพื่อช่วยผลักดัน สอดคล้องกับ Alkhoraif et al. (2019b) การปฏิบัติใช้งานแบบลีนที่ประสบความสำเร็จมักต้องการเทคโนโลยีขั้นสูงที่และมีค่าใช้จ่าย ซึ่งอาจไม่สามารถใช้ได้สำหรับ SMEs ขนาดย่อมได้เต็มที่ ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความล้มเหลวในการใช้งานแบบลีน เพราะ SMEs อาจไม่มีงบประมาณในการปฏิบัติเพิ่มเติมเพิ่มคุณค่าในมุมมองของลูกค้า ดังนั้นสิ่งแรกที่ผู้ประกอบการ SMEs ขนาดย่อมต้องพิจารณาเมื่อนำการจัดการแบบลีนเข้าไปใช้ในธุรกิจคือ ด้านวัฒนธรรมองค์กร เจ้าของกิจการจะต้องแน่ใจว่าแนวคิดลีนสามารถสนับสนุนกิจกรรมและบุคลากรสามารถมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ การนำแนวคิดลีนไปใช้ในธุรกิจ SMEs จำเป็นต้องวางแผนในระยะยาวโดยการปรับปรุงกระบวนการขององค์กรอย่างค่อยเป็นค่อยไป

อย่างไรก็ตามการวิจัยในครั้งนี้ เน้นไปที่กระบวนการจัดการแบบลีนเพื่อลดของเสียที่ไม่ก่อให้เกิดคุณค่าของธุรกิจและการลดของเสียเพื่อลดต้นทุนในกระบวนการ และในประเด็นปัจจัยด้านแนวทางการปฏิบัติแบบลีน ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการส่งเสริมให้ความรู้กับผู้ประกอบการในขั้นตอนการปฏิบัติมากขึ้นเพื่อให้ผู้ประกอบการได้ลงมือปฏิบัติจริงจัง เช่น การแบ่งส่วนประเภทงานในสถาน

ประกอบการ การสร้างคำถาม (5W1H) การวิเคราะห์ห้องค์กร การจัดระเบียบ (5ส) ในองค์กร หรือการปรับตัวของธุรกิจในช่วงสถานการณ์ VUCA (Volatility, Uncertainty, Complexity, Ambiguity) ที่มีความซับซ้อน ผันผวน ไม่แน่นอน คาดการณ์ได้ยาก เป็นต้น นอกจากนี้ควรส่งเสริมและพัฒนา SMEs ให้สามารถเพื่อฟื้นตัวและรับมือกับความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นเพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถแก้ไขปัญหาเองได้ โดยไม่เพียงแต่รอคอยการพึ่งพาจากภาครัฐเท่านั้น หากแต่สามารถลดต้นทุนที่เกิดจากของเสียที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้และสามารถสร้างคุณค่าให้กับธุรกิจ เพื่อสร้างโอกาสทางการแข่งขันและความอยู่รอดของธุรกิจได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ภาครัฐควรส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้และให้คำแนะนำแนวทางปฏิบัติแบบสลับซึ่งไม่เพียงเข้าใจแต่ทฤษฎีเท่านั้นควรฝึกอบรมโดยการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้ทรัพยากรบุคคลมีประสบการณ์อย่างเป็นรูปธรรมและการฝึกอบรมให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง หรือจัดตั้งศูนย์ในแต่ละจังหวัดเพื่อให้คำปรึกษาผู้ประกอบการ SMEs

1.2 การปฏิบัติแบบสลับที่อาจต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูงที่มีค่าใช้จ่ายสูง ซึ่งอาจไม่สามารถใช้ได้สำหรับ SMEs ขนาดย่อม ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความล้มเหลวในการใช้งานแบบสลับ จึงควรพิจารณาแนวปฏิบัติพื้นฐานเบื้องต้นที่เหมาะสมกับเงินทุนของผู้ประกอบการและให้ความรู้ในการปรับตัวเพื่อวางแผนในระยะยาวโดยการปรับปรุงกระบวนการอย่างค่อยเป็นค่อยไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

นักวิจัยสามารถศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องของการปรับตัวในช่วงสถานการณ์ที่ผันผวน ไม่แน่นอนว่าผู้ประกอบการควรมีแนวทางในการฟื้นตัวต่อธุรกิจอย่างไร เพื่อสร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขันร่วมกับแนวทางการจัดการแบบสลับ และเก็บข้อมูลกับผู้ประกอบการเพิ่มเติมเพื่อใช้การวิเคราะห์ในสมการโครงสร้างเพื่อหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขันและการฟื้นตัวของผู้ประกอบการ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับความร่วมมือจากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี และพัฒนาการจังหวัดผู้จัดการประสาน SMEs ตัวแทนภาคการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี หนองคาย หนองบัวลำภูและบึงกาฬ ภายใต้โครงการพัฒนาผู้ประกอบการและบุคลากรด้านโลจิสติกส์ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ขอขอบพระคุณคณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี และจังหวัดอุดรธานี ที่สนับสนุนงบประมาณในการทำวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- ชัยนาท ชัยมะลิ และสืบชาติ อันทะไชย. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมในจังหวัดอุดรธานี. **วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**, 11(1), 21-23.
- ชัยวัฒน์ หอธรรมรัตน์, ทวี แจ่มจำรัส และวรงค์ จันทรร. (2564). บุพปัจจัยของผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. **วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ**, 6(1), 119-130.
- ชานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS**. กรุงเทพฯ: เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- ธีรพงษ์ บุญรักษา, นันทิยา ดวงกุมเมศ และ กรฎาณ์ เตชะวงศ์เสถียร. (2563). สมรรถนะผู้ประกอบการทางวัฒนธรรมในศตวรรษที่ 21. **วารสารวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์**, 16(1), 143.
- บุญชูธรรม์ บริรักษ์เจริญกิจ, ศศิวิมล สุขบท และอัครัฐ รินไธสง. (2563). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างมูลค่าลูกค้าและความภักดีเชิงพฤติกรรมของนักลงทุนในประเทศไทย. **วารสารเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ**, 12(1), 34.
- วุฒิพงศ์ ครอบบัวบาน และ กัญญามน อินหว่าง. (2562). รูปแบบสมรรถนะและคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจเกษตรอินทรีย์. **วารสารปัญญาภิวัฒน์**, 11(1), 113.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศไทย ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564)**. สืบค้นเมื่อ 3 เมษายน 2565, จาก <https://www.nesdc.go.th/download/document/logistic/plan3.pdf>
- หยาดฝน ใจรักษ์, ยุพาภรณ์ อุไรรัตน์ และเสกสรร สุธรรม. (2564). การประยุกต์ใช้แนวคิดแบบสิ้นในการจัดการโลจิสติกส์ของคลังสินค้าในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซ จังหวัดสงขลา. **วารสารเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ**, 13(2), 4-5.
- Alkhoraf, A., Rashid, H., and McLaughlin, P. (2019). **Lean implementation in small and medium enterprises: Literature review**. *Operations Research Perspectives*, 6, 100089. <https://doi.org/10.1016/j.orp.2018.100089>.
- Chanchai Laoha and Seekharin Sukto. (2015). Lean assessment for manufacturing of small and medium enterprises (SMEs): A case study of electronics industry in the Northeast of Thailand. **KKU Engineering Journal**, 42(3), 258-262.
- Choudhary, S., Nayak, R., Dora, M., Mishra, N., and Ghadge, A. (2019). An integrated lean and green approach for improving sustainability performance: A case study of a packaging manufacturing SME in the U.K. **Production Planning & Control**, 30(5-6), 353-368.

- Pawlik, E., Ijomah, W., Corney, J., and Powell, D. (2021). Exploring the Application of Lean Best Practices in Remanufacturing: Empirical Insights into the Benefits and Barriers. **Sustainability**, **14**(1), 149.
- SaeTang, S. (2020). Causal Relationship of Total Quality Management And Lean Manufacturing Factors Affecting Management Efficiency Of Hard-Disk-Drive Industry In Thailand. **Journal of MCU Social Science Review**, **6**(2), 319–320.
- The World Bank Group. (2022). **GDP Growth Rate**. Retrieved April 14, 2022, from <https://data.worldbank.org/country/thailand?locale=th>.
- Zahoor, N., Gabriel Pepple, D., & Choudrie, J. (2021). Entrepreneurial competencies and alliance success: The role of external knowledge absorption and mutual trust. **Journal of Business Research**, **136**(5), 440-450.

แนวทางการพัฒนาการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบ
การจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ กรณีศึกษา จังหวัดเลย
MANAGEMENT APPROACH FOR DEVELOPING THE EFFECTIVENESS OF COMMUNITY
ENTERPRISE IN MODERN TRADE BUSINESS MANAGEMENT MODEL,
A CASE STUDY OF LOEI PROVINCE, THAILAND

สกุลไทย ป้อมมะรัง¹

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Sakunthai Pommarang¹

¹Faculty of Management Sciences, Loei Rajabhat University.

(Received: February 14, 2022; Revised: July 11, 2022; Accepted: July 18, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัญหา อุปสรรคการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเลย 2) ประเมินประสิทธิผลการดำเนินงาน และผลลัพธ์การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเลย 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานและผลลัพธ์การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน และ 4) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ ลักษณะการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ เครื่องมือในการวิจัยคือแบบสอบถาม แบบบันทึกการสนทนา และแบบสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มการผลิตสินค้าและกลุ่มการบริการ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบค่าที (t-test) สถิติทดสอบค่าเอฟ (F-test) สำหรับวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ เพียร์สัน (Pearson correlation coefficient) พบว่า ประสิทธิภาพในส่วนการดำเนินงานโดยรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากทั้งสองกลุ่ม กลุ่มการผลิตสินค้า ($\bar{X} = 3.64$) และกลุ่มการบริการ ($\bar{X} = 3.65$) ส่วนผลลัพธ์การดำเนินงานมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากทั้งสองกลุ่มเช่นเดียวกัน กลุ่มการผลิตสินค้า ($\bar{X} = 3.65$) และกลุ่มการบริการ ($\bar{X} = 3.66$) ทิศทางวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มการผลิตสินค้าและกลุ่มการบริการ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 จากการสนทนาดังกล่าวและการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้นำรูปแบบการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในดำเนินงาน ส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนาการจัดการ, การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน, การเพิ่มประสิทธิผล, การจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study basic information, problems, obstacles, and operations of community enterprises in Loei Province; 2) to assess the effectiveness of operations. And the results of operations of community enterprises

in Loei Province; 3) to study the relationship between basic data of community enterprise groups affecting operational effectiveness and operational results of community enterprises, and 4) to study the guidelines for management development to Increase the effectiveness of community enterprises in a modern trade business management model. The nature of data analysis is quantitative research. And qualitative the research tool was a questionnaire. Conversation record form and interview form Collects data from production and service groups. The statistics used in the data analysis were percentage, mean, and standard deviation. The t-test statistics, the F-test statistics for one-way ANOVA analysis, and the Pearson correlation coefficient found the effectiveness in the overall operation. There was a high level of effectiveness in both groups. The production group ($\bar{X}=3.64$) and the service group ($\bar{X}=3.65$). The results of operations were effective in both groups as well. Product production group ($\bar{X}=3.65$) and service group ($\bar{X}=3.66$) Community enterprise direction of product production group and service group There was a statistically significant correlation at the 0.05 level. From group discussions and interviews, Community enterprise groups have adopted a modern trade business management model. To be applied in operation; as a result, the operation is more effective.

Keywords: Management development guidelines, Community enterprise development, Efficiency enhancement, Modern trade business management

บทนำ

วิสาหกิจชุมชนเป็นกลไกหนึ่งที่ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน โดยนำความรู้ ภูมิปัญญา ท้องถิ่นและทรัพยากร มาผลิตสินค้าหรือบริการก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชน ยิ่งผลให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ วิสาหกิจชุมชนจึงมีบทบาทต่อการสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน และส่งผลกระทบต่อเชื่อมโยงต่อการสนับสนุนเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งภาครัฐได้ตระหนักถึงความสำคัญและได้ให้การส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่องภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ด้วยเหตุผลเพื่อให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นการสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน อันยังผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งพร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต นอกจากนี้ กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (2560 - 2569) ประกอบไปด้วย 6 ยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ส่วนในยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันนั้น ได้กล่าวถึงเรื่องของการพัฒนาผู้ประกอบการและเศรษฐกิจชุมชน พัฒนาทักษะผู้ประกอบการ ยกกระดับผลิตภาพแรงงานและพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) สู่สากล และพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและสถาบันเกษตรกร ซึ่งวิสาหกิจชุมชนนั้น ถือเป็น

เป็นกลไกที่สำคัญของเศรษฐกิจฐานรากในการที่จะพัฒนาระดับเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อไป

นอกจากนี้ ได้มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน พบว่า วิสาหกิจชุมชนหลายแห่ง ยังคงมีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานหลายประการ โดยสรุปแล้ว ได้แก่ ปัญหาด้านการตลาดซึ่งเป็นปัญหาที่พบมากในวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ เนื่องจากไม่สามารถขยายตลาดได้ วิสาหกิจชุมชนบางแห่งมีการแข่งขันกับคู่แข่งรายใหญ่ ปัญหาด้านการเงินและด้านบัญชี เช่น ขาดเงินลงทุน ขาดกระแสเงินสดหมุนเวียน ไม่มีระบบบัญชีที่ดี ปัญหาด้านการบริหารจัดการ เช่น ความไม่พร้อมเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม ขาดความเชื่อถือในผู้นำกลุ่ม ขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง ขาดการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาดำเนินงาน ทั้งในด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านจัดการบัญชี (งพพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังขรัตน์, 2556) รวมถึงสถานะของวิสาหกิจชุมชนที่ไม่เป็นนิติบุคคล ทำให้ไม่สามารถทำนิติกรรม ถือครองสินทรัพย์ หรือเข้าถึงบริการต่าง ๆ ของหน่วยงานรัฐ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561)

ในส่วนวิสาหกิจชุมชนของจังหวัดเลย มีวิสาหกิจชุมชนสรุปจำนวนวิสาหกิจชุมชนที่อนุมัติการจดทะเบียนแล้ว กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่อนุมัติการจดทะเบียนแล้ว จำนวน 1,739 กลุ่ม แบ่งเป็นกลุ่มการผลิตสินค้าจำนวน 1,382 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 79 และกลุ่มบริการจำนวน 357 คิดเป็นร้อยละ 21 (ข้อมูล ณ วันที่ 19 มีนาคม 2564) จากการสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย พบว่า แต่ละกลุ่มจะพบปัญหาที่แตกต่างกัน ปัญหาที่พบมากที่สุดคือความต้องการแหล่งทุนหรืองบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ บางหน่วยงานได้รับการสนับสนุนไม่ถูกต้อง มีความต้องการนำเทคโนโลยีมาใช้สนับสนุนการบริหารจัดการ องค์กรความรู้ด้านนวัตกรรมต่าง ๆ มีน้อย ขาดองค์ความรู้ในการจัดการผลิตภัณฑ์ให้เกิดความน่าสนใจและเป็นที่ต้องการของตลาดการบริหารกลุ่ม มีปัญหาเนื่องจากบางกลุ่มผู้นำไม่เข้มแข็งทำให้ดำเนินการต่อไม่ได้หรือจะเป็นสมาชิกรายย่อยรับผิดชอบกันเอง (เสียรธวัช สุขะ, 2564)

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่พัฒนาประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนด้วยรูปแบบการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการที่เป็นระบบ ทันสมัย โปร่งใสและเทียบเคียงกับมาตรฐานอยู่ตลอดเวลา ตามวงจรการบริหารงาน PDCA (Plan Do Check Act) (จำลักษณ์ ขุนพลแก้ว, 2558: เว็บไซต์) ธุรกิจสมัยใหม่เป็นแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจกรรมทางธุรกิจในระหว่างช่วงเวลาตลอดการดำเนินธุรกิจ ซึ่งหลักการของการบริหารจัดการได้กล่าวถึงขั้นตอนของการปรับแต่งและพัฒนาเพื่อความสมบูรณ์ โดยใช้หลักวิทยาการจัดการ ได้แก่ วิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) วิธีการเชิงระบบ (System Approach) และวิธีการเชิงสถานการณ์ (Contingency Approach) (กิตติคุณ แสงนิล, 2561)

นอกจากนี้ การจัดการตลาดสีเขียวก็เป็นรูปแบบการจัดการสมัยใหม่อีกรูปแบบหนึ่งที่เป็นสมัยใหม่ในยุคของการแข่งขันทางการตลาดระดับโลกสูง อุตสาหกรรมต่าง ๆ ได้มีการแสวงหาเทคโนโลยีใหม่และนวัตกรรมเข้ามาทดแทนในส่วนเดิม เพื่อลดมลพิษและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมจึงทำให้เกิดแนวคิดการจัดการสีเขียว ที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายและรวดเร็ว เป็นกระบวนการที่ดำเนินการจัดการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและประสิทธิภาพขององค์กร (Pal and Dey, 2013; Schniederjan et al., 2006)

ธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ (Modern Trade) ก็เป็นรูปการค้าสมัยใหม่ในส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนไทยในการซื้อสินค้าและบริการเพื่อใช้อุปโภคบริโภค ซึ่งจิรารัตน์ จันทวีชรากร (2561: 24–25) ได้กล่าวถึงการค้าปลีกสมัยใหม่ (Modern Trade) ว่าเป็นรูปแบบการค้าปลีกที่มีกระบวนการจัดจำหน่าย ที่มุ่งเน้นในการนำเสนอสินค้าที่มีความหลากหลาย มีระบบการจัดการและมีมาตรฐาน โดยอาศัยความรู้ ความชำนาญและเทคโนโลยีที่ทันสมัยและการลงทุนสูงมาช่วยในการตอบสนองความต้องการของลูกค้า นำไปสู่ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างผู้ผลิต ผู้ค้าปลีก และลูกค้า ธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ จึงถือเป็นนวัตกรรมจากการปฏิวัติการค้าปลีกโลก ซึ่งก่อให้เกิดรูปแบบการค้าปลีกสมัยใหม่มากมายเพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้บริโภค ประเทศไทยได้รับกระแสจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ประกอบกับการที่ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีเสรีทางการค้ามากที่สุดประเทศหนึ่ง และด้วยพฤติกรรมของคนรุ่นใหม่ในสังคมเมืองที่เปิดรับวัฒนธรรมตะวันตก จึงเป็นผลให้ธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ได้รับความนิยมอย่างมาก ซึ่งมีทั้งแบบขายหน้าร้านและแบบไม่มีหน้าร้านหรือเรียกว่า การตลาดในรูปแบบของการตลาดแบบออนไลน์ (Online Marketing)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาแนวทางการจัดการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ กรณีศึกษา จังหวัดเลย ขึ้น เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและสร้างภาพลักษณ์ของวิสาหกิจชุมชนให้เป็นรูปแบบที่ทันสมัยตามความเหมาะสม ในส่วนของสาขาวิชาการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย นั้น สามารถนำผลการวิจัยมาบูรณาการ การจัดการเรียนการสอน ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และข้อมูลพื้นฐานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเลย ในส่วนกระบวนการดำเนินงานและส่วนของผลลัพธ์
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนประเภทกลุ่มการผลิตสินค้าและกลุ่มบริการ
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

1.1 ความหมายของวิสาหกิจชุมชน

ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะป็นนิติบุคคลในรูปแบบ

ใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด (พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2548: 1) โกสินทร์ ชำนาญพล (2558: 14) ได้สรุปความหมายของวิสาหกิจชุมชน หมายถึง การประกอบการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้าการให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่มีสมาชิก ในชุมชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต การค้าการเงินและการบริการ โดยมีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ทั้งนี้ ต้องใช้ปัจจัยการผลิตหรือการบริการให้เกิดดอกออกผลทางเศรษฐกิจ การสร้างรายได้ อาชีพ และชุมชนให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบแบ่งทุกข์ แบ่งสุขซึ่งกันและกัน โดยผ่านกระบวนการประกอบการของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อการพึ่งพาตนเอง และ วรรณพงศ์ ช่วยรักษา (2560: 8) ได้สรุปความหมายของวิสาหกิจชุมชน หมายถึงการดำเนินกิจกรรมที่มีการร่วมกลุ่มกันภายในชุมชน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและใช้ทรัพยากรในชุมชน มีปรัชญาที่เน้นการพึ่งพาตนเองและความพอเพียง มีกระบวนการเรียนรู้ โดยชุมชนทุกระดับมีเครื่องมือ และวิธีการที่เน้นเครือข่ายและเชื่อมโยงกระบวนการผลิต ซึ่งผลที่เกิดขึ้นชุมชนเข้มแข็งและเป็นการกระจายรายได้ในชุมชน

โดยสรุป วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพันกัน มีวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกัน ร่วมกัน และรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว โดยการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาพัฒนา สร้างนวัตกรรมเพื่อให้เกิดรายได้ และสร้างกระบวนการเรียนรู้เกิดระบบบริหารจัดการร่วมกันเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างเข้มแข็ง

1.2 การจัดการประเมินผลวิสาหกิจชุมชน

เมื่อมีการจัดการวางแผนในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม มีการจัดการองค์การและจัดการทรัพยากรมนุษย์ สิ่งที่จะต้องพิจารณาขั้นต่อไปคือ การดำเนินการตรวจสอบและประเมินผลของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนว่ามีการดำเนินงานเป็นอย่างไร เป็นไปตามแผนงานหรือไม่ (สุมาลี สันติพลูตม์ และ รสดา เวชฎาพันธ์, 2558: 437-447) ดังนั้น เป้าหมายสำคัญที่จะสามารถพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนต้องมีการวิเคราะห์พิจารณาปัญหาต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องด้วยการประเมินผลในการปฏิบัติงาน การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินการได้ ดังที่สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร (ม.ป.ป.: 6-14) ได้อธิบายการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนสามารถประเมินได้ 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การประเมินกระบวนการ การประเมินกระบวนการเป็นการประเมินแนวทางของวิสาหกิจชุมชนในการดำเนินงานการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 1) ทิศทางวิสาหกิจชุมชน 2) ความรับผิดชอบต่อชุมชน 3) การวางแผนการดำเนินงาน 4) การกำหนดตลาดเพื่อเป็นแหล่งในการระบายสินค้าและบริการ 5) สร้างฐานแห่งการเรียนรู้และข้อมูลข่าวสารในวิสาหกิจชุมชน 6) การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน และ 7) กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ

ส่วนที่ 2 การประเมินผลลัพธ์ การประเมินผลลัพธ์เป็นการประเมินผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน และแนวทางการพัฒนาเพื่อปรับปรุงให้เหมาะสม โดยการประเมินผลลัพธ์สามารถแบ่งการประเมินในเชิงประสิทธิภาพผลลัพธ์ได้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านประสิทธิภาพผลลัพธ์ตามภารกิจวิสาหกิจชุมชน 2) ด้านประสิทธิภาพผลลัพธ์คุณภาพสินค้าและบริการ 3) ด้านประสิทธิภาพผลลัพธ์ของการดำเนินงาน และ 4) ด้านประสิทธิภาพผลลัพธ์พัฒนาวิสาหกิจชุมชน

2. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ เป็นการจัดการที่เป็นระบบ โดยนำกระบวนการจัดการมาบริหารให้เกิดคุณภาพ ดังมีผู้ให้แนวคิดการจัดการธุรกิจสมัยใหม่ ดังนี้

จำลักษณ์ ขุนพลแก้ว (2558: เว็บไซต์) ได้กล่าวถึงการจัดการธุรกิจสมัยใหม่ว่าเป็นการจัดการที่เป็นระบบ ทันสมัย โปร่งใส และเทียบเคียงกับมาตรฐานอยู่ตลอดเวลา คำว่า เป็นระบบในที่นี้อาจกล่าวได้ว่า ทำตามวงจรการบริหารงาน PDCA (Plan Do Check Act) นั่นเอง ส่วน กิตติคุณ แสงนิล (2561: เว็บไซต์) ได้กล่าวถึงผู้มีแนวคิดในเชิงอุดมคติที่ได้กล่าวไว้ว่าธุรกิจสมัยใหม่ ได้ยอมรับแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจกรรมทางธุรกิจ ในระหว่างช่วงเวลาตลอดการดำเนินธุรกิจ ซึ่งหลักการของการบริหารจัดการได้กล่าวถึงขั้นตอนของการปรับแต่งและพัฒนาเพื่อความสมบูรณ์ ประกอบด้วย 3 แนวคิดของการจัดการ ได้แก่ วิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) วิธีการเชิงระบบ (System Approach) และ วิธีการเชิงสถานการณ์ (Contingency Approach) โดยสรุป การจัดการสมัยใหม่ หมายถึง การจัดการที่เป็นระบบ ทันสมัย โปร่งใส และเทียบเคียงกับมาตรฐานอยู่ตลอดเวลา โดยใช้หลักทางคณิตศาสตร์มาช่วยในการตัดสินใจ ตลอดจนการจัดการเชิงระบบมาช่วย เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ ขององค์การไม่ว่าภายในหรือภายนอก ล้วนแต่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน ดังนั้น การบริหารการจัดการสมัยใหม่จึงต้องปรับตัวให้มีความสมดุลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์กับปัจจัยต่าง ๆ จึงจะทำให้องค์การเติบโต อยู่รอด และสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมาย

นอกจากการศึกษาด้านการจัดการธุรกิจสมัยใหม่แล้ว ผู้วิจัยได้ศึกษาธุรกิจการค้าสมัยใหม่ ซึ่งธุรกิจการค้าสมัยใหม่นั้นได้หมายความรวมถึงธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ด้วย ซึ่งธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ (Modern Trade) เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของคนไทยในการซื้อสินค้าและบริการเพื่อใช้อุปโภคบริโภค จิรารัตน์ จันทวีชรากร (2561: 24–25) ได้กล่าวถึงการค้าปลีกสมัยใหม่ (Modern Trade) คือ รูปแบบการค้าปลีกที่มีกระบวนการจัดจำหน่าย ที่มุ่งเน้นในการนำเสนอสินค้าที่มีความหลากหลาย มีระบบการจัดการและมีมาตรฐาน โดยอาศัยความรู้ ความชำนาญและเทคโนโลยีที่ทันสมัยและการลงทุนสูงมาช่วยในการตอบสนองความต้องการของลูกค้านำไปสู่ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างผู้ผลิต ผู้ค้าปลีกและลูกค้า การค้าปลีกสมัยใหม่จึงเป็นระบบการค้าที่มีประสิทธิภาพสูงและมีต้นทุนต่ำ เนื่องจากมีการประหยัดจากขนาดธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่จึงถือเป็นนวัตกรรมจากการปฏิวัติการค้าปลีกโลก ซึ่งก่อให้เกิดรูปแบบการค้าปลีกสมัยใหม่มากมายเพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้บริโภค ประเทศไทยได้รับกระแสจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ประกอบกับการที่ไทยเป็นประเทศที่มีเสรีทางการค้ามากที่สุดประเทศหนึ่ง และด้วยพฤติกรรมของคนรุ่นใหม่ในสังคมเมืองที่เปิดรับวัฒนธรรมตะวันตก จึงเป็นผลให้ธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ได้รับความนิยมอย่างมาก

ลักษณะของร้านค้าปลีกสมัยใหม่ ประกอบด้วย 1) ความหลากหลายของสินค้า แบ่งเป็นกลุ่มสินค้าบริโภคและอุปโภค 2) มีการนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ดำเนินการความรวดเร็วในการให้บริการ 3) การบริหารจัดการ จะมีความรู้ ความชำนาญอย่างมืออาชีพ 4) มีการตกแต่งร้านที่สวยงาม สะอาดตา มีเครื่องปรับอากาศเย็นสบาย จัดเรียงสินค้าหลากหลายอย่างเป็นระเบียบ เพื่อให้ผู้บริโภคเลือกซื้อเองได้ตามความพอใจ หรือที่รู้จักกันว่าการบริการตนเอง (Self service) 5) ตั้งอยู่ในทำเลที่การเดินทางไปมาสะดวก มีการบริการต่าง ๆ ที่ให้สะดวก ประหยัดเวลาในการจับจ่ายใช้สอย

6) จัดรายการส่งเสริมการขายที่จูงใจและมีการใช้ระบบการสื่อสารการตลาดอย่างมีประสิทธิภาพทำให้เกิดประสิทธิผลการดำเนินงานที่ดี การค้าสมัยใหม่รวมทั้งการขายแบบไม่มีหน้าร้าน หรือเรียกว่าการตลาดในรูปแบบของการตลาดแบบออนไลน์ (Online Marketing) ซึ่งเป็นกิจกรรม ด้านการตลาดทั้งหมดที่องค์การ เช่น รูปแบบของการซื้อ การขาย การทำโฆษณา รวมถึงการวางแผนในส่วนของการตลาดจัดชั้นบนโลกไซเบอร์หรือระบบผ่านอินเทอร์เน็ต และสิ่งสำคัญที่สุดอีกประการ ที่องค์การตระหนักถึงคือการทำการตลาดบนโลกออนไลน์ สามารถลดค่าใช้จ่ายได้อย่างมาก โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์หรือสื่อใหม่เข้ามาช่วยสนับสนุนในการที่จะสื่อสารไปยังกลุ่มลูกค้าที่เป็นกลุ่มเจาะเรชั่นเน็ตสามารถนำไปใช้ประโยชน์ด้านการตลาดต่อไปได้โดยไปใช้ในการวางแผนการตลาด ในการเพิ่มยอดขายอุปกรณ์ผ่านช่องทางออนไลน์ อันจะนำไปสู่ผลประโยชน์ทางธุรกิจที่ดีในที่สุด (มนัสชนก อริยะเดช และ บุษกรณ์ ลีเจียรระ, 2563)

จากการทบทวนวรรณกรรมแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ประยุกต์โดยใช้เกณฑ์การประเมินประสิทธิผลจากแบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนของสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร (ม.ป.ป.: 6-14)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐาน/คำถามในการวิจัย

1. ระดับการศึกษาและประสบการณ์ทำงานของผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ต่างกันส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานด้านกระบวนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนแตกต่างกัน
2. ระดับการศึกษาและประสบการณ์ทำงานของผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ต่างกันส่งผลต่อผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนแตกต่างกัน
3. ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนประเภทกลุ่มบริการและกลุ่มผลิตภัณฑ์มีความสัมพันธ์กัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ กรณีศึกษา จังหวัดเลย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยดำเนินการวิจัยมีลำดับดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการอนุมัติจดทะเบียนแล้ว ได้แก่ กลุ่มการผลิตสินค้าจำนวน 1,382 กลุ่ม และกลุ่มบริการจำนวน 357 กลุ่ม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย กลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำของกลุ่มบริการ จำนวน 187 กลุ่มผลิตสินค้า จำนวน 310 กลุ่ม โดยใช้สูตรทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % โดยใช้ความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม 5% แบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 520 ชุด กลุ่มการผลิตสินค้า 320 ชุด และกลุ่มการบริการ จำนวน 200 ชุด การสุ่มตัวอย่างเป็นแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling)

1.2 ส่วนประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ นักวิชาการด้านการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่หรือการจัดการธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ จำนวน 2 คน ตัวแทนบริษัทที่ประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่หรือการจัดการค้าปลีกสมัยใหม่หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 คน ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 20 คน ตัวแทนจากผู้ที่เคยซื้อสินค้าจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตอนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของวิสาหกิจชุมชน ตอนที่ 3 แบบสอบถามประสิทธิผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ประเภทกลุ่มการผลิตสินค้าและบริการจังหวัดเลย ลักษณะการตอบทั้ง 3 ตอน เป็นแบบเลือกตอบ ส่วนตอนที่ 4 เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ลักษณะการตอบเป็นแบบปลายเปิดตอบได้อย่างอิสระ

2.2 เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแบบบันทึกการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ (Focus Group Discussion and Interviews) ในหัวข้อ แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ให้สอดคล้องกับความต้องการของวิสาหกิจชุมชน โดยนำข้อมูลจากการประเมินประสิทธิผล มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำไปเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิผลในรูปแบบการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ ซึ่งมีประเด็นในการสนทนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการผลิตสินค้าและบริการ ทั้ง 6 ประเด็นนั้น ได้แก่ รูปแบบการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ 1) การจัดการด้านรูปแบบของร้านและการตกแต่งร้าน 2) การจัดการด้านการผลิตสินค้าและการบริการ 3) การจัดการด้านทรัพยากรบุคคล 4) การจัดการด้านการเงินและบัญชี 5) การจัดการด้านการตลาด และ 6) การจัดการด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 เก็บรวบรวมแบบสอบถามโดยเริ่มจากผู้วิจัยจัดพิมพ์แบบสอบถามแล้วจำแนกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 520 ชุด โดยขอให้ทางคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ ในการแจกแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างเมื่อเก็บรวบรวมแบบสอบถามครบถ้วน ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ทำการเก็บข้อมูล ที่ถูกต้องครบถ้วนทั้งหมด โดยเก็บรวบรวมข้อมูลใช้เวลา 60 วัน ตรวจสอบความถูกต้องและคัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ไปวิเคราะห์ในระบบโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

3.2 หลังจากที่ทำทราบผลประเมินประสิทธิผลของการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลยแล้ว นำผลการประเมินที่ได้มาสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการศึกษาหาแนวทางการพัฒนาการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ โดยประสานไปที่สำนักงานเกษตรจังหวัดเลย จัดทำหนังสือขอเชิญประชุมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย และคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม โดยจะคัดเลือกผู้ที่มีประสบการณ์ตรง และมีภูมิหลังคล้าย ๆ กันหรือใกล้เคียงกัน เพื่อประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ได้แก่ หัวหน้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือผู้แทน รวมทั้งนักวิชาการเกษตร กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตรจังหวัดเลย และอาจารย์ นักวิชาการด้านการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ รวมทั้งสิ้น จำนวน 30 คน แต่ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 19 (Covid-19) ผู้วิจัยจึงได้มีมาตรการป้องกันการแพร่ระบาด จึงได้มีการประชุมการสนทนากลุ่มเป็นบางส่วนและสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบการวิจัยอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ โดยใช้เครื่องมือการวิจัยแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

3.3 หลังจากทีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้นำมาแนวทางการพัฒนาการจัดการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ไปประยุกต์ใช้ได้มีการติดตามประสิทธิผลด้วยการสัมภาษณ์ โดยใช้เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบบันทึกการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 นำข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้มาประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป คือ โดยใช้วิธีการประมวลผลทางหลักสถิติ ได้แก่ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 1) สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 2 ตัวแปร (t-test) เปรียบเทียบความแปรปรวนของประชากรสองกลุ่ม (F-Test) และ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson correlation coefficient)

4.2 นำข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ทางสถิติมาสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และวิเคราะห์เพื่อสรุปผลและนำเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ โดยการนำไปประยุกต์ใช้ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของตนตามความเหมาะสม

4.3 สัมภาษณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่การนำแนวทางการพัฒนาการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ ที่ไปประยุกต์ใช้ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของตนว่ามีประสิทธิผลเพิ่มขึ้นหรือไม่

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดเลย

1.1.1 **กลุ่มการผลิตสินค้า** ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) และมีประสบการณ์ทำงานระหว่าง 5-10 ปี กลุ่มที่ใหญ่ที่สุดคือกลุ่มการผลิตพืชมีจำนวนมากที่สุด มีเงินทุนในปัจจุบันระหว่าง 10,000 - 20,000 บาท มีอัตราขาดทุนเฉลี่ยต่อปีสูงถึงร้อยละ 77.78 และมีจำนวนสมาชิกปัจจุบันระหว่าง 10-20 คน

1.1.2 **กลุ่มการบริการ** พบว่า ผู้นำกลุ่มส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีประสบการณ์ทำงานระหว่าง 5-10 ปี กลุ่มที่ใหญ่ที่สุดเป็นกลุ่มการบริการอื่น ๆ ซึ่งมีความหลากหลาย มีเงินทุนในปัจจุบันน้อยกว่า 10,000 บาท มีอัตราขาดทุนเฉลี่ยต่อปีสูงถึงร้อยละ 83.33 จะมีจำนวนสมาชิกในปัจจุบันอยู่ระหว่าง 10 - 20 คน

1.2 ผลการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

การประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนกระบวนการดำเนินงานและส่วนผลลัพธ์การดำเนินงาน พบว่า

1.2.1 **กลุ่มการผลิตสินค้า** ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มการผลิตสินค้าในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่ค่าเฉลี่ย 3.65 ($\bar{X} = 3.65$) โดยในส่วนของกระบวนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนมีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$) และประสิทธิผลส่วนผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนมีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีประสิทธิผลส่วนของกระบวนการดำเนินงาน ด้านทิศทางวิสาหกิจชุมชนที่ชัดเจน ($\bar{X} = 3.68$) และด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 3.68$) อยู่ในระดับมาก ส่วนผลลัพธ์การดำเนินงาน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะมีประสิทธิผลในด้านพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$) เช่นเดียวกัน

1.2.2 **กลุ่มการบริการ** กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีประสิทธิภาพในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย 3.66 ($\bar{X} = 3.66$) เมื่อพิจารณาแยกแต่ละส่วน พบว่า มีประสิทธิผลในกระบวนการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$) และมีประสิทธิภาพจากผลลัพธ์การดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$) เช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณารายด้านในส่วนของกระบวนการดำเนินงานจะมีประสิทธิผลในด้านทิศทางวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) ในขณะที่ในส่วนผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน จะมีประสิทธิผลในด้านพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) เช่นเดียวกัน

1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่มีผลต่อการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

1.3.1 เพศ อายุ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ทำงานของผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ต่างกันส่งผลต่อประสิทธิผลในส่วนกระบวนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนแตกต่างกัน

1) กลุ่มการผลิตสินค้า พบว่า ผู้นำกลุ่มที่มีเพศ และอายุ ที่แตกต่างกันจะมีประสิทธิผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในด้านกระบวนการดำเนินงาน ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ในขณะที่ผู้นำกลุ่มผลิตสินค้าที่มีระดับการศึกษาและประสบการณ์ทำงานที่ต่างกัน จะมีประสิทธิผลการดำเนินงานในด้านกระบวนการดำเนินงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ตามลำดับ

2) กลุ่มการบริการ พบว่า ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มบริการที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ที่แตกต่างกัน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะมีประสิทธิผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในด้านกระบวนการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

1.3.2 เพศ อายุ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ทำงานของผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ต่างกันส่งผลต่อประสิทธิผลในส่วนของผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนแตกต่างกัน

1) กลุ่มการผลิตสินค้า พบว่า ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตสินค้าที่มีเพศและอายุที่ต่างกัน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะมีประสิทธิผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในส่วนผลลัพธ์การดำเนินงาน ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ในขณะที่ผู้นำกลุ่มการผลิตสินค้าที่มีระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงานที่ต่างกัน จะมีประสิทธิผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในด้านผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ตามลำดับ

2) กลุ่มการบริการ พบว่า ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการบริการที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงานที่ต่างกัน จะมีประสิทธิผลการดำเนินงาน ในส่วนผลลัพธ์การดำเนินงานไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

1.4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนประเภทกลุ่มบริการ และกลุ่มผลิตสินค้า

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนประเภทกลุ่มการผลิตสินค้า และกลุ่มการบริการ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ในภาพรวมประสิทธิผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในด้านกระบวนการดำเนินงานและด้านผลลัพธ์การดำเนินงาน พบว่า ประสิทธิผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนทั้งในภาพรวม ในส่วนกระบวนการดำเนินงาน และส่วนผลลัพธ์การดำเนินงาน ของกลุ่มบริการ ไม่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มผลิตสินค้า ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 เมื่อพิจารณา ด้านย่อยในด้านกระบวนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน พบว่า มีเพียงทิศทางวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มการผลิตสินค้าและกลุ่มการบริการที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ในขณะที่ด้านย่อยในด้านผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนทุกด้านของกลุ่มบริการ ไม่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มผลิตสินค้า ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

2. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 ผลจากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ จำนวน 6 ด้าน พบว่า

ด้านที่ 1 การจัดการรูปแบบของร้านและการตกแต่งร้าน พบว่ามีการนำกระบวนการนำตัวอย่างจากร้านสะดวกซื้อ หรือห้างสรรพสินค้า หรือร้านอาหารและเครื่องดื่มที่เป็นที่นิยมในปัจจุบันมาเป็นต้นแบบ มีระบบการตกแต่งร้านที่ทันสมัย มีสภาพแวดล้อมที่ดี มาปรับปรุงให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีความสะอาด เป็นระเบียบ มีการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยรอบมีความปลอดภัยและสะดวกสบาย มีผลดีต่อการวางระบบการผลิตสินค้าและบริการ

ด้านที่ 2 การจัดการด้านสินค้าและบริการ พบว่า การผลิตสินค้าที่ได้มาตรฐานนั้นควรมีหน่วยงานราชการหรือเอกชน เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดความรู้และทักษะในการผลิตสินค้าสู่มาตรฐาน เมื่อสินค้าได้รับมาตรฐานการจัดการสินค้า และบริการจะส่งผลที่มีประสิทธิภาพตามมา

ด้านที่ 3 การจัดการด้านทรัพยากรบุคคล เห็นว่าอาจเกิดจากกลุ่มมีผู้นำที่ดีมีความสามารถ และเข้าใจสมาชิก นอกจากนี้ยังพัฒนาตนเองอยู่เสมอ โดยเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานจากภาครัฐทำให้มีความรู้และแนวคิดที่ทันสมัย สามารถถ่ายทอดความรู้สู่สมาชิกให้เกิดอุดมการณ์ที่จะพัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้วยกันและการคงอยู่ของ

ด้านที่ 4 การจัดการด้านการเงินและบัญชี พบว่า ยังไม่มีกลุ่มวิสาหกิจกลุ่มใดที่มีการนำระบบการจัดการด้านการเงินและบัญชีแบบสำเร็จรูปมาใช้ได้สำเร็จ เนื่องจากผลการดำเนินงานส่วนมากขาดทุน ทำให้มองว่าไม่มีผลกำไรที่ดี ทำให้สมาชิกไม่ได้สนใจ ที่จะพัฒนา และนำระบบสมัยใหม่เข้ามาใช้ซึ่งสัมพันธ์กับประสิทธิผลด้านผลลัพธ์การดำเนินงาน แต่อย่างไรก็ตามประเด็นการสนทนาส่วนใหญ่จะเห็นความสำคัญของการจัดการเรื่องการลงทุนการผลิตสินค้าจะทำให้เกิดประสิทธิภาพทางต้นทุนมากขึ้น

ด้านที่ 5 การจัดการด้านการตลาด พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มได้มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการขายสินค้าด้วยระบบออนไลน์ ต่าง ๆ และนอกจากนี้ยังได้อาศัยระบบขนส่งที่ทันสมัย ทำให้มีระบบการจัดการสินค้าและบริการได้ทันทั่วถึง ทำให้ลูกค้าได้รับความสะดวกสบาย และกลับมาซื้อซ้ำอีก สามารถเพิ่มยอดขายสินค้าได้มากยิ่งขึ้น ในส่วนกลุ่มวิสาหกิจที่ไม่มีการขายสินค้าผ่านระบบออนไลน์ หรือตลาดออนไลน์ ก็มีความสนใจที่พัฒนาให้สินค้าเข้าสู่ตลาดออนไลน์

และด้านที่ 6 การจัดการด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า รูปแบบการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ ที่มีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการวิสาหกิจชุมชนนั้น มีประโยชน์อย่างมากในการติดต่อสื่อสาร และหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาให้เกิดแนวคิดการจัดการสมัยใหม่ เป็นอีกส่วนหนึ่งที่สนับสนุนวิสาหกิจในทุก ๆ ด้าน ที่กล่าวมาข้างต้นโดยเฉพาะด้านการติดต่อสื่อสาร

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้นำกลุ่มการบริการส่วนใหญ่เป็นเพศชาย กลุ่มการผลิตสินค้าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สาเหตุที่แตกต่างกันเนื่องจากกลุ่มการบริการในจังหวัดเลยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพจำหน่ายล็อตเตอรี่ เป็นผู้ขายจะสะดวกในการเดินทางมากกว่าผู้หญิง ส่วนในด้านการผลิตสินค้า

นั้น จะเป็นกลุ่มเย็บผ้า กลุ่มผลิตอาหาร จะต้องใช้ฝีมือในการผลิตสินค้าที่มีความสามารถในประดิษฐ์ ประณีตแลใช้ทักษะในการปรุงอาหาร ทั้งสองกลุ่มมีอัตราขาดทุนเฉลี่ยต่อปีสูงทั้งสองกลุ่มจากการ สันทนาการกลุ่ม พบว่า กลุ่มบริการและการผลิตสินค้าส่วนใหญ่เป็นการจัดการแบบเดิม กลุ่มการผลิต สินค้าผลิตสินค้าแล้วไม่มีที่จำหน่ายหรือไม่มีตลาดรองรับทำให้แบกรับต้นทุนการผลิต ส่วนกลุ่มการ บริการจะประสบปัญหาในการซื้อสินค้ามาเพื่อบริการสูง ไม่มีระบบควบคุมบัญชีครัวเรือนที่แน่นอน มี ปัญหาขาดสภาพคล่องต่าง ๆ และยังมีค่าใช้จ่ายในการขนส่งและการเดินทาง ประกอบกับสถานการณ์ ไรค์ไวรัสโคโรน่า (Covid-19) กำลังแพร่ระบาด ทำให้เกิดปัญหาขาดทุนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ไม่มี การนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน ดังนั้น เมื่อมีการดำเนินงานที่ขาดทุนทำให้ สมาชิกไม่มีความเชื่อมั่นในตัวผู้นำกลุ่ม สอดคล้องกับงานของ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สำนักวิชาการ (2561) ที่พบว่า วิสาหกิจชุมชนหลายแห่ง ยังคงมีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน หลายประการ โดยสรุปแล้ว ได้แก่ ปัญหาด้านการตลาด ซึ่งเป็นปัญหาที่พบมากในวิสาหกิจชุมชนส่วน ใหญ่ เนื่องจากไม่สามารถขยายตลาดได้ วิสาหกิจชุมชนบางแห่งมีการแข่งขันกับคู่แข่งรายใหญ่ ปัญหา ด้านการเงินและด้านบัญชี เช่น ขาดเงินลงทุน ขาดกระแสเงินสดหมุนเวียน ไม่มีระบบบัญชีที่ดี ปัญหา ด้านการบริหารจัดการ เช่น ความไม่พร้อมเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม ขาดความเชื่อถือในผู้นำกลุ่ม ขาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง ขาดการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาดำเนินงาน ทั้งในด้านการ ประชาสัมพันธ์และด้านการบัญชี

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนทั้งสองกลุ่มมี ประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากทั้งสองส่วน ได้แก่ ส่วนการดำเนินงานและส่วนของผลลัพธ์ ผลการศึกษา ของกลุ่มบริการแสดงให้เห็นว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน และมี ประสิทธิภาพในด้านในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนกลุ่มการผลิตสินค้ามี ประสิทธิภาพ ในด้านทิศทางวิสาหกิจชุมชน และด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสารมากที่สุด ในขณะที่ในส่วนผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะมีประสิทธิภาพในด้าน พัฒนาวิสาหกิจชุมชน ซึ่งอาจเนื่องมาจากเหตุผลในการตกลงร่วมกันในการต่อตั้งวิสาหกิจชุมชน ขึ้น จากการนำแนวคิดและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นแนวคิดในการต่อตั้งกลุ่มขึ้นโดยการมีผู้นำกลุ่มที่มี ความเข้มแข็ง และสมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ประกอบการร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานของ อัมพร เจือจันทร์ และวรนุช แบบนา (2562) ที่พบว่า กระบวนการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ธุรกิจ ของวิสาหกิจชุมชนนั้นต้องพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำของผู้ประกอบการและการมีส่วนร่วมของสมาชิก กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และสอดคล้องกับ วิมลสิริ กุ๊กขุนทด และคณะ (2563) ที่พบว่าผู้นำกลุ่มและ สมาชิกมีความรับผิดชอบและมีความเสียสละที่จะทำงาน เพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน สมาชิก ในกลุ่มมีทักษะและความชำนาญในการทำงานเป็นอย่างดี อีกทั้งสมาชิกในกลุ่ม มีอุดมการณ์และ ทศนคติไปในทิศทางเดียวกัน จึงทำให้การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเกิดความเข้มแข็งจนสามารถ พึ่งตนเองได้

3. ผลการวิจัยความสัมพันธ์ในภาพรวมประสิทธิภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ใน ด้านกระบวนการดำเนินงาน และด้านผลลัพธ์การดำเนินงาน พบว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงานของ วิสาหกิจชุมชนทั้งในภาพรวม ในส่วนกระบวนการดำเนินงาน และส่วนผลลัพธ์การดำเนินงานของกลุ่ม บริการ ไม่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มผลิตสินค้า ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 อาจเนื่องมาจากประเภทกลุ่มการ

ผลิตสินค้าและกลุ่มบริการมีกระบวนการดำเนินงานที่แตกต่างกัน มีเพียงทิศทางวิสาหกิจชุมชนที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 นั้นแสดงให้เห็นถึงการกำหนดทิศทางวิสาหกิจชุมชนที่มีเป้าหมายที่ชัดเจนที่เหมือนกันทั้งสองกลุ่ม

4. จากผลสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์นั้น สามารถอภิปรายผลจากประเด็นดังกล่าว นักวิชาการได้มีการนำเสนอรูปแบบในการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ มาปรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดการรูปแบบของร้านและการตกแต่งร้าน 2) ด้านการจัดการสินค้าและบริการ 3) ด้านการจัดการทรัพยากรบุคคล 4) ด้านการจัดการการเงินและบัญชี 5) ด้านการจัดการการตลาด 6) ด้านการจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยให้แต่ละกลุ่ม ที่ประสบปัญหาที่แตกต่างกันนำไปปรับใช้ในการแก้ปัญหาของกลุ่มของตนเองตามความต้องการ และเหมาะสมตามสถานการณ์ ได้ดังนี้

ด้านที่ 1 การจัดการรูปแบบของร้านและการตกแต่งร้าน จากการสนทนากลุ่มได้มีการนำเอากระบวนการของธุรกิจการค้าสมัยใหม่มาเป็นต้นแบบ โดยการนำตัวอย่างการตกแต่งร้านจากร้านสะดวกซื้อ หรือห้างสรรพสินค้า หรือร้านอาหารและเครื่องดื่มที่เป็นที่นิยมในปัจจุบันที่มีระบบการตกแต่งร้านสะอาด ความเป็นระเบียบและมีความมีอัตลักษณ์ มีการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยรอบมีความปลอดภัยและสะดวกสบาย มีผลดีต่อการวางระบบการผลิตสินค้า และการบริการซึ่งสอดคล้องกับงานของ สุพัตรา คำแหง ศิวรัตน์ ณ ปทุม และ ปริญญา ลักษิตามาต (2561) พบว่า ความสำเร็จในการดำเนินการบริหารการตลาดสมัยใหม่ ด้านทรัพยากรทางกายภาพอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการจัดการรูปแบบของร้านและการตกแต่งร้านไปประยุกต์ใช้แล้ว ทำให้เกิดต้นทุนของการผลิตสินค้าและบริการเพิ่มมากขึ้น

ด้านที่ 2 การจัดการด้านสินค้าและบริการ จากการสนทนากลุ่ม พบว่า การผลิตสินค้าที่ได้มาตรฐานนั้น ควรมีการศึกษาและเรียนรู้กับกลุ่มวิสาหกิจที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน เพื่อนำมาเป็นแบบอย่าง ในการพัฒนาให้เกิดความรู้และทักษะในการผลิตสินค้าสู่มาตรฐาน เมื่อสินค้าได้รับมาตรฐานการจัดการสินค้าและบริการจะส่งผลที่มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานสอดคล้องกับงานของลักขณา อินทร์บึง ภูวนิดา คุณผลิน และ พจ ตู๊พจ (2564) พบว่า แนวทางการดำเนินงานการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน ลดปริมาณการใช้วัตถุดิบในการผลิตลงเพื่อส่งเสริมการรักษาทรัพยากรธรรมชาติโดยการพัฒนาความเข้มแข็งด้านการผลิต สู่มาตรฐานการแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพระดับสากล และสอดคล้องกับ Kotas (2015) พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จอุปกรณ์การผลิต ต้องมีจำนวนที่เพียงพอ และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ด้านที่ 3 การจัดการด้านทรัพยากรบุคคล จากการสนทนากลุ่มเห็นว่าอาจเกิดจากกลุ่มมีผู้นำที่ดี มีความสามารถ และเข้าใจสมาชิก และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ โดยเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานจากภาครัฐทำให้มีความรู้และแนวคิดที่ทันสมัย สามารถถ่ายทอดความรู้สู่สมาชิกให้เกิดอุดมการณ์ที่จะพัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้วยกันและการคงอยู่ของสมาชิก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของขจรศักดิ์ วงศ์วิราช และ บุญทวารณ วิงวอน (2563) พบว่า สภาวะการเป็นผู้ประกอบการต่างมีอิทธิพลต่อการบูรณาการองค์ความรู้และนวัตกรรม รวมทั้งการบูรณาการองค์ความรู้และนวัตกรรมมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงาน และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ สันติ ป่าหวาย, อนันต์ ธรรมชาลัย และ สานิต ศิริวิศิษฐ์กุล (2561) พบว่า การเป็นผู้มีน้ำจะส่งผลต่อประสิทธิภาพของธุรกิจต่อการจัดการธุรกิจ

และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิมลสิริ กุ๊กขุนทด และคณะ (2563) ผู้นำกลุ่ม และสมาชิกมีความรับผิดชอบและมีความเสียสละที่จะทำงานเพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน สมาชิกในกลุ่มมีทักษะและความชำนาญในการทำงานเป็นอย่างดี อีกทั้งสมาชิกในกลุ่มมีอุดมการณ์และทัศนคติไปในทิศทางเดียวกัน จึงทำให้การพัฒนาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกิดความเข้มแข็งจนสามารถพึ่งตนเองได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานของ Wronka (2013) พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จนั้นภาวะผู้นำ โดยผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกลมีอุดมการณ์ สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และความร่วมมือของชุมชน ในการนำไปปฏิบัติจะต้องได้รับการยอมรับและการสนับสนุนจากชุมชน

ด้านที่ 4 การจัดการด้านการเงินและบัญชี ซึ่งจากข้อมูลพื้นฐานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทั้งสองกลุ่มมีอัตราการขาดทุนสูง ซึ่งไม่สัมพันธ์กับประสิทธิผลด้านผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ที่พบว่า ประสิทธิภาพเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการดำเนินงานอยู่ในระดับมากสามารถลดต้นทุนการผลิตมากที่สุด จากการสนทนากลุ่มพบว่า ยังไม่มีกลุ่มวิสาหกิจกลุ่มใดที่มีการนำระบบการจัดการด้านการเงินและบัญชีแบบสำเร็จรูปมาใช้ได้สำเร็จ เนื่องจากผลการดำเนินงานส่วนมากขาดทุน ทำให้มองว่าไม่มีผลกำไรที่ดี ทำให้สมาชิกไม่ได้สนใจที่จะพัฒนาและนำระบบสมัยใหม่เข้ามาใช้ซึ่งสัมพันธ์กับประสิทธิผลด้านผลลัพธ์การดำเนินงาน แต่อย่างไรก็ตามประเด็นการสนทนากลุ่มส่วนใหญ่ จะเห็นความสำคัญของการจัดการเรื่องการผลิตต้นทุนการผลิตสินค้าจะทำให้เกิดประสิทธิภาพ ควรมีการวิเคราะห์ผลการขาดทุนอย่างเป็นรูปธรรมเพิ่มรายได้อย่างไร ลดต้นทุนอย่างไร สอดคล้องกับงานของ สุพัทธา คำแหง ศิวรัตน์ ณ ปทุม และ ปริญญา ลักขิตามาศ (2561) พบว่า ประสิทธิภาพทางต้นทุนจะทำให้เกิดความสำเร็จในการบริหารการตลาดสมัยใหม่ และสอดคล้องกับงานของ Kotas (2015) พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จนั้นทุนจะต้องมีการจัดหาทรัพยากรทางการเงินและนำไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ

ด้านที่ 5 การจัดการด้านการตลาดที่พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มได้มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการขายสินค้าด้วยระบบออนไลน์ต่าง ๆ และนอกจากนี้ ยังได้อาศัยระบบขนส่งที่ทันสมัย ทำให้มีระบบการจัดการสินค้าและบริการ ได้ทันท่วงที ทำให้ลูกค้าได้รับความสะดวกสบาย และกลับมาซื้อซ้ำอีก สามารถเพิ่มยอดขายสินค้าได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานของ นฤมล ญาณสมบัติ และเมธรัตน์ จันตะนี (2562) พบว่า การจัดการการค้าสมัยใหม่ในยุคดิจิทัลประสบความสำเร็จได้ในอนาคต เป็นการเพิ่มช่องทางการตลาดดิจิทัล และเป็นการเพิ่มกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย รวมถึงการดูแลลูกค้าเดิมให้จงรักภักดีต่อตราสินค้า และชื่อร้านค้า โดยเน้นช่องทางการทำการตลาดดิจิทัล จะทำให้ธุรกิจได้ประโยชน์สูงสุด และมีความยั่งยืนของธุรกิจที่แท้จริง แต่ทั้งนี้ การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนมากที่ยังไม่ได้นำรูปแบบการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ไปใช้ ควรมีการรวมกลุ่มสร้างเรื่องราวของผลิตภัณฑ์เด่น ๆ ของจังหวัด และพัฒนาสินค้าให้ขายได้ทั่วประเทศผ่านตลาดออนไลน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนินทร์รัฐ รัตนพงศ์ภิญโญ (2559) และ เรวดี พานิช (2559) ระบุว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์ช่วยสร้างการรับรู้ของลูกค้ามีผลต่อความพึงพอใจนำไปสู่การตัดสินใจและความสำเร็จของธุรกิจ

และด้านที่ 6 การจัดการด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า รูปแบบการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ ที่มีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการวิสาหกิจชุมชนนั้นมีประโยชน์อย่างมากในการติดต่อสื่อสาร และควรหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาให้เกิดแนวคิดการ

จัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ เป็นอีกส่วนหนึ่งที่สนับสนุนวิสาหกิจชุมชนในทุก ๆ ด้าน ที่กล่าวมาข้างต้น โดยเฉพาะด้านการติดต่อสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับงานของ ปิยะดา พิศาลบุตร (2561) ที่พบว่ากลยุทธ์การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปราจีนบุรี มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย และสอดคล้องกับงานของ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สำนักวิชาการ (2561) พบว่า การเตรียมความพร้อมของวิสาหกิจชุมชนด้วยการพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น โดยเฉพาะการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ ทั้งด้านการเงิน การบัญชี การตลาด อันเป็นการเพิ่มศักยภาพให้กับวิสาหกิจชุมชน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มได้นำรูปแบบการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ เช่น การขายสินค้าออนไลน์ การพัฒนาแอปพลิเคชันต่าง ๆ ในการส่งเสริมการขาย การนำระบบธนาคารอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการซื้อขายสินค้าและบริการ มีการสร้างเครือข่ายเกิดขึ้น ทำให้เกิดระบบการจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพจริง เกิดความพึงพอใจแก่ลูกค้าและผู้ใช้บริการ ถึงแม้ว่าจะมีการนำรูปแบบการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่มาพัฒนาระบบการจัดการที่ดีแล้ว กลุ่มวิสาหกิจชุมชนยังมีความต้องการได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) ด้านการเงิน 2) ด้านการส่งเสริมช่องทางการตลาด 3) ด้านด้านการส่งเสริมเทคโนโลยี และ 4) ด้านการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา อาชีวศึกษา ควรเข้ามามีบทบาทเพื่อช่วยเหลือ และควรสร้างนิสัยให้ชุมชนพึ่งพาตนเองมากกว่าการรอความช่วยเหลือจากรัฐสร้างวิสาหกิจชุมชนต้นแบบให้เกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

เนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความหลากหลายในการดำเนินงาน ดังนั้น แนวทางการพัฒนาการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่จึงเป็นส่วนหนึ่งในการนำไปปรับใช้ตามรูปแบบของกลุ่มตามความเหมาะสม โดย

1.1 มหาวิทยาลัยควรจัดอบรมให้ความรู้ในการนำแนวทางการพัฒนาการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่

1.2 มหาวิทยาลัยควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น พาณิชย์จังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด พัฒนาชุมชนจังหวัด หรือเกษตรจังหวัด จัดให้มีผู้เชี่ยวชาญหรือที่ปรึกษาคอยให้คำแนะนำในการนำแนวทางการพัฒนาการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ ในแต่ละด้านตามความต้องการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

1.3 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประเมินประสิทธิผลตนเองเกี่ยวกับการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่อย่างต่อเนื่อง

1.4 ผู้วิจัยนำเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ ต่อหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาประสิทธิผลการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่เป็นรายด้านตามรูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนที่แตกต่างกัน

2.2 ควรศึกษาประสิทธิผลการจัดการองค์การในรูปแบบการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่กับองค์การกลุ่มอื่น ๆ

2.3 ควรศึกษาการสร้างวิสาหกิจชุมชนต้นแบบเพื่อความยั่งยืนและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่วิสาหกิจชุมชนกลุ่มอื่น ๆ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยที่สนับสนุนโครงการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ กรณีศึกษา จังหวัดเลย ในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2548). **คู่มือการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน**. สืบค้นเมื่อ 14 มิถุนายน 2561, จาก http://www.sceb.doe.go.th/myweb_Sceb40.
- ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช และ บุญชววรรณ วิงวอน (2563). อิทธิพลของภาวะการเป็นผู้ประกอบการ การบูรณาการองค์ความรู้ และนวัตกรรมที่มีต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน. **วารสารศิลปะการจัดการ**, 4(2), 308-324.
- จงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร, และ อุทิศ สังข์รัตน์. (2556). **แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา**. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2563, จาก <http://fs.libarts.psu.ac.th/research/abstract/54>.
- ธนินทร์รัฐ รัตนพงศ์ภิญโญ. (2559). ความสำเร็จของธุรกิจท้องถิ่นด้วยการจัดการนวัตกรรมและการประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์. **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์**, 36(3), 113-125.
- เชียรธวัช สุขะ. (2563, 1 กันยายน). นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ. อำเภอนาดวง จังหวัดเลย. สัมภาษณ์.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2549). **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยSPSS**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ. นฤมล ญาณสมบัติ และ เมธรัตน์ จันทะนี. (2562). การจัดการการค้าสมัยใหม่ในยุคดิจิทัล. **วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์**, 21(2), 209-218.
- นิภาพรรณ เจนสันติกุล. 2562. “สวัสดิการสังคมของเด็กและเยาวชน: ความเหลื่อมล้ำ การเข้าถึง และโอกาส.” **รัฐสภาสาร**, 67(2), 99-115.
- ปิยะดา พิศาลบุตร. (2561). กลยุทธ์การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปราจีนบุรี. **วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม**, 8(1), 105-120.

- มนัสชนก อริยะเดช และ บุษกรณ์ ลีเจี้ยวระระ. (2563). *Journal of Modern Learning Development*, 5(5), 102.
- เรวดีพานิช. (2559). พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 36(3), 79-93.
- ลักขณา อินทร์บึง ภูวนิดา คุณผลิน และ พจ ตู๋พจ (2564). การจัดการสู่ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดขอนแก่น. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(3), 235-251.
- วิมลสิริ กุกขุนทด และคณะ. (2563). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จ: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตและพัฒนาการแปรรูปกล้วยตากบระหาน อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร. ใน *การประชุมวิชาการการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคมระดับชาติ (CSD สัมพันธ์) ครั้งที่ 19 “นวัตกรรมการพัฒนาสู่ความยั่งยืน”* หน้า 671-678. ลำปาง: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุพัตรา คำแหง, ศิวรัตน์ ณ ปทุม และ ปรีญา ลักขิตามาศ. (2561). การตลาดสมัยใหม่ของผู้ประกอบการใหม่บนพื้นฐานประเทศไทย 4.0. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*. 12(29).
- สันติ ป่าหวาย, อนันต์ ธรรมชาลัย และ สานิต ศิริวิศิษฐ์กุล. (2561). แนวทางการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของธุรกิจนำเที่ยวในประเทศไทย. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*. 12(พิเศษ) 115-133.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สำนักวิชาการ. (2561). *การส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจากภาครัฐ*. เอกสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์. สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2563, จาก <http://www.parliament.go.th/library>.
- อัมพร เจือจันทร์ และวรนุช แบบนา. (2562). การพัฒนาศักยภาพและการเรียนรู้เชิงธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 3(2), 13-24.
- Kotas, M. (2015). Key success factors for social services organizations in Poland. *Management*, 19(2), 122-135.
- Pal, P., and Dey, P. (2013). Process intensification in lactic acid production by three Stage membrane integrated hybrid reactor system. *Chemical Engineering and Processing: Process Intensification*, 64(2), 1-9.
- Wronka, M. (2013). *Analyzing the success of social enterprises-critical success factors Perspective*. Retrived June 1, 2020, from <http://www.toknowpress.net/ISBN/978-961-6914-02-4/papers/ML13-296.pdf>

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาตีพิมพ์บทความ

1. ผลงานที่ส่งมาเพื่อตีพิมพ์ต้องไม่เคยผ่านการเผยแพร่ที่ใดมาก่อน
2. ผลงานที่ส่งมาเพื่อตีพิมพ์ต้องไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น
3. ผลงานที่ส่งมาเพื่อตีพิมพ์ต้องเป็นบทความที่มีคุณค่าทางวิชาการ เกิดขึ้นจากผู้เขียนได้ทำการทดลอง สร้างสรรค์ สังเคราะห์ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับงานโดยตรง หรือเป็นบทความที่เสนอถึงความคิด หรือหลักการใหม่ที่เป็นไปได้และมีทฤษฎีสนับสนุนอย่างเพียงพอ มีประโยชน์ต่อการศึกษาและการวิจัย
4. ผลงานที่ส่งมาเพื่อตีพิมพ์ต้องไม่ได้ลอกเลียนหรือดัดทอนมาจากผลงานวิจัยของผู้อื่นหรือจากบทความอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือปราศจากการอ้างอิงที่ถูกต้อง
5. ผู้เขียนต้องจัดเตรียมต้นฉบับตามรูปแบบตามข้อกำหนดในการส่งต้นฉบับอย่างเคร่งครัด
6. ผู้เขียนได้แก้ไขความถูกต้องของบทความที่ส่งตีพิมพ์ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว
7. บทความจะต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องจากกองบรรณาธิการและการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะศาสตร์บทความละ 2 ท่าน

การเตรียมต้นฉบับ

ทางกองบรรณาธิการยินดีรับตีพิมพ์ผลงานวิชาการทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK พิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์ ตัวอักษรสีดำ พิมพ์ในกระดาษขาว ขนาดมาตรฐาน A4 และไม่มีเส้นบรรทัด การตั้งค่าน้ำกระดาษ เว้นขอบบนและขอบซ้าย 3.81 ซม. ขอบล่างและขอบขวา 2.54 ซม. มีความยาวไม่เกิน 15 หน้า และใช้ระบบการอ้างอิง APA

รูปแบบและขนาดตัวอักษร

ส่วนประกอบบทความ	บทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Font: TH SarabunPSK)	
	ขนาดตัวอักษร	ลักษณะตัวอักษร
ชื่อเรื่องภาษาไทย	16 [กึ่งกลางหน้ากระดาษ]	ตัวหนา
ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ	16 [กึ่งกลางหน้ากระดาษ]	ตัวหนา/ตัวพิมพ์ใหญ่
ชื่อผู้เขียน และผู้เขียนร่วม	14 [กึ่งกลางหน้ากระดาษ]	ตัวปกติ
ชื่อหน่วยงานของผู้เขียนบทความ	14 [กึ่งกลางหน้ากระดาษ]	ตัวปกติ
บทคัดย่อ และ ABSTRACT	16 [กึ่งกลางหน้ากระดาษ]	ตัวหนา
เนื้อหาในบทคัดย่อ และ ABSTRACT	16 [กระจายแบบไทย]	ตัวปกติ
หัวข้อคำสำคัญ	16 [ชิดซ้ายหน้ากระดาษ]	ตัวหนา
เนื้อหาภายในหัวข้อคำสำคัญ	16 [กระจายแบบไทย]	ตัวปกติ

ส่วนประกอบบทความ	บทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Font: TH SarabunPSK)	
	ขนาดตัวอักษร	ลักษณะตัวอักษร
หัวข้อหลักต่างๆ ได้แก่ บทนำ วัตถุประสงค์การวิจัย สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี) แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา วิธีดำเนินการ วิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ	16 [ขีดซ้ายหน้ากระดาษ]	ตัวหนา
เนื้อหาภายในหัวข้อหลักต่างๆ ได้แก่ บทนำ วัตถุประสงค์การวิจัย สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี) แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา วิธีดำเนินการ วิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ	16 [กระจายแบบไทย]	ตัวปกติ
หัวข้อกิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)	16 [ขีดซ้ายหน้ากระดาษ]	ตัวหนา
เนื้อหาภายในหัวข้อกิตติกรรมประกาศ	16 [กระจายแบบไทย]	ตัวปกติ
หัวข้อเอกสารอ้างอิง	16 [ขีดซ้ายหน้ากระดาษ]	ตัวหนา
เนื้อหาภายในหัวข้อ	16 [ขีดซ้ายหน้ากระดาษ]	ตัวปกติ

การอ้างอิงในเนื้อหาและเอกสารอ้างอิง

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความทุกการอ้างอิงที่ปรากฏในเนื้อหาจะต้องมีในส่วนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ และห้ามใส่เอกสารอ้างอิงโดยปราศจากการอ้างอิงในเนื้อหาบทความ และให้ใช้การอ้างอิงตามระบบอ้างอิงแบบนาม-ปี โดยมีรายละเอียดการอ้างอิงดังนี้

1. การอ้างอิงในเนื้อหา

1.1 กรณีการอ้างอิงเอกสารภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ชื่อสกุลตามด้วยปีที่ตีพิมพ์ ในเอกสาร เช่น (Voss, 1998) หรือ Voss (1998) แล้วแต่โครงสร้างประโยค และ ในกรณีที่ผู้นิพนธ์มากกว่า 3 คนขึ้นไป (Paul et al., 1999) หรือ Paul et al. (1999)

1.2 กรณีการอ้างอิงเอกสารภาษาไทย ให้ใส่ชื่อและนามสกุลของผู้นิพนธ์ ตามด้วยปี พ.ศ. เช่น (กริช สืบสนธิ์, 2545) หรือ กริช สืบสนธิ์ (2545) และ (ดำรง สืบสกุล และคณะ, 2550) หรือ ดำรง สืบสกุล และคณะ (2550) ในกรณีที่ผู้นิพนธ์มากกว่า 3 คนขึ้นไป

1.3 การอ้างอิง กรณีที่มีเอกสารมากกว่าหนึ่งชื่อเรื่อง โดยผู้แต่งคนเดียวกันและพิมพ์ปีเดียวกันควรกำหนดอักษร ก ข ค... กำกับไว้ที่ปี พ.ศ. ด้วย สำหรับเอกสารภาษาไทย เช่น สุทัศน์ ยกส้าน (2529ก) หรือ (สุทัศน์ ยกส้าน, 2529ก) และอักษร a, b, c, ... สำหรับภาษาต่างประเทศ Jackson (2009a) หรือ (Jackson, 2009a)

1.4 การอ้างอิงเอกสารมากกว่าหนึ่งรายการในวงเล็บเดียวกัน ให้เรียงลำดับตามตัวอักษร โดยคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค “;” ไม่ต้องเว้นหน้าเครื่องหมายนี้ แต่ให้มีหนึ่งเว้น 1 ตัวอักษร วรรคหลังเครื่องหมาย เช่น (เยาวนุช แสงยนต์, 2551; สุพาดา อินทรานุกูล, 2545) และ (Kartner, 1973; Kartner & Russel, 1975)

1.5 การอ้างอิงเอกสารที่ผู้แต่งเป็นสถาบัน ในการอ้างอิงทุกครั้งให้ระบุชื่อเต็มของสถาบัน เช่น ธนาคารกรุงไทย จำกัด (2542) หรือ (ธนาคารกรุงไทย จำกัด, 2542) หรือ สมาคมเศรษฐศาสตร์เกษตรแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2545) หรือ (สมาคมเศรษฐศาสตร์เกษตรแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2545) อนึ่ง หากชื่อสถาบันนั้นยาวและมีชื่อย่อ ในการอ้างอิงครั้งแรกให้ระบุชื่อเต็มของสถาบัน และให้มีชื่อย่อในวงเล็บตรง ส่วนในการอ้างอิงครั้งต่อไปให้ระบุชื่อย่อของสถาบัน ดังตัวอย่าง

การอ้างอิงครั้งแรก (สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม [ส.ป.ก.], 2542)
การอ้างอิงครั้งต่อไป (ส.ป.ก., 2542)

การอ้างอิงครั้งแรก (Food and Agriculture Organization [FAO], 1997) การ
อ้างอิงครั้งต่อไป (FAO, 1997)

1.6 การอ้างอิงเอกสารที่ไม่ปรากฏนามผู้แต่งให้ใช้คำว่า นิรนาม สำหรับเอกสารภาษาไทย และคำว่า Anonymous สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศแทนชื่อผู้แต่ง เช่น (นิรนาม, 2541) (Anonymous, 1999)

1.7 การอ้างอิงสองทอด ในกรณีที่ไม่สามารถสืบค้นจากเอกสารต้นฉบับ ต้องสืบค้นจากเอกสารที่ผู้อื่นได้อ้างอิงไว้ (Secondary Source) เขียนโดยการอ้างอิงโดยระบุชื่อผู้แต่งต้นฉบับ (Original) ที่ผู้อื่นนำมาอ้างอิงต่อในกรณีหนังสือของ ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล (2543) ให้ระบุชื่อผู้แต่งและปีที่พิมพ์ ตามด้วย “อ้างใน” สำหรับเอกสารภาษาไทยหรือคำว่า “cited in” สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ แล้วระบุชื่อผู้แต่งที่นำผลงานนั้นมาอ้างอิง เช่น (McCracken, 1996 อ้างใน ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล, 2543) หรือ (สุภาพ ฉัตรภรณ์, 2542 อ้างถึงใน จรุวรรณ พฤษติกุล, 2549) (Campbell and Stanley, 1969 cited in Gay, 1992)

1.8 การอ้างอิงเอกสารที่ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ ในตำแหน่งที่ต้องระบุปีที่พิมพ์ ให้ระบุ ม.ป.ป. สำหรับเอกสารภาษาไทย เช่น (สถาบันอินทรีย์จันทร์สถิตย์เพื่อการค้นคว้าและพัฒนาด้าน พืชศาสตร์, ม.ป.ป.) และ n.d. สำหรับ เอกสารภาษาต่างประเทศ เช่น (Miller, n.d.)

2. รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

2.1 หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ครั้งที่พิมพ์ (ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./
//////////สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่างเช่น

สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา. (2546). **กรอบแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับอุดมศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุดทอง.

ภิญโญ สาธร. (2521). **หลักบริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

Cogan, J. J. (1986). **Global Education: An Interview with John J. Cogan**. Teaching and Learning Elementary Social Studies. Boston: Allyn and Bacon, Inc.

2.2 บทความจากวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีพิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่),/
//////// เลขหน้าที่ปรากฏ.

ตัวอย่างเช่น

- สายสนม ประดิษฐ์ดวง. (2541). ข้าวกล้องและรำข้าว-อาหารป้องกันโรค. **วารสารอุตสาหกรรมเกษตร**, 9(2), 38-41.
- ณรงค์ ศรีสุวรรณ สุรพล เจริญพงศ์ และพิชัย วิชัยดิษฐ์. (2539). คุณสมบัติของชุดดินที่จัดตั้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและความเหมาะสมในการใช้ประโยชน์ที่ดิน. **เอกสารวิชาการกองสำรวจและจำแนกดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์**, 2(12), 12-18.
- Nguyen, H. V., Dommel, H. W., & Marti, J. R. (1997). Direct phase-domain modeling of frequency-dependent overhead transmission lines. **IEEE Transaction on Power Delivery**, 12(3), 1335-1342.

2.3 รายงานการวิจัย/วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้เขียนวิทยานิพนธ์./ (ปีพิมพ์)./ ชื่อวิทยานิพนธ์./ วิทยานิพนธ์/
//////// ชื่อปริญญา/ ชื่อสถาบัน.

ตัวอย่างเช่น

- จีรพร สร้อยสุวรรณ. (2547). การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักศึกษาชายในสถาบันราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกสุศึกษา ภาควิชาพลศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพวรรณ อีร์พันธ์เจริญ. (2546). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

2.4 เอกสารประกอบการสัมมนา/การประชุมทางวิชาการ

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีพิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน/ ชื่อการประชุม./
//////// เลขหน้าที่ปรากฏ./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.

ตัวอย่างเช่น

- สุชน ตั้งทวีพัฒนา และ บุญล้อม ชีวะอิสระกุล. (2533). การใช้เมล็ดทานตะวันเป็นแหล่งโปรตีนและพลังงานในอาหารสัตว์ปีก. ใน **รายงานการประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ครั้งที่ 28 (สาขาสัตวศาสตร์และประมง)**, หน้า 47-59. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Henderson, S. (1978). An evaluation of the filter feeding fishes, silver and bighead carp, for water quality improvement. In **Symposium on the Culture of Exotic Fishes**, pp. 121-136. Alabama: Auburn University.

2.5 ข้อมูลที่สืบค้นได้จากอินเทอร์เน็ต

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ ชื่อเอกสาร./ สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี./ จาก/
//////////แหล่งที่เข้าถึงได้

ตัวอย่างเช่น

ประสพ รัตนกร. (2548). **ใจเขาใจเรา**. สืบค้นเมื่อ 3 ธันวาคม 2548, จาก
<http://www.bnn.go.th/files/library/c-a03.htm>

Boyles, S. (2001). **World diabetes day has people pondering their risk**. Retrieved November 16, 2001, from <http://my.webmd.com/content/article/1667.51328>

2.6 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ชื่อ-สกุลของผู้ให้สัมภาษณ์./ (ปี./วัน/เดือนที่สัมภาษณ์)./
//////////ตำแหน่งผู้ให้สัมภาษณ์ (ถ้ามี), ชื่อหน่วยงานหรือที่อยู่ผู้ให้สัมภาษณ์.
สัมภาษณ์.

ตัวอย่างเช่น

สมควร ดีประเสริฐ. (2543, 12 เมษายน). ราชภัฏ. หมู่บ้านโนนม่วง ต.ศิลา อ.เมือง จ.ขอนแก่น.
สัมภาษณ์.

Chindaprasert, P. (1999, August 20). President. Khon Kaen University. **Interview**.

การส่งต้นฉบับ

สามารถส่งต้นฉบับผลงานออนไลน์ได้ที่ <https://ms.udru.ac.th/msjournals/> และ
สามารถติดต่อสอบถามเพิ่มเติมได้ที่

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

อาคาร 3 เลขที่ 64 ถนนทหาร ตำบลหมากแข้ง

อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 41000

โทรศัพท์: 042-211040 ต่อ 1160 โทรสาร: 042-211069

งานวิจัยและบริการวิชาการ

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

อาคาร 3 เลขที่ 64 ถนนทหาร ตำบลหมากแข้ง

อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 41000

โทร : 042-211040 ต่อ 1160 โทรสาร : 042-211069

E-mail : msudru.journal@udru.ac.th

Website : <http://ms.udru.ac.th/msjournals>

